

26.

BESCHRIJVING

DER

WASHINGTONS- EN SANDWICH-

E I L A N D E N,

EN VAN HET

PITTCAIRN-EILAND.

REVISED

1880

BY THE

COMMISSIONERS OF THE

LAND OFFICE

OF THE DISTRICT OF COLUMBIA

BESCHRIJVING

DER

WASHINGTONS - EN SANDWICH-

E I L A N D E N,

EN VAN HET

PITTCAIRN-EILAND.

EEN

LEESBOEK VOOR JONGE LIEDEN,

DIE HUNNE KENNIS TEN AANZIEN VAN LANDEN
EN VOLKEN WENSCHEN UIT TE BREIDEN.

DOOR

N. v. d. L.
2666
N. A N S L I J N; N. Z.

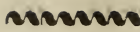
Met zes gekleurde Plaatjes.

TE LEYDEN, BIJ

D. DU MORTIER EN ZOON.

1834.

Wij stellen ons regt; tot het drukken en uitgeven van dit Werkje, onder de bescherming der wet, en zullen elken Nadrukker, Verkooper of Verspreider van nagedrukte Exemplaren van hetzelfde, geregelijk vervolgen.

D. du Noort Roon

DU 21
A 62

7005

VOORBERIGT.

*Uit den titel van dit werkje, is deszelfs be-
stemming genoegzaam op te maken. Toont een
genoegzaam debiet, dat mijne pogingen in de-
zen met welgevallen ontvangen worden, dan
hoop ik dit onderwerp in eenige volgende boek-
jes voort te zetten; echter zoo, dat elk boek-*

*je niet als een noodzakelijk vervolg, maar als
een op zich zelf staand geheel kan beschouwd
worden.*

HAARLEM,
den 15. April 1834.

N. ANSLIJN, N. Z.

I N H O U D.

DE WASHINGTONS - EILANDEN.

<i>Ligging.</i>	Bl.	1.
<i>Grond- en Luchtsgesteldheid.</i>	—	3.
<i>Voortbrengfelen.</i>	—	5.
<i>De mensch.</i>	—	10.
Gestalte.	—	12.
Kleeding en Opfchik.	—	14.
Voedfel.	—	23.
Woningen.	—	30.
Maatschappelijke inrigtingen enz.	—	33.
Bekwaamheden.	—	42.
Feesten.	—	47.
Gewoonten en Zeden.	—	50.

DE SANDWICH - EILANDEN.

<i>Ligging.</i>	—	59.
<i>Grond- en Luchtsgesteldheid.</i>	—	60.
<i>Voortbrengfelen.</i>	—	64.
<i>De mensch.</i>	—	68.
Gestalte, inborst en geestvermogens.	—	—
Kleeding en versierfelen.	—	73.
Woningen en huisraad.	—	75.
Voedfel.	—	77.
Bekwaamheid, enz.	—	78.
Landbouw.	—	82.
Visfcherij.	—	84.
Uitfpanningen.	—	86.
Maatschappelijke inrigtingen en Godsdienst.	—	88.

<i>Overzicht van de Gefchiedenis der Sandwich- Eilanden.</i>	—	95.
--	---	-----

HET PITTCAIRN - EILAND.	—	129.
---------------------------------	---	------

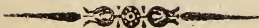
VERKLARING

DER

PLAATJES.

- Pl. 1. Gezicht van het eiland *Nukahiwa*. Bl. 3.
- 2. Een man van het eiland *Nukahiwa*. — 10.
- 3. Een getatueerde vrouwenhand, benevens
eenige der voornaamste figuren, waar-
van de *Washingtons-eilanders* zich bij
het tatueren bedienen. — 18.
- 4. Gezicht van de *Korakakua-baai* bij het
eiland *Owyhee*. — 61.
- 5. Een man van het eiland *Owyhee*, ver-
fierd met den beschrevenen helm en
mantel. — 68.
- 6. Gezicht van eenige woningen op het ei-
land *Atooi*. — 76.

DE WASHINGTONS - EILANDEN.

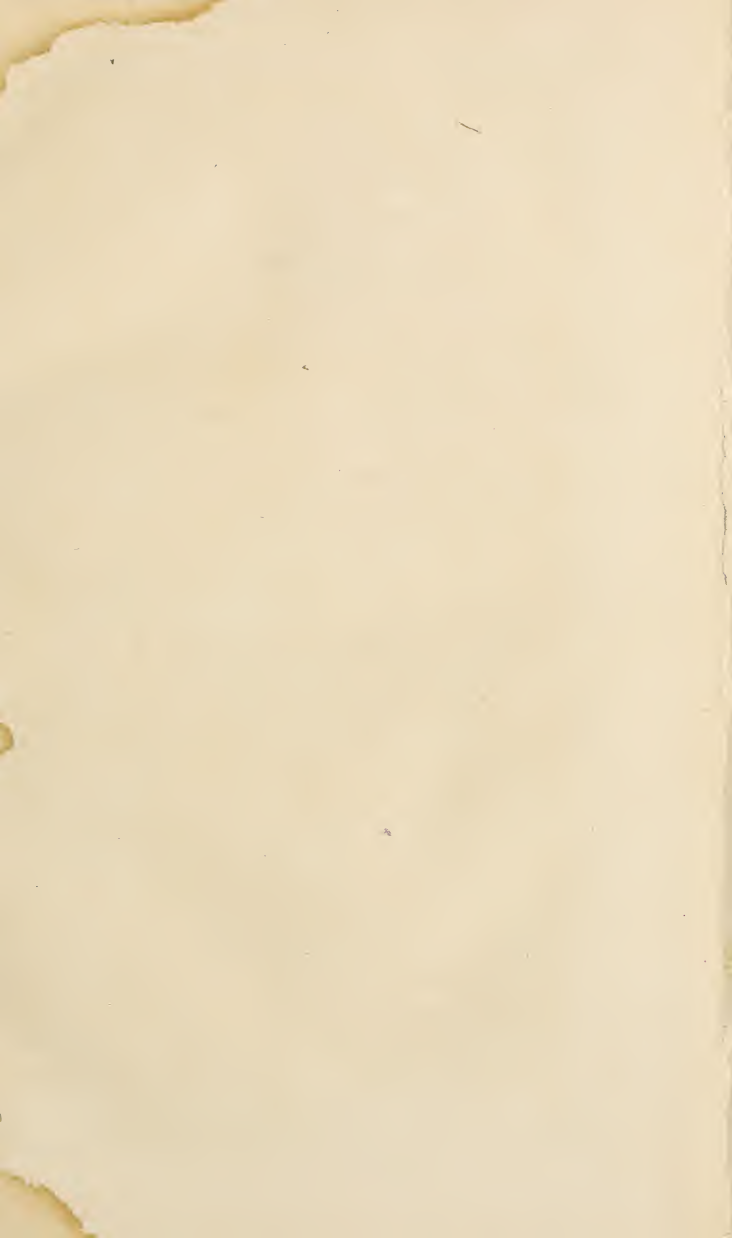
L I G G I N G .

In den *Stillen Oceaan*, ten zuiden van de middellijn, omtrent op 9° Z. B. en 140° westelijke lengte van *Greenwich*, ligt eene groep eilanden, die het eerst door den Spanjaard ALVARA MENDANA DE NEYRA, in Julij des jaars 1595, ontdekt is. Hij gaf dezen eilanden den naam van *Marquesas-eilanden*, ter eere van den Marquis MENDOÇA DE CANETE, toenmaals onderkoning van *Peru*. Eerst in 1774, zijn deze eilanden weder opgezocht door COOK, die het tot dien tijd nog onbekende eiland van deze groep, *Fetugu*, ontdekte. Sedert dien tijd, zijn deze eilanden door onderscheidene reizigers bezocht, zoo als door L. MARCHAND in 1791, door HERGEST in Maart 1792, door BROWN in Junij 1792, door ROBERTS in 1793, door WILSON in 1797, en door vele andere zeelieden, voornamelijk uit de *Vereenigde Staten van Amerika*. ROBERTS, insgelijks

een Amerikaan, hield zich zelfs drie maanden op een der eilanden, *Tehuata*, op, en bouwde er een vaartuig, waarmede hij naar de Noordwestkust van *Amerika*, tot den pelterijhandel, stevende. In 1804, kwam Kapitein KRUZENSTERN, op zijne reize om de wereld, alhier, en aan hem hebben wij vrij volledige berigten nopens de bewoners van het grootste der *Washingtons-eilanden* te danken. In het jaar 1825, deden de beide Nederlandsche schepen, de *Maria Reigersbergen* en de *Pollux*, het laatstgenoemde eiland aan.

Eigenlijk is deze groep eilanden door de Aardrijksbeschrijvers in twee groepen verdeeld, waarvan men de eene den naam van *Marquesas-eilanden* heeft laten behouden, en de andere dien van *Washingtons-eilanden* gegeven heeft. De eerste groep bestaat uit 5 groote eilanden, die ten Zuidoosten van de *Washingtons-eilanden*, tusfchen $9^{\circ} 27'$ en $10^{\circ} 25' 30''$ Z. B. liggen. Ten Noordwesten van deze, tusfchen $7^{\circ} 50'$ en $9^{\circ} 30'$ Z. B. en $139^{\circ} 5'$ en $140^{\circ} 13'$ westelijke lengte van *Greenwich*, ligt de tweede groep, waartoe men 8 eilanden telt, en deze laatste groep is het eigenlijk, waartoe wij ons nader zullen bepalen.

De *Washingtons-eilanden* zijn, zoo als wij reeds gezegd hebben, 8 in getal. Onderscheidene reizigers hebben daaraan ook onderscheidene namen gegeven, doch de ware namen, waarmede zij bij de bewoners bekend zijn, en die dan ook de voorkeur verdienen, zijn: *Nukahiwa*, *Uahuga*, *Uopoa*, *Linkoln* (door INGRAHAM dus genoemd), *Motua-iti*, twee kleine eilanden, die slechts door een kanaal van elkander gescheiden zijn, *Hian* en *Fatunhu*. Van alle deze eilanden, is

Nukahiwa het grootste, en $4\frac{1}{4}$ Geographische mijl lang. De vier laatstgenoemde zijn klein en onbewoond, doch zij worden door de bewoners der overige eilanden vlijtig bezocht, zoo om de vischvangst als om de daar in overvloed wasfende kokosnoten.

GROND EN LUCHTSGESTELDHEID.

Al de *Washingtons* - eilanden steken hoog boven de zee uit, en zijn rotfig. Koraalriffen, zoo gemeen om de eilanden in den *Stillen Oceaan*, vindt men hier niet. Het eiland *Nukahiwa*, dat meer bepaaldelijk ons tegenwoordig onderwerp zal uitmaken, is mede zeer hoog, en meestendeels door steile rotfen, die een vulkanisch voorkomen hebben, omgeven. Toen KRUZEN STERN dit eiland naderde, had het den geheelen nacht sterk geregend, en toen stortten er verscheidene waterfallen, waaronder er waren van bijna 300 el hoog, met een verbazend gedruisch in zee, en vermengden hun water met de ontzettende branding der zee aan den voet dezer rotfen. Het binnenste des eilands is bergachtig, en met vruchtbare dalen doorsneden. FORSTER zegt, dat de *Marquesas* - eilanden klippige stranden hebben, die vooreerst uit eene hard geworden klei, ten tweede, uit eenen zwaren, digten, blaauwachtig graauwen, met eenige ijzerdeeltjes vermengden leisteen, en ten derde, uit eene steenachtige lava bestaan, welke laatste nu eens met bruine of groenachtige, vijf of zeshoekige, verglaasde *schorlen* bezaaid, graauw en sponsachtig, of met bruine of witte strepen doorschoten, zwartachtig

van kleur is. De grond bestaat uit een mengfel van klei en tuinaarde.

Eene baai, aan de zuidkust, in 1791 door den Ontdekker de *Anna Mariabaai* genoemd, levert eene veilige haven voor de fchepen op, en biedt het oog van den befchouwer een fchilderachtig tafereel aan. Deze baai heeft de gedaante van eene kom, die door boschrijke heuvels en bergen omzoomd is, en uit wier dalen de kruinen van hooge en lommerrijke boomen zich ftatig verheffen. Diepe en ondiepe valeijen en heuveltoppen, die in grootte gefladig afwifelen, en zich allengs in de wolken verheffen; prachtige boomfoorten, die deze tufchenruimte vullen, en alom de kenmerken eener nog onaangerode natuur dragen, leveren een treffend gezigt op, en vervullen het gemoed van den befchouwer met bewondering en eerbied over Gods almagt en grootheid.

De ligging der *Washingtons-eilanden*, in de nabijheid van de middellijn, doet met grond reeds eene zeer heete luchtftreek vermoeden, en dat is ook inderdaad het geval. In Junij teekende, volgens MARCHAND, de fchaal van REAUMUR 27° ; en in Mei ftond de thermometer aan boord van het fchip van KRUZENSTERN op 23° — 35° REAUMUR. De lucht is echter zeer gezond, en ziekten kende men er weinig, uitgenomen wonden en andere toevallige verzeeringen. De jaargetijden bestaan, zoo als algemeen tufchen de keerkringen, in eenen regentijd, en in een droog jaargetijde. — Het eerfte jaargetijde maakt aldaar den winter uit, en kenmerkt zich door veelvuldige ftortregens. Dikwijls

wijls valt er echter in meer dan tien maanden geen regen, zoo als ongelukkig het geval een jaar te voren, vóór KRUZENSTERN'S komst aldaar, geweest was. Door zulk een gebrek aan regen, ontstaat er doorgaans hongersnood, die aanleiding tot eene afschuwelijke en der menschheid onteerende gewoonte geeft, waarvan wij nader zullen spreken.

VOORTBRENGSELEN.

De voortbrengfelen der *Washingtons-eilanden* verschillen niet wezenlijk van die, welke men op andere eilanden in den *Stillen Oceaan* aantreft. De voornaamste zijn: de *broodvruchtboom*, de *kokosnoot*, de *bananen*, de *taro* of *kalfsvoet*, de *yamswortel*, de *Tahitische brandnoten*, het *casuarini-hout*, de *papier-moerbeziënboom*, het *bamboesriet*, de *kalabassen*, en anderen van minder belang. De voortbrengfelen uit het Dierenrijk zijn aldaar, even als op zoo vele andere *Zuidzee-eilanden*, zeer gering in getal, zoo dat men slechts het *zwijn* en *visch* aldaar aantreft.

Wij zullen alle deze voortbrengfelen, alvorens wij verder gaan, eenigzins nader leeren kennen.

De *broodvrucht-boom* (*artocarpus incisa*), waarvan men meerdere soorten en verscheidenheden heeft, is bijzonder aan de eilanden in den *Stillen Oceaan* eigen, en voor de bewoners derzelve eene wezenlijke weldaad. De boom bereikt de grootte van eenen middelmatigen eik. De bladen zijn 4 of 5 palmen lang, en bevatten een melkachtig sap. De vrucht is langwerpig rond, en heeft bijna de gedaante van eenen

meloen, hebbende doorgaans de grootte van een kinderhoofd. Onder de groene schil der vrucht, vindt men een zwammig vleesch, dat, toebereid, in smaak veel overeenkomst met nieuwbakken brood heeft. Van het gebruik, dat men van deze vrucht maakt, spreken wij nader.

De *kokospalm* (*cocos nucifera*) behoort onder de nuttigste palmboomen, en wordt bijna overal tusfchen de keerkringen aan den zeekant gevonden. Hij bereikt dikwijls eene hoogte van 50 *ellen*. De ftam is knooppig, bijna als riet. De gevinde bladen zijn wel 3 el lang en 1 el breed. De vruchten zijn noten, die bijna zoo groot zijn als het hoofd van een klein kind. Aan iedere fteng, zitten 10—20 van die vruchten. Van buiten hebben zij een dradig omkleedfel, waaronder eene houtachtige, dikke fchaal ligt, die een aangenaam melkachtig fap influit, dat, naar de mate van rijpheid der vrucht, ook min of meer verdikt is. Bijna het geheele jaar door, vindt men aan dezen boom bloefem en vruchten te gelijk. Men heeft onderscheidene foorten van dit gewas.

De *bananen-pifang* (*Musa sapientum*) is een gewas, dat mede tot de warmere luchtftreken behoort. Dit gewas wordt meer dan 5 el hoog, en heeft eenen boomachtigen ftam, die echter niet houtachtig, maar mergachtig is, en meer naar riet gelijk. De bladen zijn 2—3 el lang, en 5 *palmen* breed, en zitten, even als bij de palmen, aan het einde van den ftam. Aan het einde van den ftam, [groeijen de vruchten in trosfen. Deze vruchten, waarvan eene plant er dikwijls eenige honderden voortbrengt, en die de gedaante

van

van augurkjes hebben, zijn zeer aangenaam van smaak. Wanneer de vruchten rijp zijn, sterft de plant, en schiet jaarlijks uit den wortel weder uit. Men heeft van dit gewas meer dan eene foort.

De *taro*- of *kalfsvoet* (*arum aesculentum*) is een gewas, dat onder warmere luchtstreken vlijtig aangebouwd wordt, en om deszelfs eetbaren wortel zeer geacht is. Ook de bladen van dit gewas dienen tot voedsel. De wortel verkrijgt eene aanmerkelijke dikte. Dit geslacht levert nog verscheidene foorten op.

De *yamswortel* (*dioscorea*) behoort, onder warmere luchtstreken, mede tot die gewassen, welke om derzelyver algemeene nuttigheid vlijtig aangekweekt worden. Men heeft van deze plant meer dan veertien foorten, die allen in meerdere of mindere mate een giftig sap bevatten, waarvan men echter door uitpersen en droogen de plant weet te berooven, en haar dus onschadelijk te maken. De tamme *yamswortel* schiet uit den dikken, ronden wortel hartvormige bladen, en eene gladde steng met klokvormige bloemen. De wortel weegt dikwijls 20 of 30 pond.

Pataten is de naam, dien men aan eenen knolligen wortel van eene Indische plant geeft, die tot het geslacht der *winde* behoort, en daarom *conyulvulus batatas* heet. Deze *winde* slingert zich om andere planten of kruipt langs den grond. De bladen zijn hart- óf piekvormig. Aan den wortel dezer plant, wasfen, even als bij de aardappelen, bleek gele knollen, die eenen aangenaamen zoetachtigen smaak hebben.

De *brandnoten* (*irocarpus Forsteri*) bevatten eene olie. De eilanders steken de pitten dezer noten boven el-

kander aan een spitsje, en steken dit aan, waardoor zij een helder brandend licht ter verlichting hunner woningen bekomen, dat veel overeenkomst met onze kaarfen heeft.

Het *casuarini-hout* komt van eenen boom (*casuarina equisetifolia*), die op vele *Zuidzee-eilanden* in het wild wast. Al de soorten van dit geslacht hebben zeer dunne groene takken zonder bladen, die enkel met getande, korte bladcheden bezet zijn. Het hout is buitengemeen vast en hard, en wordt door de eilanders tot werpspießen, strijkkolven, en ander wapentuig bearbeid.

De *papier-moerbeziënboom* (*moris papyrifera*) is eene soort van *moerbeziënboom*, waarvan de bast der jonge takken de stoffe tot papier en dergelijke oplevert. Op de *Zuidzee-eilanden*, wordt deze boom vlijtig aangekweekt als het voornaamste product, waaruit de bewoners de stoffe tot hunne kleederen vervaardigen. Vruchten levert deze boom zelden op, omdat men tot die stoffe de twee- en driejarige takken bezigt.

Het *bamboesriet* (*bambusa arundinacea*) behoort tot de *grasgewassen*, en wordt in *Oost- en Westindië* aangetroffen. Het bereikt eene aanzienlijke hoogte, en heeft eer het voorkomen van eenen boom dan van een rietachtig gewas, want men vindt bamboeshalmen, die 16 of 17 *el* hoog, en meer dan 5 *palmen* dik, en daarbij van boven in takken verdeeld zijn. Onder de groene bast, heeft men een hol merg, waarvan de holte met den ouderdom toeneemt. Aan de knopen echter, is deze holte door eenen houtachtigen dwarswand afgebroken, zoo dat stukken van dik riet zeer wel

tot vaatwerk dienen kunnen. Van buiten staan aan de knoopen doornen, en spitse bladen van een span lang. Zoo lang het *bamboesriet* jong is, komt er van zelve in de nabijheid der knoopen een suikerzoet sap te voorschijn, dat in de lucht verhard, en door de inwoners, die het den naam van *bamboesuiker* geven, zorgvuldig ingezameld wordt. Dit riet wordt op onderscheidene wijzen gebruikt. Uit de bladen maakt men matten; uit den binnensten bast eene soort van papier; uit stukken van den houtachtigen halm velerlei huisraad, terwijl de halmen zelve tot palen voor de woningen en dergelijke gebezigd worden. Dit riet is buitengemeen hard, en bereikt eenen hoogen ouderdom, want eerst in het zestigste jaar verschijnt de pluimvormige aar, doch dan sterft ook de halm in.

De *kalabas-boom* (*crescentia cujete*), behoort oorspronkelijk tot de warmste streken van *Amerika*. De vruchten verschillen onderling in vorm en grootte, en bevatten eene mergachtige stof. De schaal is zeer hard, en wordt, wanneer het merg daaruit genomen is, tot allerlei vaatwerk gebezigd. Men heeft kalabaschalen, die een emmer waters kunnen bevatten.

De *Tahitische appel* (*spondias dulcis*) wordt voornamelijk op de *Societeits-eilanden* gevonden, en is eene boomvrucht, die eenigermate naar den ananas gelijkt. De vrucht is zeer aangenaam van smaak, en wordt menigvuldig gegeten.

Het *zwijn*, dat op voornoemde eilanden ook in tamen staat gevonden wordt, behoort tot het zoogenaamde *Chinesche*, en heeft korte pooten, eenen bijna op den grond slependen buik, regtopstaande ooren, en

zeer dun haar op het lijf. Het vleesch van deze zwijnen is zeer sappig, en het vet zoo smakelijk, dat het dat van onze zwijnen verre overtreft, hetwelk voornamelijk aan eene zorgvuldige mesting met broodvrucht en yamswortelen toe te schrijven is.

Visch, levert de *Stille Oceaan* in talrijke menigte en in onderscheidene soorten op. FORSTER verzamelde daarvan 74 nieuwe soorten, hoezeer zij zich vergenoegen moesten met den visch, dien hun de wilden aanbragten. Deze vischen verschaften hun, voor het grootste gedeelte, eene gezonde en aangename spijs.

DE MENSCH.

Het is voor Reizigers, die vreemde volken bezoeken, ten uiterste moeilijk ons een volledig denkbeeld van derzelver zeden, gewoonten, en godsdienst te geven. Meestal is hun verblijf onder zulke volken te kort om dit doel te bereiken, en vooral is het de onbekendheid met derzelver taal, die tot dergelijk onderzoek den grootsten hinderpaal in den weg stelt. Veel berust derhalve bloot op gisfingen, waardoor men zoo ligt kan misleid worden. Intusschen werd dit onderzoek, ten aanzien van de bewoners der *Washingtons-eilanden*, bij KRUZENSTERN en LANGSDORFF, door zamenloop van buitengewone omstandigheden, zeer begunstigd. Zij troffen namelijk op deze eilanden twee Europeërs aan, die eenen langen tijd onder dit volk verkeerd hadden, en met deszelfs taal, zeden, en gebruiken genoegzaam bekend waren. Een dezer Europeërs was een Engelsch matroos, die zich ROBERTS

noem-

noemde. Hoe hij op deze eilanden gekomen was, is onzeker. Hij verhaalde, in goed Engelsch, dat hij zich sedert 7 jaren op dit eiland bevond, nadat hij 2 jaren op het eiland *St. Christina* had geleefd. Op dit eiland, was hij door Engelsche matrozen, die tegen hunnen kapitein waren opgestaan, aan land gezet, omdat hij aan hun misdrijf geen deel had willen nemen. Te *Nukahiva* had hij onlangs eene bloedverwante van den Koning gehuwd, en daarom stond hij hier in groot aanzien. Zijne kleur verschilde weinig of niet van die der bewoners van dit eiland. Van dezen Engelschman, vernam men, dat er zich ook een Franschman op het eiland bevond, van welchen hij echter geen gunstig getuigenis aflegde. Deze Franschman noemde zich JEAN BAPTISTE CABRI, en was, volgens zijn zeggen, te *Bourdeaux* geboren. Deze had langer op de eilanden verkeerd dan ROBERTS, en was daarbij zoo verwilderd, dat er tusfchen hem en de inboorlingen, zoo in zeden als levens- en denkwijze, weinig onderscheid was. Zijn geheele ligchaam was getatueerd; hij zwom even goed als de eilanders; leefde met eene dochter van een vermogend man van het eiland, en verkeerde met diens gezin en de overige *Nukahiwers* op eenen zeer vertrouwelijken voet. ROBERTS, daarentegen, leefde meer afgezonderd, bezat een beter karakter, was meer beschaafd, en schein ook bij de eilanders meer in aanzien dan CABRI, schoon hij, door zijne afzondering, minder bekend schein met de zeden en gebruiken dezes volks. Deze beide personen bewezen KRUZENSTERN veel dienst, en gaven hem alle mogelijke berigten nopens de *Nukahiwers*.

Gestalte.

De *Nukahiwers* zijn, over het algemeen, sterk, groot, en welgemaakt. Men bespeurde onder hen niet ééne kreupele noch wanstaltige. Zij zijn fraai gevormd, en hebben zulk een wel geëvenredigd ligchaam, dat zij voor ware modellen van menschelijke schoonheid kunnen doorgaan. Hun baard is glinsterend zwart en doorgaans dun, omdat zij de gewoonte hebben vele haren van denzelfen uit te trekken. Het hoofdhaar is doorgaans lang, krullend, sterk, en zwart. De gelaats-trekken dezer menschen zijn meestal aanvallig, openhartig, en levendig. Hunne zwarte oogen zijn vol vuur. De meesten der *Nukahiwers* hebben zulke innemende trekken, dat KRUZENSTERN daarin, en in hunnen omgang, de goedheid zelve meende gevonden te hebben, indien ROBERTS en CABRI hem niet anders onderrigt hadden, zoodat ook hier bevestigd werd, hoe weinig men uit het uitwendig schoon tot het inwendig goede bij den mensch kan besluiten.

De vrouwen zijn over het algemeen veel kleiner dan de mannen, doch zeer regelmatig van gestalte. Zij hebben een welgevormd hoofd; een vol, meer rond dan langwerpig aangezicht; blozende wangen; zeer fraaije tanden; gelaatstrekken vol uitdrukking, en zwart, meestal krullend haar, zoo dat velen derzelve met regt schoon mogen genaamd worden. Dit was echter het geval niet met dat gemeen slag van vrouwen, dat dagelijks het schip van KRUZENSTERN omringde, en van welke vrouwen en meisjes, bij de aankomst van dezen Reiziger aan het eiland *Nukahiwa*, eenige

honderden zich vier of vijf uren lang al zwemmende en dartelende om het fchip ophielden, en door allerlei onwelveogelijke gebaren de aandacht der Reizigers tot zich poogden te trekken. Bij deze was het lijf kort, zonder houding, het onderlijf onevenredig zwaar, en de gang fleepende. Men zou derhalve een zeer verkeerd gevolg ten opzichte van de fchoonheid der vrouwen op dit eiland getrokken hebben, indien men de overige, en meer aanzienlijke bewoonfters van dit eiland, die zich nooit aan het fchip vertoonden, naar deze fchaamteloze wezens had willen beoordeelen. De meer aanzienlijke vrouwen, die men later in het binnenfte des eilands ontmoette, verdienden inderdaad den naam van fchoon. Zij hadden eenen veel aangename ren vorm, waren ranker van gefalte, veel levendiger in hare gebaren, en veel zediger in hare manieren, zoo dat zij zich in geen gefprek met de Reizigers wilden inlaten, maar zich fchaamachtig, fchuw, en terughoudend verwijderden. Dit gunftig getuige wegens de fraaije gefalte der *Nukahiwers* wordt ook door onzen Landgenoot, P. TROOST GZ., die met de fchepen *de Maria Reigersbergen* en *de Pollux*, in 1825, dit eiland bezocht, volkomen bevestigd.

De natuurlijke kleur der huid van deze eilanders is bijna zoo blank als die der Europeërs, doch wordt door den invloed der lucht en der brandende zonneftalen bruin, hetwelk vooral het geval is met zulke perfonen, die zich gedurig aan de lucht en zonneftalen moeten blootftellen, en zich van geene kleederen ter bedekking van hun ligchaam bedienen. Pas geborene kinderen hebben zulk eene blanke huid als
 in

in *Europa*. De vrouwen der voornamen zijn zeer bezorgd om de blankheid van haar vel te bewaren, leven daarom huisfelijk, en stellen zich zelden aan het verbranden der zonnestralen bloot. Zijn zij tot dit laatste genoodzaakt, dan bedekken zij zich met doek van den schors des *papier-moerbeziënbooms*, en dragen, wanneer zij uitgaan, eenen groenen tak of een bananenblad, in plaats van een zonnescherm, waardoor zij de natuurlijke kleur van de huid zoo wel bewaren, dat zij naar Europeische bruinetten gelijken.

Kleeding en opschik.

De kleeding dezer eilanders bestaat hoofdzakelijk in eenen gordel, die zij om de heupen dragen, gaande zij anders voor het overige meestal geheel naakt. Deze gordel heet bij de mannen *tschiabu*, en bij de vrouwen *teweu*. De vrouwen dekken zich daarenboven gewoonlijk met een groot stuk doek, hetwelk van den bast van den *papier-moerbeziënboom* is vervaardigd. Deze bedekking geschiedt voorzeker niet uit eerbaarheid, maar wel om niet door de zon verbrand te worden, want gaarne hadden zij deze kleedingstukken den Europeërs voor stukjes ijzer of mesfen afgestaan, wanneer zij niet te verre van huis geweest waren, en gevreesd hadden, door het branden der zonnestralen, de blankheid van hare huid te verliezen. Bij slechts weinige mannen, zag men eenige stoffen of maten van boomschors gevlochten, die op de borst of onder de kin waren zamen gebonden, en den rug achteloos bedekten.

Ten krijg toegerust, prijkt op het hoofd der mannen een hoofdfieraad, dat hun niet onbevallig staat. Dit hoofdfieraad bestaat van onderen uit de afgesneden schaal van eene kalabas, waarvan de buitenkant met fraaije roode boontjes opgelegd is.

De merkwaardigste manier der *Zuidzee-eilanders* om het naakte ligchaam te versieren, en waarin men het op *Nukahiva* tot eenen hoogen trap van volmaaktheid gebragt heeft, bestaat in het beprikken van de huid of in het zoogenaamde *tatuieren*. De regelmatige teekeningen en versieringen, waarmede het ligchaam der mannen op *Nukahiva* als bedekt is, vervangen aldaar eenigermate de plaats van onze rijk versierde kleederen, welke bedekking zij om de warmte geheellijk kunnen misfen, en die hun slechts tot last zoude zijn. Deze tooi duidt wel geene persoonlijke onderscheiding aan; echter zijn de voornamen meer getatueerd dan de geringen, om dat deze laatsten buiten staat zijn om dien arbeid naar verdiensten te betalen.

Het *tatuieren* geschiedt door personen, wier beroep dit is, en die zich bijzonder in deze kunst geoefend hebben. Die in deze kunst de meeste vaardigheid bezit, en ook den meesten smaak aan den dag legt, heeft natuurlijk ook het meest te doen, even als bij ons een bekwaam kleermaker. Intusfchen kan men in de keus van een' tatueerder zoo onverschillig niet zijn, want als de huid eenmaal door tatuieren bedorven is, moet men deze schade levenslang dragen, om dat men dit geprikt kleed niet zoo als een versneden kleed kan verwerpen.

Om deze kunst te bewerkstelligen, bedient men zich
van

van het vleugelbeen van den keerkringvogel. Dit been wordt van onderen kamswijze uitgetand en toegespitst, waardoor men nu eens halvemaanswijze, dan regtlijnige, breede of smalle werktuigen of tatueerbijtels bekomt, al naar de kunstenaar dit tot zijn oogmerk dienstig acht. De kamswijze beenderen worden met eenen scherpen hoek in een bamboesstokje van een' vinger dik gestoken. Op dit stokje, weet de tatueermeester met een ander stokje zoo zacht en juist te slaan, dat de punten maar even door de huid dringen. Vóór de kunstbewerking, worden eerst de hoofdlijnen der figuren, die getatueerd zullen worden, met dezelfde verw, die naderhand tot het inwrijven gebruikt wordt, op de huid geteekend. Deze teekening dient nu tot leiddraad voor de bepricking. Is dit gedaan, en dringt het bloed door den fijnen steek in de watervaten, dan wordt deze plaats met eene dikke verw, die met een weinig water vermengd is, ingewreven. Tot deze verw, bedient men zich van de kool van de *brandnoot-pit* (*aleurites triloba*). Door deze inwrijving ontstaat aan de getatueerde plaats eene ligte ontsteking en eene roof, die na eenige dagen afvalt, waardoor de zwartblauwe figuur te voorschijn komt. Dat deze kunstbewerking pijnlijk moet zijn, kan men zich ligtelijk verbeelden, — doch wat getroost men zich niet al om de mode!

Zoodra de *Nukahiw* de jongelingsjaren bereikt, wordt er een aanvang met deze kunstbewerking gemaakt. De kunstenaar, dien dit werk toevertrouwd wordt, ontvangt, zoo wel vooraf als naderhand, verscheidene varkens ter belooning, waarvan het aantal naar den rijk-

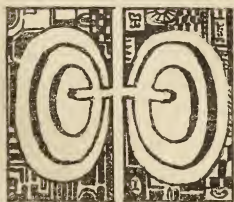
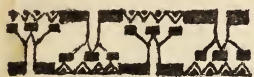
rijkdom der bijzondere personen berekend wordt. Moet deze kunstbewerking aan een' aanzienlijke des eilands volbragt worden, dan geschiedt dit in een bijzonder huis, waar hij, afgezonderd van de zamenleving, zoo veel weken moet blijven, als het tatueren duurt. De beste evensmiddelen, die beiden, zoo wel de tatueermeester als de perfoon die getatueerd wordt, behoeven, moeten vooraf te zamen gebragt, en aan den eerste, zoo lang hij werkzaam is, dagelijks in overvloed toegereikt worden. In het eerste jaar, legt de kunstenaar slechts den grond tot de hoofdfiguren op de borst, de armen, den rug, en de dijen. Zoo lang de roef eener gelegde teekening niet afgevallen is, begint hij geene nieuwe. Elke afzonderlijke teekening vordert op deze wijze drie of vier dagen, en zoo duren de eerste proeven doorgaans drie of vier weken. Na deze eerste kunstbewerking, worden alle drie of zes maanden, en somtijds ook na langer tusschentijd, nieuwe figuren bij de eerste gebragt, en door bijwerk volmaakt, zoo dat er wel 30 of 40 jaren kunnen verloopē, alvorens een ligchaam geheel getatueerd is. LANGSDORFF zag een' bejaard man van voornamen stand, die zoodanig met figuren overladen was, dat men de omtrekken niet kon onderscheiden. De geheele huid van dezen man had een negerachtig aanzien, en dit vond men bijzonder fraai, misfschien, omdat het kostbaar is, en den aanzienlijken man kenmerkt, die veel varkens voor dergelijk kleeed kon geven. Zonderling is het intusschen, dat de mannen zulk eenen hoogen prijs op eene negerachtige huid stellen, terwijl de vrouwen de meeste

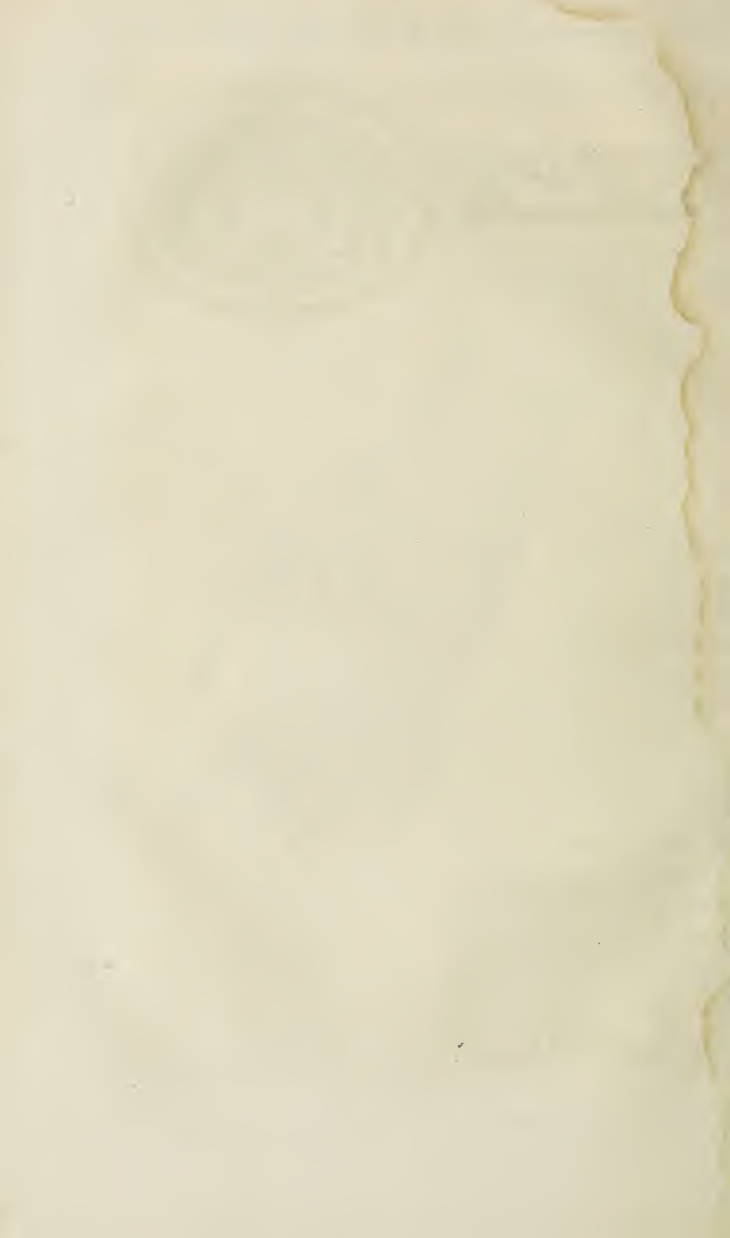
zorg aanwenden om de natuurlijke blankheid van haar vel te bewaren.

Het tatuëren van minder bemiddelde personen, geschiedt gemeenschappelijk in daartoe door den tatueermeester afzonderlijk ingerigte huizen. Acht of tien personen worden tegelijk in zoodanig huis aangenomen, en ieder betaalt dan naar gelang van de figuur, die hij op zijn natuurlijk kleed ontving.

De armste eilanders, die niet veel te geven hebben, moeten zich met leerlingen of broddelaars in de kunst behelpen, waarvan zij dan ook de duidlijkste teekens op hunne huid dragen. De allerlaagste of armoedigste klasse, die meest uit vischers bestaat, en die in het geheel niets aan zulk eenen leerling te geven hebben, zien zich derhalve ook van dit sieraad verstoken, en blijven ongetatueerd.

De vrouwen op *Nukahiva* zijn weinig getatueerd. De tatuering van de hand, waarvan de figuren slechts van de vingers tot aan het gewricht gaan, geeft aan dit ligchaamsdeel het voorkomen als of het met eenen fraaijen handschoen bedekt is. De voeten, die bij velen alleen getatueerd waren, geleken naar rijkgestikte halve laarzen. Bovendien ziet men bij de vrouwen lange strepen langs de armen, en ringen, die de plaats van armbanden vervangen. Bij weinigen zijn ook de orellen, en de lippen van binnen tot aan het tandvleesch, getatueerd. Het tatuëren geschiedt zonder eenige plegtigheid aan haar eigen huis, in tegenwoordigheid van hare bloedverwanten, of waar het haar anders voegt. Soms geeft een rijk eilander, uit liefde of uit eerzucht, bij dergelijke gelegenheid, aan zijne vrouw

een gastmaal, hetwelk in het slagten van een varken bestaat. Dikwijls laat hij haar dan een' armband of eene andere figuur tatueren, en blijft niet in gebreken den genoodigden vrienden en vriendinnen de reden van het onthaal bekend te maken, die dan eenigen tijd daarna deze beleefdheid beantwoorden met hunne geliefden met dezelfde figuur te laten beprikken, waarmede huns vriend's vrouw verfierd is. Deze feesten rekent men onder eene der zeldzame gelegenheden, waarbij de vrouwen zwijnevleesch te eten krijgen.

In de beprikking of in de figuur derzelve is geene bijzondere onderscheiding gelegen; die den tateermeester het ruimst betalen kan, bekomt ook de fraaiste figuren, zoo dat dit beprikte huidkleed alleen van den rijkdom des bezitters getuigt.

Wanneer in een zeer droog jaar, dat geenszins onder de zeldzaamheden behoort, hongersnood ontstaat, en de levensmiddelen schaars zijn, dan deelt hij, die daarvan nog den grootsten voorraad heeft, en doorgaans het opperhoofd is, aan zijne hongerige broeders mede, en houdt een' tijd lang voor een bepaald getal armen lieden open tafel, waarbij alle aanwezigen met een zeker teeken van dit gastmaal getatueerd worden. Dit teeken, dat men als zeker ordeteeken kan beschouwen, verbindt nu ook alle ordebroeders om vervolgens, wanneer zij daartoe in staat mogten zijn, bij dergelijke gelegenheid, hunne noodlijdende medemenschen van levensmiddelen te voorzien, en dus goed met goed te vergelden — eene inrigting, inderdaad, die elk Europeër tot eer zou verstreken. De reeds genoemde CABRI, die over zijn ganfche ligchaam zeer flecht, en

voorzeker door de hand vnn een' broddelaar getatueerd was, had bij eenen hongersnood, een jaar vóór de komst van KRUZENSTERN aan dit eiland, bij dergelijke gelegenheid een zwartblauw getatueerd oog gekregen; en ROBERTS droeg daarvan een klein vierkant op de borst, dat hij zeker niet zou verkozen hebben, wanneer de honger hem daartoe niet gedrongen had.

Juist de tegengestelde gewoonte, zoo als wij reeds gezegd hebben, treft men bij de vrouwen aan, en bij haar wordt een blank vel als een groot sieraad gerekend. Van daar dan ook, dat zij, wanneer zij het ongeluk hebben door de zonnestralen verbrand te zijn, geene middelen onbeproofd laten om de blankheid van haar vel te herstellen. Zij hebben een middel uitgevonden om de, door de zon verbrande huid binnen weinige dagen weder wit te krijgen, en bedienen zich van dit middel eenigen tijd voor de groote volksfeesten en openbare spelen, om bij die gelegenheid meer bewondering te verwekken. Dit middel bestaat in het sap uit de bladen van verscheidene planten, dat zij *epapha - hoko - kuh* en *Ohue* noemen. Hiermede wrijven zij haar gansche ligchaam, waardoor de huid eene zwarte kleur verkrijgt. Zoodanig besmeerd, mogen zij gedurende vijf of zes dagen het huis niet verlaten, en nog minder zich aan de zon blootstellen. Na dien tijd, gewoonlijk een dag vóór het feest, waschen zij dit zwarte kleed met zuiver water af, en de natuurlijke blanke kleur komt weder te voorschijn.

Eene andere gewoonte, zoo wel bij de mannen als bij de vrouwen, bestaat in het besmeren van het ligchaam met kokos-olie. Hierdoor blijft de huid zeer lenig, en der-

derhalve kan dit gebruik, onder zulk eene warme luchtstreek, deszelfs groote nuttigheid hebben. Zij houden de kokosolie voor zeer welriekend, en verschillen daarin met de Europeërs, die deze gewoonte voor zeer walgelijk verklaren, niettegenstaande de meisjes en vrouwen dit stinkend smeersel als een middel aanwenden om te behagen. Om de kleur der glinsterende olie te verhoogen, vermengen zij die met een geel plantensap, voornamelijk van de *Hibiscus populneus*. Dergelijke besmeringen geschieden zoo mild, dat men geen' eilander kan aanraken zonder door deze olie besmet te worden. TROOST hoorde eens de zwaarste verwenschingen uit den mond van een' zeefoldaat ten opzichte van een' *Nukahiw*, omdat deze met zijn besmeerd ligchaam hem tegen het lijf geloopen was, hetwelk op zijne montering stinkende gele vlekken veroorzaakt had, die met geen wasfchen noch andere kunstmiddelen er geheel weder uit te krijgen waren.

Behalve het hoofdsieraad bij krijgslieden, waarvan wij reeds gesproken hebben, zijn er nog vele andere toofels in gebruik; doch geen derzelve dient tot bijzondere onderscheiding van standen of personen. Het hoofd versieren zij gedeeltelijk met hoofdbanden, gedeeltelijk met vedertooi. Doorgaans scheren zij het hoofd geheel kaal, doch laten twee ronde plekken even boven de ooren staan, en binden de lange haren daarvan in eenen hoogen knot te zamen, waardoor zij het voorkomen hebben als of zij gehoornd zijn.

De opening in de oorlellen is bij hen zoo groot, dat men gemakkelijk den kleinen vinger daardoor kan steken. Eene schelp, van geene geringe zwaarte, aan

welker buitenzijde een slagrand van een zwijn, van voren een weinig afgeslepen, is vastgemaakt, of somtijds een schijfje van broodboomhout, is de grootste opschik der ooren. Dikwijls gebruikt men hiertoe ook groote ijzeren spijkers of een stokje en andere kleinigheden, die men door middel van koorden in het oor vastmaakt.

Eene ringkraag, die de gedaante van een hoefijzer heeft, en uit verscheidene aan elkander gedraaide kleine stukjes van ligt broodboomhout bestaat, maakt het schoonste halsfieraad uit. Hierop worden, door middel van zekere hars, die uit denzelfden boom voorkomt, de roode en zwarte erwten (*abrus precatorius*, LINN.) vastgemaakt, die ook in *Europa* tot halsfieraad bij de vrouwen in gebruik zijn. Aan elkander geregene zwijnstanden en eenige beenderen, of dikke, afgeronde langwerpige schelpen, die aan een fraai gevlochten snoer van kokosvezelen zijn vast gemaakt, worden mede vrij algemeen gedragen. Bij gebrek van eenig kunstwerk, zag men bij menig een kleine vischen, eene kreeft, bloem, schelp, vrucht, of ook wel een van de *Europeërs* ontvangen geschenk, zoo als spijkers, mesjes, en hetgene zij verder bij zich wilden dragen, in de ooren of om den hals hangen.

Roode of bonte vederen staan bij hen op hoogen prijs. KATANUAHA, een opperhoofd der *Nukahiwers*, die anders niet mild met zijne varkens was, bood KRUZENSTERN er een aan voor eenen kleinen braziliaanschen papagaai. CABRI, zoo wel als ROBERTS, verzekerde, dat het alleen om de vederen te doen was, en dat de bewoners dikwijls hanen en andere bontkleurige vogels tot dat einde levend plukten.

Een band van lange haarlokken, welke de mannen hunne vrouwen affnijden, en zich van achteren aanbinden, heeft de hoogste waarde. Dan komen zekere vingerringen in aanmerking, die van de vederen van den keerkring-vogel gemaakt worden, en die bij dansfeesten in gebruik zijn. Om deze vederen magtig te worden, ontzien de inwoners geen gevaar; beklimmen des nachts steile rotsen; vangen den vogel terwijl hij slaapt, en rukken hem de staartvederen uit zonder hem te dooden, ten einde vervolgens tot hunne versiering meermalen dien roof aan denzelfden vogel te kunnen begaan. Buitendien bemerkte men nog verderfieraden aan de armen en beenen, en snoeren van aan elkander geregene kleine zeegewassen.

Voedsel.

Het voornaamste voedsel, hebben de *Nukahiwiers* uit het plantenrijk. De belangrijkste voortbrengselen, hiertoe behoorende, zijn de *broodyrucht*, de *kokosnoot*, de *yamswortel*, en de *bananen*. De eerste en voornaamste dezer vruchten is de *broodyrucht* — eene wezenlijke weldaad voor de bewoners der *Zuidzes-eilanden*. Zij is aldaar wat de granen, aardappelen, rijst, casfaven enz. voor de bewoners der overige werelddeelen zijn. Men heeft berekend, dat drie volwasfene boomen, gedurende den tijd van acht maanden, waarin zij vruchten dragen, zoo veel opleveren, dat één mensch voor een geheel jaar daaraan volkomen genoeg heeft. Wie derhalve onder die luchtstreek tien zulke boomen plant, heeft voor zich en zijn gezin voor zijnen ge-

heelen leeftijd zoo goed gezorgd als iemand, die bij ons s' jaarlijks cenige akkers bearbeid.

De broodvrucht kan niet raauw gegeten worden — men moet die eerst koken, roosteren of braden. De smaak dezer vrucht verschilt eenigzins naar de wijze, waarop die toebereid wordt, doch heeft veel overeenkomst met een versch gebak, dat uit fijn meel, boter, melk, en suiker zamengeesteld is.

Om de broodvrucht te braden, maken de *Nukahiwers* doorgaans eenen kuil in den grond, beleggen dien van binnen met gladde steenen, en ontsteken daarin een helder brandend vuur. Wanneer de steenen genoeg verhit zijn, reinigt men den kuil van kolen en asch, schikt daarin bamboesftokken en bladen, en legt daarop de broodvrucht in bananen bladen gewikkeld. Vervolgens dekt men den kuil met bamboesriet, heete steenen, en aarde, en laat de vrucht zoo lang in dezen oven als men noodig acht. De dus gaar gebradene vrucht wordt verder met melk, uit de gefchrapte kokosnoten geperst, toebereid, en zoo gegeten. De *Nukahiwers* noemen dezen kost *wai-kai*, vinden dien zeer smakelijk, en hiermede stemt ook het oordeel der Europeërs overeen.

Wanneer de broodvrucht, bij het vuur geroost, de buitenste schil van dezelve afgenomen, en dan met een weinig water, of, bij voorname personen, met gefchrapte kokosnoten, en de daaruit geperste melk gemengd wordt, verkrijgt men een smakelijk geregt, dat den naam van *Kakuh* draagt.

De rijpe broodvrucht laat zich maar weinige dagen versch bewaren, waarom men deze vrucht dan ook
voor

vóór de rijpheid plukt en gebruikt. Bij grooten overvloed echter, wordt de rijpe vrucht in kleine stukken gesneden, en in kuilen van omtrent 2 *el* lang, 1 *el* breed, en $1\frac{1}{2}$ *el* diep, die met breede steenen belegd zijn, geworpen. Deze stukken geraken weldra in gisting, waaruit dan een zuurdeeg ontstaat, hetwelk maanden lang goed blijft. De eilanders noemen dit *popoi*, en dragen het, in zamengerolden klompen, als de meest gewone van alle spijsen, overal bij zich. Wanneer dit zuurdeeg met water verdund wordt, krijgt men eenen zeer verkoelenden en verfrischenden drank, die volkomen den smaak heeft van goede vette karnemelk.

De bananen zijn meliger en zoeter, doch van de toebereiding derzelve en die van andere vruchten, zoo als de *kokosnoten*, *patatten*, *taro*, en *yamswortelen*, als mede van de verschillende mengfels en verbindingen derzelve tot spijsen, waarvan er verscheidene bestaan, is men onkundig gebleven.

Van eetbaar gedierte, heeft men, zoo als reeds gezegd is, op de *Zuidzee-eilanden* zeer weinige soorten, en zoo levert dan ook *Nukahiva* geene verscheidenheid van dierlijk voedsel op. De eenige dieren, welke men hier aantreft, zijn zwijnen, hoenders, krabben, en visch. Het zwijnenvleesch speelt onder dit weinige de hoofdrol. Er wordt geen kind geboren, geen huwelijk voltrokken, geene begrafenis gevierd, geen voornaam persoon getatueerd, geen dansfeest of andere voorname plegtigheid aangelegd, zonder het slagten van een kleiner of grooter aantal varkens. Het vleesch dezer dieren, nadat men vooraf het haar van

de huid gezengd heeft, wordt, even als de broodvrucht, in kuilen gebraden, en is dan zeer malsch en smakelijk. De eilanders eten dit vleesch doorgaans zonder zout, of gebruiken in plaats daarvan een weinig zeewater.

Visch en krabben worden niet zeer geacht, en hoenderen houdt men meer om de vederen dan om het vleesch; evenwel heeft men de eilanders op het strand krabben zien zoeken, en zoo raauw met graagte verslinden. Ten tijde van hongersnood echter, nemen zij alles voor lief, en versmaden dan ook geene ratten, zeekwallen, en ander ongewoon voedsel. Het eten, op de Europische wijze toeberaid, schenen de *Nukahiwers* niet te versmaden, want het overschot der spijzen, hetwelk men aan boord van de *Maria Reigersbergen* eenigen eilanders voorzette, werd niet alleen met graagte, maar ook onmatig verslonden. Betreffende de maaltijden bij dit volk — hiervan moet men zich geene Europische voorstelling maken. De grond dient tot tafel en stoelen; bananen- en andere bladen vervangen onze tafellakens, fervetten, sshotels en borden; in plaats van mesfen, gebruiken zij hunne tanden, en de vingers zijn de werktuigen om het voedsel naar den mond te brengen.

Gaarne zouden wij hier van dit onderwerp afstappen, indien wij niet van eene gewoonte onder deze eilanders moesten gewagen, die ons gemoed met smart vervult — en deze gewoonte is — het eten van menschen-vleesch. Dit gebruik is bij vele onbeschaafde volken in zwang, doch deze afschuwelijkheid heeft bij de *Nukahiwers* den hoogsten trap bereikt, en zij zijn

in

in deze misdaad zoo verfijnd, dat het bij den Europeër afgrijzen verwekt. Maar welke gronden kunnen er toch bestaan, die tot zulk eene verfoeijelijke gewoonte aanleiding geven, en deze daad bij onbeschaafde volken eenigzins verontschuldigen? Men heeft daartoe verscheidene redenen uitgedacht, en daaronder is de eerste: de uiterste nood, wanneer namelijk, bij volstrekt gebrek aan voedsel, de honger zoo hevig wordt, dat men op die wijze alleen het leven kan behouden. Deze beweeggrond is de algemeenste, en zou onschuldig schijnen, wanneer men zich alleen van het vleesch van lijken bediende, want eenen doode moet het toch volstrekt hetzelfde zijn, of hij van 't gewormte, van verscheurende dieren, of van menschen verteerd wordt. Op *Nukahiva* slaan, bij hongersnood, volgens het zeggen van ROBERTS en CABRI, vele mannen hunne vrouwen en kinderen dood, om zich met derzelver vleesch te voeden, offchoon de rijke eilanders, dat zijn zulke, die veel levensmiddelen bezitten, zich van zulk een noodmiddel onthouden.

Een tweede beweeggrond tot menschen eten is groote haat, wraak, en verachting, die aansporen om, na den vijand verslagen te hebben, nog als verslindende dieren in zijn vleesch te woeden. Deze beweeggrond werkt dan ook bij de *Nukahiwars*, en de gedurige vijandschap, waarin de onderscheidene volksstammen op dit eiland te zamen leven, geeft dan ook dikwijls aanleiding tot het oefenen van zulk eene afgrijselijke wraak. De krijgsman of held, die den vijand heeft gedood, krijgt het hoofd voor zijn aandeel, hetwelk hij terstond van den romp neemt, en uit de opening van het
ach-

achterhoofdsbeen, dat hij wat wijder maakt, het bloed en de hersenen opflorpt. De schedel wordt daarna van alle vleesch ontdaan, en bewaard, om bij voorkomende gelegenheden tot een teeken van dapperheid te dienen.

Eene derde oorzaak tot het eten van menschen-vleesch is de ongewone en ongeregelde belustheid en lekkerbekkerij der menschen zelven, en deze zal dan ook wel het meest bij de *Nukahiwers* tot het bedrijven van dergelijke schanddaden werken. De nood en wraakzucht mogen de eerste aanleiding tot dergelijk bedrijf gegeven hebben, doch een onwederstaanbare trek naar menschen-vleesch is ontwijfelbaar daarvan het gevolg geweest, zoodat de *Nukahiwers* thans hunne vijanden vervolgen hoofdzakelijk uit onbegrensde begeerte naar hun vleesch, want om grond te winnen, kan bij deze menschen de aanleiding tot oorlogen niet zijn.

Een treffend bewijs hoe versijnd de *Nukahiwers* in de voldoening van dezen dierlijken lust zijn, bespeurt men uit het zeggen van zekeren ROEBEL, dien TROOST in 1825 op dit eiland aantrof. Deze man was een *Otaheiter*, die toevallig op dit eiland gekomen was, en eenigermate het Engelsch verstond. Met veel hartelijkheid kon hij over den lekkeren, zoeten smaak van menschen-vleesch spreken. Het menschen-vleesch, zeide hij, was geen alledaagsche kost. Het jonge en vette was de lekkerste spijs der wereld; doch wanneer men bij de ontleding — of liever bij het in stukken hakken — bemerkte, dat een slagtoffer waterzuchtig was geweest, werd het vleesch verachtelijk verworpen.

De *Taua's* — Toovenaars, Duivelskunstenaars, bedriegers

gers of welken naam men ook aan die monsters geven wil — leggen niet zelden hunnen trek naar menschenvleesch aan den dag, en weten daarbij ook op eene listige wijze tot de vervulling van hunnen verfoeijelijken lust te geraken. Met dit oogmerk, gedragen zij zich, in tegenwoordigheid van vele menschen, als of zij door zekeren geest overvallen worden. Onder verlei goochelarijen en gemaakte stuiptrekkingen, schijnen zij in diepen slaap verzonken te zijn. Kort daarna ontwaken zij plotseling, en vertellen aan de omstanders, wat hun die geest in den droom ingegeven of bevolen heeft. Soms tijds bestaat de ingeving daarin, dat eene vrouw of een man, een getatueerde of ongetatueerde, een vet of mager, een jong of oud mensch, uit het naast gelegene dal of aan den overkant van den vloed moet gevangen worden. De omstanders gehoorzamen terstond, verbergen zich in het hout in de nabijheid van eene bewoonde plaats zoolang, tot zij een' mensch kunnen vangen, die eenige gelijkheid met de aangeduide droomgestalte heeft, die dan naar de *Morai* der *Taua's* gesleept, en aldaar verflonden wordt. Het hangt dus dikwijls van deze onmenschen af, hoe veel vijanden er gedood zullen worden.

Is een der *Taua's* ziek, dan worden er, naar gelang der ziekte, een, twee of meer bewoners van een vijandelijk dal gevangen, om als een offer voor deszelfs genezing opgegeten te worden. Blijft de ziekte voortduren, dan wordt dit offer meermalen herhaald. Sterft de *Taua*, dan is dit niet zelden de aanleiding tot eenen meer openbaren aanval, en de menschenjagt wordt dan in het groot gedreven.

Of de eilanders bij eenen hongersnood hunne vijanden ook niet opzoeken, weet men niet — doch het is waarschijnlijk, dat zij minder hunne vijanden dan hunne vrouwen en kinderen zullen sparen.

Woningen.

De woningen der *Nukahiwers* zijn van verschillende grootte, en hebben uitwendig wel eenige overeenkomst met een klein Europeesch huis zonder vensters, dat in de lengte regtftandig midden doorgesneden is, en waarvan de hoogte van den achtermuur die van den voormuur verre overtreft. De lengte van zulk een huis is doorgaans 7 *el*, en de breete $1\frac{1}{2}$ of 2 *el*. De hoogte van den voormuur of voorwand staat tot die van den achterwand na genoeg als 1 tot 3, zoo dat, als de hoogte van den voorwand 1 *el* is, de achterwand eene hoogte van 3 *el* bereikt. Zulk eene woning is door 4 vast in den grond geflagene, sterke posten bevestigd, waarover horizontale latten liggen. De wanden bestaan uit dunne bamboes-ftaken van gelijke dikte, die in eene loodregte rigting, omtrent 1 duim van elkander, gedeeltelijk zeer netjes zamen verbonden, en van binnen met bladeren van kokospalmen en eenig varenkruid bekleed zijn, ten einde den doortogt der lucht te beletten. Het dak is met verscheidene lagen bladeren van den broodvruchtboom bedekt, waardoor de bewoners, zelfs hij sterke stortregens, droog blijven. De ingang bevindt zich in den voorsten of laagsten wand, en is zeer laag en naauw, zoo dat dezelve volstrekt in geene evenredigheid staat met

met de menfchen, die zich van dergelijken ingang moeten bedienen. De gewoonte om zich door zulk eenen engen doorgang te begeven, treft men bij alle ruwe en onbefchaafde volken aan, en moet waarfchijnlijk dienen om wild gedierte en verrassende vijanden het indringen moeilijk te maken, want het denkbeeld van affluiting door deuren behoort tot eene meerdere verftandsontwikkeling. Er moeten echter geflotene hutten bestaan, want TROOST fpreekt van het openen en fluiten van eene hut door POOPIE. Mifchien zijn de *Nukahiwars*, federt KRUZENSTERNs bezoek, in befchaving vooruit gegaan. Er fchijnen, volgens TROOST, op *Nukahiva*, bijna bij elk gezin, twee verfchillende woningen in gebruik te zijn, waarvan de eene van voren geheel open is, en ook niets in zich bevat. In deze houdt zich het gezin het grootfte gedeelte van den dag op. Nooit wordt enig bezoek, al ware het ook een der voornaamfte opperhoofden, in de geflotene woningen toegelaten. LANGSDORFF zwijgt hiervan, doch fpreekt van eene woning, alleen tot gebruik van den man beftemd: wij zullen hiervan nader fpreken.

De beste woningen zijn gebouwd op eenen platten grond of verhooging, die uit groote vierkante afgeronde fteenen bestaat. Deze grond fteekt eenige palmen breed, als eene ftoep, buiten het huis uit, waardoor de bewoners tegen het indringen van het afstroomend water, bij fterke regenbuijen, beveiligd zijn. De fteenen, waaruit deze grondflag bestaat, zijn dikwijls zoo groot, dat zij nauwelijks door tien of twaalf man kunnen gedragen of gewenteld worden. Hierbij zijn deze fteenen zonder kalk of cement zoo wel zamengevoegd, dat

dat het een' Europeischen Bouwineester tot eer zou verftrekken. Volgens TROOST, vindt men ook woningen, die door eenen fteenen ringmuur omgeven zijn; ook zag hij eene foort van verheven plein, dat door eenen muur van los op elkander geftapelde fteenen, ter hoogte van een half *el*, omringd was, welke vlakke tot eene verzamelplaats voor het volk fcheen beftemd te zijn. De *morai* is ook door dergelijken ringmuur ingefloten.

Bij het bouwen van eene woning, is de eene na- buur den anderen behulpzaam. Dikwijls bouwt men enkel uit tijdverdrijf; en welgestelde lieden hebben niet zelden op verfcheidene plaatfen in hun dal dergelijke woningen.

Tot het bouwen van eene groote woning, waarin een talrijk gezin te zamen kan leven, leent zoo wel de man als de vrouw de behulpzame hand. Heeft de man echter geheel alleen, zonder hulp van vrouwen, de noodige fteenen tot den grondslag aangebragt, dan is vervolgens de vrouwen den toegang tot het huis ontzegd, dat daarop gebouwd is. Elk welgesteld eilan- der heeft ten minfte eene hut van dien aard, die ge- woonlijk van het woonhuis afgezonderd is. Hij rigt dit verblijf geheellijk naar zijn gemak in, en beftemt het inzonderheid tot eene fpijszaal, waarin hij, afge- zonderd van de vrouwen, in rust zich aan varkens- vleesch kan verzadigen — een kost, waarvan de vrou- wen flechts bij enkele gelegenheden, en uit wellevend- heid en edelmoedigheid van den man, een stukje be- komen.

Elk nieuw gebouwd huis moet van een' *Taua* inge-
wijd

wijd worden, die dan eene redevoering houdt in eene taal, die door geen' der eilanders, en welligt ook niet door hem zelve, verstaan wordt. Men moet hem bij deze plegtigheid, natuurlijk, op varkens en andere goede geregten onthalen, doch daarvoor maakt hij dan ook de zonderlingste plegtigheden, en slaapt den eersten nacht in zulk een huis. Door deze wijze voorzorg, is vervolgens de woning tegen alle booze geesten beveiligd, die zich anders daarin konden nestelen.

Bij bijzondere omstandigheden, wordt der vrouwen ook eene afzonderlijke woning aangewezen.

In de woningen van binnen, heerscht eene groote zindelijkheid, omdat de bewoners, door zekere wetten, verplicht schijnen de meeste reinheid in acht te nemen. De inwendige ruimte van het huis wordt in de lengte door eenen balk in twee ongelijke deelen verdeeld. In het voorste en smalste gedeelte, ziet men de bloote steenen, doch in het achterste ligt zacht gras, dat met stroomatten bedekt is, en de gezamenlijke bewoners tot slaapstede verstrekt. De wanden zijn met gereedschap behangen, zoo als groote en kleine kalabassen, kokoschalen, vischnetten, lansen, slingers, stelten, strijdkolven, bijlen, verscheidene sieraden, trommen, en dergelijke meer.

Maatschappelijke inrigtingen, Godsdienst, en Wetten.

Van de maatschappelijke inrigtingen der *Nukahiwers*, is weinig bekend — waarschijnlijk zullen er ook weinige van dien aard bestaan.

Eene regeringsvorm, bespeurde men in het geheel niet. ROBERTS en CABRI spraken wel van eenen Koning, en gaven den aanzienlijksten man in het dal, KATA-SUAH, dien naam, doch de man zelf scheen zich niet eens het gezag van opperhoofd aan te matigen. Wellicht, dat men den aanzienlijkste, die veel broodvruchtboomen heeft, en meer menschen kan voeden, die zich dan ook om hem verzamelen, eenige schijnbare meerderheid toekent, en in den krijg eenig gezag veroorlooft; doch in het dagelijksch leven bekreunt men zich om dergelijke opperhoofden niet. Zij hadden zelfs geen magts genoeg over het volk om dit van de watervaten, die door het scheepsvolk van KRUZENSTERN gevuld werden, af te houden. Men kende dus ook geene eerbewijzing, aan dergelijken rang verschuldigd, en die zoogenoemde opperhoofden onderscheiden zich ook door niets van de overige eilanders. Bewijzen zag men daarvan, toen ROBERTS het eerst aan boord bij KRUZENSTERN verscheen. Toen men hem naar het opperhoofd van het eiland vroeg, zeide hij, dat er een Koning regeerde, en dat deszelfs broeder in de, naast het schip roeiende Kano was mede gekomen. Men had zulk eene hooge personaadje nog niet eens opgemerkt, en vergunde nu dadelijk zijne Majesteit aan boord te komen. Een welgemaakt man, over het geheele ligchaam getatueerd, klom nu tegen het schip op, en was, even als zijn overig gevolg, geheel naakt, hebbende geen bijzonder aanzien noch eenig bijzonder onderscheidings-teeken. Bovendien was hij zoo bloede en schuw, dat men medelijden met hem had, en zich verwonderde bij zulk een'

een' sterk gefpield en kloek man zulk eene kinderachtige fchroomvalligheid en vrees te vinden. In het eerst, weigerde hij de hand, die hem aangeboden werd, en toen hij reeds eenigermate op het fchip gewend was, had hij echter naauwelijks moeds genoeg om een oogenblik op zich zelve alleen te blijven. Van den reeds genoemden KATANUAH, was men getuigen, dat het volk met zijne bevelen den gek ftak, en daarom lachte — maar gehoorzamen deed het hem niet. Somtjids kwam deze zoogenaamde Koning met andere eilanders in ééne Kano, en op eenen anderen tijd zwom hij nevens zijne landslieden naar het fchip, zonder dat zijne waardigheid noch tegenwoordigheid werd opgemerkt. Elk district of dal van het eiland had, volgens het zeggen van ROBERTS en CABRI, eenen Koning, zoodat op dit eiland, waarvan men de bevolking op 12000 zielen fchatte, en dat naauwelijks zestien duitfche mijlen in den omtrek had, wel tien of vijftien Koningen te vinden waren. Men befpeurt dus wel in welk eenen zin men deze benaming van Koning moet nemen. Het is derhalve meer dan waarfchijnlijk, dat niemand op dit eiland van burgerlijke wetten en ondergefchiktheid weet. Ieder volgt zijne eigene neigingen en zijnen eigenen zin, is zijn eigen regter, en laat zich geheel door zijne hartstogten befturen. De rede, dat goddelijk gefchenk, is bij hen werkeloos. Elk regelt zijnen wandel naar vooroordeelen en ingewortelde verkeerdheden, en als er nog eenige terughouding beftaat, dan is het de vrees voor spoken en geesten, die dit uitwerkt. Wanneer de een den ander dood flaat, dat bij menfchen van de hevigfte

driften niet zeldzaam is, dan vereenigt zich de familie van den omgebragte tegen den moordenaar; er ontstaat een openbaar gevecht, dat niet dan met den dood van den moordenaar, of van een' van zijn geslacht, eindigt. Wanneer wij zulk eene vrijheid vergelijken met hetgene wij thans in vele Europifche landen zien gebeuren, dan is het of die zoogenaamde vrijheids-vrienden, die zoo vele ftaten beroeren, hunne denkbeelden van vrijheid van de *Nukahiwers* ontleend hebben.

Men befpeurt bij de *Nukahiwers* een duister begrip van een hooger Wezen; en alles, wat hun bovenmenfchelijk fchijnt, beftempelen zij met de naam van *Etua*. Voorts speelt het geloof aan spoken en geesten, dat onder het woord *tahbu* bevat is, de hoofdrol, en geeft het beftaan aan de wetten, en hetgene men Godsdienst zou kunnen noemen.

De onzichtbare magt over perfonen en zaken, die men op vele *Zuidzee-Eilanden* aan de geesten toekent, en de befcherming, die deze aan de voorwerpen hunner zorg verleenen, heeft waarfchijnlijk aanleiding tot het *tahbu* of de zoogenoemde *heilig-verklaring* van perfonen en zaken gegeven. Hetgene *tahbu* verklaard wordt, is voor elk ander, behalve den bezitter, ontoegankelijk; en hij, die het durft wagen deze *tahbu*-wetten te overtreden, ftelt zich aan eene geftrengte ftraf bloot, want de geesten, die zulke voorwerpen onder hunne befcherming genomen hebben, dulden geene belediging. Vrees derhalve voor de onzichtbare magt dier geestelijke wezens leert den *Nukahiw*er zijne neiging beperken. Hij ftaat in dit geval gelijk met jonge kinderen, wier rede niet genoeg ontwikkeld is om het goed en kwaad, het

het geoorloofde van het ongeoorloofde, te onderscheiden, en die door sommige ouders bij ons door een afkeerwekkend *ba* of *aak* van het voorwerp hunner begeerte afgehouden worden. De wetgevers van dit *tahbu* zijn voorzeker in de eerste plaats de *Taua's*, die toch in eene onmiddellijke betrekking tot de geesten staan. Dat vele dezer *tahbu*-wetten hare goede zijde kunnen hebben, is niet te ontkennen; doch het is even zeer waar, dat zij niet zelden de heb- en heerschzucht der *taua's* en opperhoofden in de hand werken. Ten einde een duidelijker begrip van deze *tahbu*-wetten te hebben, moeten wij eenige derzelve vermelden.

De perfoon van den *Taua* is *tahbu*; en alles wat hij bezit, zoo als sieraden, kalabassen, werktuigen, kano's, enz., is alles als heilig aan te merken, en mag door niemand dan door den *Taua* gedragen of aangeraakt worden. De wetgever heeft dus hierdoor voor de veiligheid van zijn' perfoon en zijne bezittingen gezorgd.

De perfoon der voornamen en rijken is *tahbu*. Men kan dus, zonder de onzichtbare geesten te beleedigen of zich derzelfer wraak op den hals te laden, geen perfoonlijk geweld aan zulken plegen.

Ieder, al ware hij de geringste uit het daf, wanneer hij in den krijg eenen of den eersten vijand verlaat, wordt om deze zijne heldendaad voor tien dagen *tahbu*. Hij is dus gedurende dien tijd buiten zekere gemeenschap. Men brengt hem varkens ten geschenke, en bedient hem als een voornaam man; ja moet zelfs, de spijs voor hem koken, want het vuur is voor hem wederkeerig *tahbu*. Welligt is dit een middel, om

door dergelijke vereering tot heldenmoed aan te sporen.

De *Morai* of begraafplaats is voor het vrouwelijk geslacht *tahbu*. Zij mogen dit oord niet bezoeken, en zijn verplicht, wanneer zij in deszelfs nabijheid komen, een groot stuk doek om te slaan; of zij moeten, wanneer zij onbedekt zijn, eenen grooten omweg maken. Elk eilander heeft eene begraafplaats bij zijn huis. Aldaar, of niet verre van daar, is het eet-*tahbu*-huis, waar de mannen in rust hunne varkens nuttigen. De *Morai* van den *Taua* is van alle woningen afgezonderd. Op deze plaats worden gewoonlijk de verflagene vijanden verslonden. Door dit *tahbu* zijn de vrouwen van het genot van varkensvleesch uitgesloten, en tevens van dat van eene nog groote lekkernij, namelijk menschenvleesch. Van dit laatste onthaal zijn alleen deelgenooten de personen, die *tahbu* zijn, zoo als de *Taua*'s, de voornaamsten des lands, en de krijgshelden uit den slag.

Het menschenvleesch is voor de vrouwen *tahbu*. Zij krijgen daarvan niets, of het moet bij bijzondere omstandigheden zijn.

De vrouw van het opperhoofd is voor zijne vrienden *tahbu*, en moet door deze met eerbied behandeld worden.

Het hoofd van elken eilander is *tahbu*. Men mag derhalve niet henen stappen over het hoofd van iemand, die te slapen ligt; zelfs de vader niet over dat van zijnen zoon. Even min is het geoorloofd iemand de hand op het hoofd te leggen. Van daar de angst, die eenige eilanders aan den dag legden, toen de Eu-

opcërs hen met de hand over het hoofd wilden strijken. Deze wet schijnt dus de persoonlijke veiligheid ten doel te hebben.

Elk kind ontvangt terstond na zijne geboorte van zijne ouders ten minste één' broodvruchtboom ten geschenk, en deze boom is zelfs voor de ouders *tahbu*. Verkeeren de ouders in zulk eenen behoefstigen staat, dat zij zoodanigen boom niet kunnen misfen, dan wordt er terstond een voor hetzelfde geplant, en langs dien weg voor deszelfs voedsel gezorgd.

De groote *Kalabasfen*, die tot drink- en watervaten gebezigd worden, zijn voor ieder perfoon van beiderlei geslacht *tahbu*. De vrouwen hebben geen regt om die der mannen aan te raken, en zoo is het wederkeering met die der vrouwen, hetwelk niet onduidelijk het gevoel van het regt van bijzonder eigendom doet vermoeden.

Gebeurt het, dat iemand iets ontstolen wordt, b. v. een varken, en heeft hij vermoeden op den dief, dan legt hij uit wederwraak een *tahbu* op het varken of op de bezitting van den dader. Hij geeft aan de zwijnen of boomen van den dief zijnen eigenen naam, of dien van een' ander, en hierdoor worden zij, volgens de meening der eilanders, betooverd, want zij gelooven, dat de geest van eenen afgestorvene of levende — welken geest zij *natete* noemen — daarin huist. Deze maatregel is dikwijls genoegzaam om den dief zijne bezittingen te doen verlaten, en zich elders neder te zetten. De zwijnen, die *Natete* of bezeten zijn, mogen niet geslagt worden.

Elk inwoner, onverschillig van welk geslacht, kan den

fchoonften zijner boomen *tahbu* maken, en zich zoo van zijn eigendom verzekeren.

De heupband van ieder is *tahbu*, en moet zelfs in huis eene afzonderlijke plaats, afgefcheiden van andere voorwerpen, hebben, hetwelk als eenen maatregel van zindelijkheid kan befchouwd worden.

De woning maakt men *Tahbu* voor het water of het wáter voor de woning. Men is dus genoodzaakt zich buiten de hut te wasfchen, waardoor het huis van binnen dan ook droog en zindelijk gehouden wordt.

De bekwaamfte steltenloopers zijn, drie dagen voor zij hunne kunften op openbare dansfeesten moeten vertoonén, *tahbu*. Zij gaan dan gevolgelijk niet uit, en doen zich zeer te goed, ten einde de noodige krachten te verzamelen.

Het gedeelte der dansplaats, hetwelk door de muzikanten en zangers bezet wordt, is voor de vrouwen *tahbu*.

Het vuur, hetwelk de man voor zich aangelegd heeft, is voor de vrouw *tahbu*. Zij mag daarop niet koken, en ook niet van de fpijs eten, die daarop bereid is. De man, daarentegen, mag, naar verkiezing, van al de fpijzen van de vrouw eten.

Begraaft een man een geregt van bananen en kokosnoten des avonds in eenen heeten fteenkuil, om dit gedurende den nacht te laten braden, dan is hij *tahbu*, en moet zich van de zijnen verwijderen, anders wordt het geregt niet gaar.

Ligt een varken ergens dwars over een voedpad te flapen, dan is het *tahbu*. Men mag het goede dier in zijne rust niet ftoeren, en derhalve is men verplicht

pligt om eenen omweg te maken: over hetzelfde he-
nen stappen, mag men volstrekt niet.

Varkensvleesch en menschevleesch zijn, zoo als reeds
gezegd is, *tahbu* voor de vrouw. Omtrent het eerstgenoem-
de, heeft echter eenige uitzondering plaats, namelijk,
wanneer de man aan zijne vrouw een varken ten geschenk
geeft, dat echter onder de zeldzaamheden behoort. Dit
varken moet zij zelf braden, en dan heeft zij de vrij-
heid om het met hare vriendinnen te eten. Dit zelf-
de geldt ook ten aanzien van een speenvarken. In
gevalle de vrouw dit ten geschenke bekomt, en het
van jongs af alleen groot brengt, en daarna zelve
slagt en braadt, dan is het *tahbu* voor den man, en
zij mag daarmee naar verkiezing handelen.

Als de meeste broodvruchten nog niet rijp zijn,
dan is bijna alle visch, zoo als *baars*, *klipvisch*,
egelvisch, *zeeaal*, *rog*, *haaivisch*, *makreel*, enz. *tahbu*.
Men verbeeldt zich, dat de overtreding dezer wet al-
le jonge broodvruchten van de boomen doet afvallen.
Welk verband er tusschen de broodvrucht en den visch
bestaat, is onbegrijpelijk; te meer, daar dit *tahbu*
weder ophoudt, zoodra de broodvrucht rijp is. Zou
de visch om dien tijd ook ongezonder, en tot voedsel
niet geschikt zijn?

Bij het bereiden van kokosolie, is de vrouw, wan-
neer zij dit werk verrigt, gedurende vijf of meer da-
gen, *tahbu* — anders zou zij geene olie kunnen beko-
men. De kokosolie, die de vrouw bereid heeft, is
tahbu voor den man, en zoo heeft ook het omgekeer-
de plaats, wanneer de man dit werk verrigt heeft.

De overtreder van eenig *tahbu*, houdt men voor een

flecht mensch, en noemt hem *kikino*. Hij kan de middellijke of onmiddellijke werking en straf van de geesten, *Atuan*, en van den *Taua* niet ontgaan. Ziekten of een plotfelijke dood zijn daarvan de zekere gevolgen. Spreekt iemand ten nadeele van de *Taua's*, dan worden deze nit terftond door hunne dienstbare geesten gewaar, en een spoedige dood van den lasteraar is onvermijdelijk. Wat hierbij dikwijls een geheime wrok kan te weeg brengen, is niet raadzelachtig.

Van dergelijken aard zijn de begrippen en vooroordeelen der *Nukahiwers*, en hier op grondt zich dan alles, wat men als wetten bij dit volk zou kunnen beschouwen.

Bekwaamheden.

Bij een volk, welks eerste en bijna eenigfte zorg is aan de eerste behoeften der natuur te voldoen, en daarin door de natuur zelve zoo gunftiglijk te gemoet gekomen wordt; bij een volk, onbekend met alle die kunstbehoefden, die eene meerdere befchaving doet ontstaan, moet noodwendig kunstbekwaamheid zeer gering, en het aantal voortbrengfelen van kunst weinig beteekenend zijn. Wanneer men echter daarbij in aanmerking neemt, welke werktuigen hun, bij alle gemis van ijzer, ter dienfte ftaan, en wat wij met een' fcherpgeflepen' fteen of fhelp, met vischtanden en dergelijken zouden voortbrengen, dan moeten wij ons verwonderen over het geduld, waarmede zij niet alleen zulke werktuigen vervaardigen, maar ook over hetgene zij daarmede verrigten. Door het fterk fhuren van

twce

twee op elkander gevoegde harde steenen, waar tusfchen nat zand wordt gedaan, flijpen zij bruikbare bijlen; andere steenen worden tot eene foort van hamers gemaakt; ook flijpen zij met een taai geduld steenen, die vrij dik zijn, tot de dunte en fcherpte van mesfen, waarmede zij hout, hoorn, en dergelijke stoffen snijden of fchrapen. Kleine stukken ruwe koralen dienen hen als raspen bij het bearbeiten van gereedschappen. De huid van de haai wordt gebruikt om de wapenen te polijsten. Bogen en pijlen fchijnen hier volftrekt onbekend te zijn. Van de vezelen van den kokosnoten-bast, maken zij eene foort van touw, waarvan zij zich met veel voordeel weten te bedienen.

Het vervaardigen van kleederen is eeniglijk de taak der vrouwen, doch het maken van gereedschappen en wapenen maakt de hoofdbezigheden der mannen uit. De wapenen worden met veel vlijt, en zelfs met fmaak, bewerkt. Lanfen, fpiefen, en strijdnodfen zijn bij den eenen met snijwerk, bij den anderen met kunstig gevlochten haar van vijanden, die in den krijg verflagen zijn, verfierd. Een ander wapentuig, de flingers, waarvan zij zich met even veel bekwaamheid als behendigheid weten te bedienen, wordt van de vezelen der kokosnoot, en ook van eene andere plant — waarfchijnlijk *Phormium tenax* — sterk en fraai gevlochten, zoodat geen Europeesch kunstenaar zich dezelve zou behoeven te fchamen. Hunne ftelten zijn mede fraai bewerkt.

Op de *morais* of begraafplaatfen, vindt men gedaanten, die eene menfchelijke gefalte moeten voorftellen, doch die zoo misvormd zijn, dat men duidelijk kan be-
fpecu-

speuren, dat de *Nukahiwers* nog weinige vorderingen in de beeldende kunsten gemaakt hebben. Aan het vervaardigen van hunne vischnetten, die uit de reeds genoemde vezelen gemaakt worden, leggen zij mede veel tijds en vlijts te kosten. Met mindere zorg, schijnen zij hunne vischhoeken te bearbeiten, want deze zijn eenvoudig, zonder weêrhaak, van de paarlemoer-schulp gemaakt. Volgens TROOST, schijnen de eilanders den wortel van zekere plant in het water te werpen, waardoor de vischen bedwelmd worden, aan de oppervlakte van het water komen, en zoo gevangen worden. Hunne zon- of windschermen kenmerken eene groote bekwaamheid in het vlechten.

De huishoudelijke gereedschappen bestaan in kalabassen, en deze zijn met menschen- en andere beenderen opgemaakt en met netwerk omvlochten. De kokos-schaal wordt tot drinkschaal gebezigd. Voorts heeft men nog kleine en groote etenspotten, die naar een trog gelijken, en met slecht gesneden figuren van menschen-gezigten en koppen van vischen en vogelen versierd zijn.

Tot het vervaardigen van de stof tot hunne kleding, bedienen zij zich, zoo als reeds gezegd is, van den bast van den *papiermoerbeziën-boom*. Wanneer de stam van dezen boom eene dikte van omtrent een palm verkregen heeft, is hij tot het gebruik geschikt. Men neemt dan het onderste gedeelte daarvan, ter lengte van nagenoeg twee el, hetwelk op eenen grooten steen gelegd, en met eenen anderen zwaren steen zoo lang gebeukt wordt, tot de bast van zelve loslaat. Hierna klieven zij het stuk hout van het eene einde tot het

het andere, en nemen er de schors, waarom het voornamelijk te doen is, af. Van deze schors, gebruikt men eigenlijk den tweeden of binnenbast, en weet dien ook van den eersten te scheiden. Bij het zuiveren van den binnenbast, dienen de tanden tot werktuigen. Na dezen langwijligen en moeilijken arbeid, tracht men eindelijk den bekomenen bast de noodige rekbaarheid en dunte te geven, en dit geschiedt door slaan met een hard stuk hout, waarbij men gezegden bast op eenen eenigzins ronden steen legt, en dien bestendig nat houdt. Door deze bewerking, bekomt de bast het voorkomen van een vel graauw papier. Wil men de stukken vereenigen, ten einde zoo een grooter blad te verkrijgen, dan legt men de randen op elkander, en slaat daarop zoo lang tot de vereeniging tot stand gebragt is.

Betreffende den scheepsbouw, staan de *Nukahiviers* op lager trap dan vele *Zuidzee-Eilanders*. De kano's zijn van 5 tot 8 *el* lang, doch slechts 3 *palmen* breed. Zij kunnen op zijn hoogst 6 of 7 menschen voeren. Om het omslaan van het vaartuig te verhoeden, bedient men zich van balanceerstengen of uitleggers, zoo als bij vele andere volken in gebruik zijn. Het geheele vaartuig is slecht en ruw bewerkt, doch aan de riemen en het roer is meer vlijt te kosten gelegd. De boorden op zijde, weet men door stroken te verhoogen, en door kokosvezelen te verbinden. De openingen en retsen, stoppt men met mos, en bedekt dit met eene dunne laag hars van den broodvruchtboom. Gebeurt het, dat de kano omslaat of zeer lek wordt, dat niet zelden het geval is, dan maken zij, die daarin zitten, geene zwaar-

rig-

righeid om over boord te springen. Al zwemmende naast het vaartuig, hoozen zij met de handen het water daaruit, tot dat zij weder zonder gevaar aan boord kunnen komen.

Hetgene de *Nukahiwers* in het bouwen van hunne vaartuigen bij anderen ten achteren zijn, vergoeden zij door hunne bedrevenheid in de zwemkunst. Hunne vaardigheid in het zwemmen overtreft alle verbeelding. Zij verrigten alle willekeurige handelingen in het water, blijven bijna regtstandig op eene en dezelfde plaats, en besturen zich met de voeten zoo, dat men alleen het hoofd en de schouders kan zien. Men zag hen in het water kokosnoten openslaan en gebruiken, en verscheidene artikelen om te ruilen, aan lange stokkengebonden, die boven het water opstaken, aanvoeren. Niet zelden zwemmen zij met kleine kinderen op de schouders, storten zich van hooge steile rotfen in zee, en willen liever al zwemmende den tegenovergelegenen oever bereiken, dan langs eenen omweg daar henen gaan. Men heeft eilanders opgemerkt, die bijna den ganschen dag om het schip zwommen, en in het minst niet vermoeid schenen; en onder dezelve waren jongens en meisjes van zes of zeven jaren oud. Van de *Maria Reigersbergen*, merkte men een aankomend meisje op, dat zonder verpozing, en zonder eenige gelegenheid om uit te rusten, zes uren lang om het schip zwom. MUPAU, een der opperhoofden, die nooit op enig Europeisch schip geweest was, krom verscheidene keeren op het schip van KRUZENSTERN, uit eigene beweging, op den grooten mast, en wierp zich tot eigen vermaak van die hoogte in zee. Men kon deze daad niet zonder

der ijzing en siddering beschouwen. Met ingetrokkene, tegen het lijf gedrukte knieën trachtte hij in zijnen val het hoofd boven te houden, en zonk, door zijn zwaar en groot ligchaam, zoo diep in zee, dat er verscheidene seconden verliepen eer hij weder te voorschijn kwam; voor zulke geoeffende zwemmers zou men kano's haast voor overtollig houden.

In andere ligchaamsoefeningen en verrigtingen, zijn zij ook zeer geschikt. Zij kunnen met eene onbeschrijfelijke vaardigheid in de hoogste boomen klimmen, en doen dit niet zoo als wij, met zamengedrukte knieën, maar even als de apen, met de teenen, waarbij voorzeker hunne sterke nagels hun wel te stade komen. De steilste rotfen beklimmen zij zonder mocite; doch tot hard loopen zijn zij minder geschikt.

In het gebruik van den slinger, zijn zij niet minder geoeffend. Vele krijgslieden zijn met slingers en steenen gewapend, en hiermede weten zij zoo juist te treffen, dat het bijna alle geloof te boven gaat.

Fceesten.

Bij vele onbeschaafde volken, en vooral bij zulke, die door de natuur mild van voedsel bedeeld zijn, vindt men eene bestendige neiging tot allerlei vermaken, en deze bespeurt men ook bij de *Nukahiwars*. In het jaargetijde, waarin de broodvruchten in groote menigte rijp zijn, rigten de opperhoofden of aanzienlijksten van een dal volksfeesten aan, waartoe zij lang te voren allerlei levensmiddelen, zoo als varkens, kokosnoten, bananen, en dergelijke, bij een brengen, om die

in ruimen overvloed onder het volk te kunnen uitdeelen.

Onder deze openbare feesten, verdient het dansfeest eene eerste plaats. Hierbij maken de deelnemers met snelle bewegingen van handen en armen allerlei gebaren, zonder echter veel van hunne plaats te komen. Deze gebaren schijnen eene nabootsing van verscheidene bedrijven uit het dagelijksch leven te zijn, zoo als visfchen, op stelten loopen, slingeren, zweemmen enz. Bij deze danspartijen, verschijnen al de aanwezenden in hunnen kostbaarsten opfchik.

Op de dansplaatsen, waartoe men de effenste plaatsen in het dal kiest, liggen groote gladde stenen, die zoo dicht en keurig bij elkander gevoegd zijn, dat het is als of Europifche metselaars zulk eene plaats, die ten minste 28 of 30 *el* lang is, met gehouvene stenen belegd hadden. De dansplaatsen zijn *tahbu*, en gedurende de groote feesten worden alle vijandelijkheden met de bewoners der naburige dalen uitgesteld, zoodat deze dan ook aan de feesten kunnen deel nemen. Dit *tahbu*, waardoor voor eenen korten tijd de vijandelijkheden gestaakt worden, neemt echter de haat en argwaan niet weg, en het is niet dan met de grootste omzigtigheid, dat de bewoners uit andere deelen, wel gewapend, zich op zulke feesten laten vinden. Meestal zijn zij daartoe voorzien van eenen slinger, die zij als hoofdsierfel om het hoofd winden. Deze voorzorg is ook dikwijls niet nutteloos, want meermalen hebben dergelijke openbare volksfeesten gedient om den vijand in eene hinderlaag te lokken. En al ware dit zoo niet, dan heeft de *Tava* slechts den

inval te krijgen om te droomen, ten einde zoo aan zijnen trek naar menfchenvleesch te voldoen, om het feest in eenen ftrijd te veranderen.

De muziek bij deze feesten bestaat in een wild gefchreeuw, dat door het gerommel van verfcheidene groote trommen vergezeld wordt. Déze trommen hebben het voorkomen van rollen of vaten, die op voetftukken ftaan, en, van den grond af gerekend, ruim ééne *el* hoog zijn. Deze rollen, die omtrent een *half el* middellijn hebben, zijn fraai bewerkt, en met de huid van eenen haai overtrokken.

Behalve deze trommen, is bij de *Nukahiwes* een zeker blaaswerktuig in zwang, dat uit een' grooten kink- of tritons-hoorn, (*murex tritonis*) bestaat, waarvan men de punt afgeflepen heeft. Deze hoorn is fraai verfierd met het haar van eenen verflagen vijand, en dient om een fchel en verklinkend geluid voort te brengen. Vele krijgslieden zijn van dit blaastuig voorzien, doch men fchijnt daarvan alleen tot feinen in den krijg gebruik te maken.

Het gezang der *Nukahiwes* is zeer eentoonig, fleepend, en onaangenaam, en wordt, vooral bij talrijke zamenkomsten, begeleid door eenen luiden maatflag, dien zij voortbrengen door het flaan met de hand in de zijde. Soms worden de trommen met de hand in dezelfde maat geflagen.

Tot geen minder vermaak dan de dans, dient bij dit volk het loopen op ftelten. In deze kunst hebben de *Nukahiwes* het zeer verre gebragt, en overtreffen daarin welligt alle volken. Bij hunne openbare feesten, houden zij daarop wedloopen. Hierbij tracht

de een altijd den ander in den weg te komen, terwijl hij, op de eene stelt het evenwigt houdende, zijnen mededinger met de andere poogt overhoop te werpen. De op den grond liggende wordt dan algemeen uitgelagchen en bespot. De gladde steenen, waarop deze wedloopen geschieden, maken ontegenzeggelijk deze oefening nog moeilijker. Kinderen van acht tot tien jaar gewennen zich reeds aan deze kunst. Of deze oefening iets anders dan vermaak ten doel heeft, is niet waarschijnlijk, want, dat men dit middel zou bezigen om door digtbegroecide bosfchen en ruigte te komen, ten einde voor vergiftige dieren beveiligd te zijn, is de ongerijmdheid zelve. Door zulke bosfchen, moet men zich dikwijls met de bijl eenen weg banen, en vergiftige dieren zijn zoo menigvuldig op de *Zuidzee-eilanden* niet.

Gewoonten en zeden.

Dat de opvoeding der kinderen bij de *Nukahiwers* weinig zorg baart, behoeven wij niet te zeggen. Bij de geboorte van een kind, vordert de welvoegelijkheid, dat er meer dan een varken geslagt wordt. De moeders zogen in het algemeen hare kinderen zelve. De meeste kinderen worden niet gespeend voor zij alleen loopen, en meenigeen eerst als het praten kan. Vele krijgen echter al vroeg ander voedsel, hetwelk eenige maanden na de geboorte in rauwen visch bestaat.

Zoodra twee personen door wederzijdsche overeenstemming besloten hebben met elkander in den echt te le-

leven, geeft de bruidegom aan de schoonouders geschenken, en deze doen dit wederkeerig aan hem. Trouwt de dochter van een voornaam man, dan worden er vele varkens geslagt, en het bruiloftsfeest duurt verscheidene dagen; bij de geringen, die geene varkens te slagten hebben, zal deze plegtigheid wel in alle stilte afloopen, want *eten* is bij al dergelijke feesten de hoofdzaak. Rijke mannen mogen naar welgevallen zoo vele vrouwen hebben als zij kunnen onderhouden; doch gewoonlijk vergenoegt men zich met eene. Aan het huwelijk, rekt men zich zoo lang gebonden, als de overeenstemming en de eensgezindheid heerschen. Is de eene of de andere geneigd den band wederom te ontbinden, zoo staat zulks vrij. De kinderen vinden gemakkelijk onderhoud, en blijven of bij den vader of bij de moeder, al naar men hierin te zamen overeenkomt.

Bij den dood van een' *Nukahiwier*, wordt het lijk eerstond zuiver afgewaschen, op eene soort van rooster van bamboesriet gelegd, en met een nieuw stuk doek bedekt. Ten minste de helft van het aantal varkens, dat de familie bezit, wordt bij deze gelegenheid geslagt en gebraden. Daarna maakt men het overlijden aan den *Taua* en andere *Tahbu*-personen bekend, en noodigt hen allen ter begrafenis. De *Taua* brengt ten minste vier groote trommen mede, en verrigt de begrafenisplegtigheid, bestaande in het rammen van eene lange onverstaanbare aanspraak, onder het bestendig roeren der trommen. Misschien worden door dit laatste de booze geesten belet den overledene eenig kwaad te doen. Na deze plegtigheid, maken

de gasten eenen aanvang om de varkens en broodvrucht te nuttigen, en houden daarmede zoo lang aan, tot er niets meer over is. De *Taua* krijgt voor zijn aandeel den kop van het varken, en aan het opperhoofd, dat bij alle begrafenisfen in zijn dal genoodigd wordt, doch voordeelshalve zelden verschijnt, wordt het achtervierendeel van een varken te huis gezonden. De meeste bloedverwanten zijn intusfchen verplicht nacht en dag bij het lijk te waken, en het dagelijks met kokosolie in te wrijven. Met dit werk, moet men werken, ja maanden lang aanhouden, waardoor het lijk tegen bederf bewaard, en eindelijk in eene ware *mummie* veranderd wordt. Eindelijk wikkelt men het lijk in doeken, die met olie bevochtigd zijn, en legt het op eenen bijzonderen rooster in de *morai* of begraafplaats der familie, die voor de vrienden *tahbu* is. POOPIE, een der opperhoofden, vertoonde aan TROOST het lijk van zijne vrouw, dat in eene geflotene hut bewaard werd, en geheellijk het voorkomen van eene *mummie* had, zonder eenigen onaangenamen reuk te verspreiden. De *Nukahiwars* moeten dus met de kunst om lijken te balsamen niet geheel onbekend zijn. Naast het gezegde lijk, lag op den grond eene zindeelijke mat gespreid, die tot een nachtleger voor POOPIE en zijnen zoon diende.

Men ziet uit het aangevoerde, dat ook de *Nukahiwars*, even als zoo vele andere onbeschaafde volken, eene groote zorgvuldigheid jegens de overledenen aan den dag leggen, waaruit men zou kunnen afleiden, dat zij ook een duister begrip van een leven na dit leven hebben. De vijanden van naburige streken trachten

wederzijds elkanders lijken uit de *morai* te stelen, en houden het voor eene groote heldendaad, wanneer hun dit gelukt is. Om echter dergelijke dieverij voor te komen, worden de lijken, wanneer men eenen sterken vijandelijken aanval vermoedt, uit de *morai* weggenomen, en in de nabijheid van dezelve begraven. Hoe POOPIE zoo gereed kon zijn om TROOST, op zijn verzoek, een doodshoofd te bezorgen, begrijpen wij niet. Uit den angst, welke hij daarbij aan den dag legde, is het niet twijfelachtig of hij het hoofd gestolen had. — De wensch om TROOST eene dienst te doen, moet bij hem sterker gewerkt hebben dan de eerbied voor het stoffelijk overschot zijner landgenooten.

Onder de veelerlei tooverijen, die door den *Tava*, en ook door enkele eilanders, geoefend worden, bestaat de kunst om anderen door betoovering ziek te maken. Hiertoe heeft men een toovertuig noodig, dat men *Kacha* noemt. Deze *Kacha* bestaat in een rolletje of pakje, waarin de huid van eene levend gevilde haagdis, verscheidene soorten van planten, eenige bijzonder gevormde steentjes, een stuk bamboesriet, en eene menigte andere dingen, door kokosvezelen worden samen gebonden. Bij het vervaardigen van zoodanige *Kacha*, moet menige plegtigheid, en menig behoedmiddel in acht genomen worden. De hoofdzaak hierbij nu is, dat men eenig voorwerp van den persoon, dien men wil ziek maken, b. v. eenig haar van zijn hoofd, het overschot van zijne spijs, een slip van zijnen schaamgordel, en dergelijke moet meester worden, om bij de *Kacha* in te pakken, anders is dergelijk toovermiddel van geene uitwerking. Van dergelijke *Kacha's*, vervaardigt.

men er doorgaans drie, die wel beroekt, en op eene afgelegene plaats, een voor een, begraven worden. Wanneer nu korten tijd daarna de bedoelde werking volgt, dan moet de lijder zijn best doen om door middel van den *Taua* den dader te ontdekken, ten einde de *Kacha's* weder weggenomen worden, en de tooverij zoo hare kracht verliest. Dat zoo wel de toovenaar als de *Taua* hierbij hun eigen voordeel niet vergeten, is ligt te raden; en het kost den lijder menig varken, eer hij van het kwaad verlost is. Is de zieke niet mild genoeg met zijne varkens, dan is er geen herstel, want de geesten versterken de regtmatige wraak van den vijand, en bevorderen den dood van den kranke.

Aan den *Taua*, wordt dan ook, door zijnen invloed op en omgang met de geesten, de magt om de zieken te genezen toegekend. Allerlei toovermiddelen en grollen worden daarbij aangewend. Bevindt iemand zich niet wel, dan laat hij eenen *Taua* roepen. Deze hoort den zieke uit of heeft dit reeds door anderen laten doen, en strijkt bij zijn bezoek den lijder driemaal over de borst, waarbij hij zich aanfelt als of hij den geest wilde opvangen, even als wij de vliegen doen, en dit veroorzaakt dan aan den geest voorzeker eenige benaauwde oogenblikken, want *CABRI*, die in bijgeloof volkomen de *Nukahiwes* gelijk was, verzekerde, dat hij menigmaal den geest in de hand van den *Taua* had hooren piepen. Zulk een opgevangen geest ontdekt dan aan den *Taua* de oorzaak der ziekte, die niet zelden in het overtreden van eenig *tahbu* bestaat. Er worden dus weder geschenken, in varkens en vruchten

bestaande , gevorderd om het bedreven kwaad weder goed te maken. Van het inwendig gebruik van geneesmiddelen , schijnen zij weinig denkbeeld te hebben. Het voornaamste geneesmiddel , waarvan de vader van KATANUAH , wien men groote geneeskundige kennis toefschreef , tot inwendig gebruik aanbeval , was voornamelijk zeewater.

Wanneer wij sommige gebruiken bij onbeschaafde volken met de onzen wilden vergelijken , en daaraan eene gelijke beteekenis geven , dan zouden wij ons niet zelden in onze meening bedrogen zien , en zeer verkeerde gevolgtrekkingen daaruit afleiden. Zoo heeft , bij voorbeeld , de *Nukahiwes* de gewoonte de tong uit te steken , wanneer hij een weigerend antwoord wil geven. Het drijven met den wijsvinger is bij hem een teeken van vriendschap. Wanneer twee vrienden elkander ontmoeten , dan drukken zij wederzijds het spits van den neus tegen elkander , hetwelk bij hen de plaats vervangt van den kus.

De nagels aan de vingers , laten de aanzienlijken zeer lang groeijen , even zoo als men zulks bij sommige Aziatische volken ziet. Zij willen daardoor anderen doen zien , dat zij geen handwerk behoeven te verrigten.

Naardien de teenen bij de *Nukahiwes* niet , zoo als bij ons , door eenig schoeifel geprangd worden , zoo kunnen zij die ook vrij en naar willekeur bewegen. Dikwijls reikten zij daarmede een' ander' , die nevens het schip zwom , een stuk ijzer toe , dat zij met de teenen vasthielden , om van het bukken ontheven te zijn.

Nu hebben wij nog te spreken over de geaardheid en zeden der *Nukahiwers*: doch welk besluit zullen wij dien aangaande, na zoo veel goeds en kwaads, opmaken? KRUZENSTERN zou ons een zeer gunstig denkbeeld van dit volk ingeboezemd hebben, indien ROBERTS en CABRI hem niet met de verfoeijelijke gewoonte dezer eilanders, om menschen vleesch te eten, bekend gemaakt hadden.

De verstandelijke vermogens dezer menschen zijn wezenlijk niet hooger te schatten dan die van kleine kinderen eener beschaafde natie. Even als deze, worden zij door de begeerte naar kleinigheden en naar het verbodene beheerscht; al wat zij slechts zien, willen zij hebben, onverschillig of hun dit veroorloofd is of niet. Geene rede beperkt hunne begeerte, noch weet hunne hartstogten aan den band te leggen. In begeerte en afkeer, in vreugde en droefheid, bewandelen zij steeds de uitersten, die men bij een kind, dat het gebruik der rede nog niet kent, waarneemt. Vele hunner verkeerdheden zou men dus kinderlijke ondeugendheid kunnen noemen, wanneer dit tot verfoening kon dienen.

Hun kinderlijk verstand doet hen eene groote waarde stellen in dingen, die hun oog bekoren, die hun nieuw zijn — in dingen, die door ons als de grootste beuzelingen beschouwd worden. Voor zulke beuzelingen, als glazen korallen en dergelijke, stonden zij gewillig hunne varkens, kalabasfen, broodvrucht, en andere benooidigheden af; zelfs was eene moeder in

verzoeking om haar kind voor dergelijke kleinigheden weg te geven, — zoo sterk werkt de trek naar het vreemde en schitterende. Een spijker, een mes, een schaar, een stukje ijzer hebben voor hen eene onbetaalbare waarde, en geen wonder, wanneer men in aanmerking neemt van hoeveel belang dergelijke ijzeren werktuigen voor hen zijn. Van hier dan ook de onwederstaanbare begeerte om zulke voorwerpen te bezitten, die hen tot dieverij verleidt. Zij schijnen zelfs te meenen, dat zij deze ondeugd ten aanzien van vreemden vrijelijk mogen oefenen. Intusschen schijnt deze neiging bij de *Nukahiwers* niet zoo algemeen heerschende te zijn als bij vele andere Zuidzee-eilanders.

Overal, waar wij bij deze beschouwing het oog wendden, bespeuren wij tegenstrijdigheden, die grootendeels haren grond in hun kinderlijk verstand, en in hunne kinderlijke lusten vinden.

Dieverij en goede trouw: welk eene tegenstrijdigheid! en echter zag men hen naauwkeurig leveren hetgene zij in ruiling afgestaan hadden, ook daar, waar het aan middelen ontbrak om hen daartoe te noodzaken.

Zeer voorkomend, welwillend, dienstvaardig, en mededeelzaam, zoo als wij, vooral van dit laatste, reeds een bewijs gegeven hebben nopens hetgene in tijden van hongersnood geschiedt — zegt men echter, dat die hongersnood aanleiding gaf, dat men eene menigte behoeftigen mededoogeloos van het eiland verdreef, en aan den hongerdood ter prooi gaf: welk eene tegenstrijdigheid!

Het edel gevoel van vriendschap is den *Nukahiwers* geenszins vreemd. Van daar de gewoonte om met den

vriend, dien men zich verkozen heeft, van naam te verwisfelen, ten bewijze, dat men zijnen vriend als zich zelve bemind, en als een' ander *ik* befchouwt. TROOST werd door POOPIE tot dergelijke naamverwifeling verzocht, en deze laafte gedroeg zich ook in alle opzigten de vriendschap des eerften waardig, en redde hem zelfs uit levensgevaar.

POOPIE betreurde den dood van zijne vrouw, en legde eene angflijke bekommernis aan den dag bij de ziekte van zijnen zoon. Zijn gemoed was dus vatbaar voor liefde — en het is niet te vooronderfellen, dat POOPIE de eenigfte eilander was, die deze teedere neiging in zijnen boezem koesterde: — en echter, — welk eene tegenftrijdigheid! deze menfchen flagten in hongersnood hunne vrouwen en kinderen om zich met derzelver vleefch te voeden.

Dankbaarheid was den *Nukahiwers* ook niet onbekend. Zoo dikwijls men hun iets aanbood, al ware het slechts de geringfte kleinigheid, dan waren zij telkens bij vernieuwing zoo verheugd en zoo dankbaar als bij ons een drie- of vierjarig kind, terwijl zij rusteloos zich bemoeiden om door tegengefchenken blijken van hunne erkentenis te geven.

Zie daar de voornaamfte grondtrekken van de geaardheid der *Nukahiwers*. Niettegenftaande hunne affchuwelijke gewoonte, moet men hun echter vele goede hoedanigheden toekennen, die slechts het weldadig licht van het Christendom, en eene menfchkundige behandeling, behoeven om betere vruchten voort te brengen.

DE SANDWICH - EILANDEN.

L I G G I N G.

In Januarij des jaars 1778, ontdekte Kapitein COOK, op zijnen derden togt rondom den aardbol, in den *Stillen Oceaan* eene aanzienlijke groep eilanden, tusschen $18^{\circ}54'$ en $23^{\circ}34'$ N. B., en $154^{\circ}49'$ en $164^{\circ}32'$ westelijke lengte van *Greenwich* gelegen. Hij gaf deze den naam van *Sandwich-eilanden*, ter eere van SANDWICH, te dien tijde Lord van de Admiraliteit. Er is geen spoor, dat deze eilanden vroeger door cenig Europeër bezocht zijn, en derhalve kan men aan dezen beroemden zecreiziger, die hier, in 1779, in een gevecht met de inwoners het leven verloor, de eer der ontdekking van deze eilanden niet ontzeggen. De gelukkige ligging dezer eilanden midden tusschen *Azie* en *Amerika*, de vruchtbaarheid van derzelver grond, en de vatbaarheid der bewoners voor eene toenemende beschaving, maken deze ontdekking, ook in opzigt tot den handel, tot eene der gewigtigste, die in den *Stillen Oceaan* gedaan zijn.

Deze groep bestaat, zoo verre men weet, uit 13 eilanden, die van het Zuidoosten naar het Noordwesten zich uitstrekken.

Het eerste en voornaamste is *Owyhee*, dat in grootte al de overige eilanden, te zamen genomen, overtreft. Het heeft, volgens VANCOUVER eene oppervlakte van $216\frac{1}{10}$ vierkante mijl, en eenen omtrek van 64 geographifche mijlen. Hierop volgt *Mowee*, hebbende eene oppervlakte van $31\frac{5}{10}$ vierkante mijl, en eene omtrek van 140 Engelsche mijlen. Voorts *Morokinne*, *Tahoorowa*, *Ranai*, *Morotoi*, *Woahoo*, dat eene oppervlakte van $24\frac{4}{5}$ vierkante mijl heeft, *Atooi*, *Orihoua*, *Onihou*, *Tahoor*, *Maniko*, en *Necker*. De elf eerstgenoemde eilanden behooren tot de ontdekkingen van COOK. Het eiland *Maniko* is door VANCOUVER ontdekt, en door hem *Vogel-eiland* genoemd. Het eiland *Necker* is eene ontdekking van LA. PEYROUSE.

GROND - EN LUCHTSGESTELDHEID.

Wanneer wij in het algemeen eene fchets van de natuurlijke gesteldheid dezer eilanden moesten geven, dan konden wij daarvan zeggen, dat zij het voorkomen hebben van Vulkanifchen oorsprong, en bergachtig te zijn, alsmede dat zij zich hoog boven de oppervlakte der zee verheffen, en door koraalriffen omzoomd zijn — doch wij zullen elk der eilanden eenigzins meer in het bijzonder befchouwen.

Owyhee, het grootste der *Sandwich-eilanden*, zoo als wij reeds gezegd hebben, verheft zich ftatig uit de golven tot eene aanzienlijke hoogte, en vertoont, uit eene ontzaggelijke massa, drie onderscheidene bergtoppen, waarvan twee gedurende eenige maanden van het jaar met sneeuw bedekt zijn. De hoogfte dezer ber-

bergen, *Maunaroa* of *grootte berg* genoemd, is, volgens KOTZEBUE, 1687 *toises* hoog, verheft zich breed gewelfd zuidelijk in het binnenste des eilands, en steekt boven de andere uit, die hem omringen. *Maunakea* of de *kleine berg*, volgt op den *Mauna-roa*, en bestaat met getakte toppen het noorden. De derde berg, *Mauna-wororay*, bevindt zich op de Westkust, en is eene Vulkanische piek, op wier naakte afhellingen de lava-stroomen schemeren, die de berg in 1801 naar de zee uitgestort heeft. Langs de geheele Vulkanische bergketen der *Sandwich-eilanden*, schijnt de *Mauna-wororay* de eenigste, die nog in werking is. Heete bronnen, vindt men in eene streek van het eiland. Het zuidelijk gedeelte van het eiland is meerendeels met vulkanische uitwerpselen bedekt, en derhalve niet vruchtbaar; het noordelijk gedeelte, daarentegen, is buitengemeen vruchtbaar, en wordt ook met groote vlijt bebouwd. Hoog onder de wolken, begint eerst het gewest der boschen, en het oog bereikt nauwelijks de naakte kruinen van het hooge gebergte. *Owyhee* is rijkelijk van zoetwater voorzien, offchoon men er geene aanmerkelijke rivieren vindt. De voornaamste landingplaats is de *Korakakua-baai* in het zuidwesten. Behalve deze, zijn er meer, schoon het eiland geene bekwame haven oplevert.

De bergketen dezès eilands loopt van de Noordwestpunt van *Owyhee* over de eilanden *Mowee*, *Morotoi*, en *Woahoo* naar het westnoordwesten. De oostelijke berg op *Mowee* verschilt weinig in hoogte van *Mauna-wororay*. De westelijke is lager, en zijn top schijnt in twee verscheidene spleten van het noorden naar het zui-

zuiden diep ingefcheurd te zijn. Lager daalt het gebergte op *Morotoi*, doch verheft zich weder op *Woahoo*, waar het echter naauwelijks een vierde der hoogte van dat op *Owyhee* bereikt.

Het eiland *Woahoo* ligt omtrent 7 mijlen noordwestelijk van *Morotoi*, en omtrent 30 van *Owyhee*, in dezelfde rigting. Het is van het noordwesten naar het zuidoosten bijna 40 Engelsche mijlen lang, en omtrent half zoo breed. Twee ongelijke berggroepen verheffen zich op het eiland *Woahoo*, waarvan de westelijke de hoogere toppen bevat. Het gebergte is door rijk bewaterde, fraai begroeide dalen diep doorneden. De boschen dalen van hunne afhellingen dieper dan op *Owyhee* naar de verspreide vlakten, die meest het eiland omzoomen, en voormaals koraalriffen waren, die door de zee bedekt werden. Offchoon dit eiland slechts eene middelbare grootte heeft, zoo is het echter het belangrijkste van de geheele groep, niet alleen om deszelfs uitstekende vruchtbaarheid, maar ook omdat het de eenigste veilige haven der *Sandwich-eilanden* bezit. Deze haven, die *Hana-rura* genoemd wordt, ligt aan den zuidelijken voet der oostelijke bergmasfa. De naaste lage heuvel achter *Hana-rura* is een oude Vulkaankrater, waarvan de ingestorte mond, zoo wel als de buiten afhellingen, met dicht gras bewassen is. De zuidkust van het eiland strekt zich van het oostelijke tot het westelijke punt in eene lengte uit van omtrent 24 mijlen. Een bergrug loopt evenwijdig met de kust, waarvan hij door eene vruchtbare vlakte van verschillende breedte gescheiden is. Bij *Hana-rura* is de afstand van de zee tot aan het

het gebergte omtrent 5 mijlen. Langs deze geheele kust loopt eene koraalbank.

Mowee is door eene bogt diep ingesneden, waardoor het bijna tot twee eilanden gevormd is. Het is insgelijks zeer bergachtig. Ook dit eiland draagt de duidelijkste sporen van deszelfs vulkanischen oorsprong. De vruchtbaarheid van den grond wordt aldaar door voortreffelijke bronnen en beken zeer bevorderd.

Morokinne en *Tahurowa* zijn van weinig beteekenis, en bestaan uit naakte rotsen.

Ranai vertoont een bergachtig land, dat door vulkanische uitwerpselen veranderd is. Dit eiland is mede zeer vruchtbaar, rijk aan voortbrengselen, en sterk bevolkt.

Morotoi is insgelijks bergachtig, en heeft een bekoorlijk aanzien.

Atooi is niet grooter dan *Woahoo*. Het is bergachtig, wel van water voorzien, en wel bebouwd. De kusten zijn steil en rotfig.

Orihoua is een klein, onvruchtbaar eiland, dat door koraalriffen omgeven is.

Onihow ligt laag en is van rotfige kusten voorzien. Het is tamelijk wel bebouwd.

De overige eilanden zijn niet veel meer dan uit zee stekende rotsen. Van deze, verheft het eiland *Necker* zich meer dan 100 el boven de oppervlakte der zee.

De luchtsgesteldheid van deze eilanden, die men voor zeer gezond houdt, schijnt gematigder te zijn dan die der eilanden van *Amerika* op gelijke breedte. De zeewinden matigen de hitte, die van December

tot Maart op de fchaal van FAHRENHEIT 83° — 88° teekende. Dat in de dalen, die niet zoo aan de zeewinden blootgesteld zijn, de warmte hooger klimt, is ligt te denken. Het regent er dikwijls, doch niet aanhoudend. Eb en vloed gaan er geregeld, en de heerschende winden zijn de oostelijke.

VOORTBRENGSELEN.

De meeste voortbrengfelen der andere *Zuidzee-eilanden* worden ook hier aangetroffen, en vele derzelve ook zorgvuldig en vlijtig aangekweekt. Onder deze laatste, telt men, uit het plantenrijk, den *taro*, den *broodvruchtboom*, den *pisang*, den *kokospalm*, de *bataren*, de *kalabassen*, den *papiermoerbeziënboom*, en anderen, die wij reeds bij de beschrijving der *Washingtons-eilanden* vermeld hebben. De *Flora* der *Sandwich-eilanden* schijnt niet onaanzienlijk te zijn, doch de fchat, dien MENZIES, VANCOUVER's reisgenoot, daarvan verzameld heeft, is nog niet algemeen bekend. Onder de in het wild wasfende planten, treft men verfcheidene foorten aan, die tot het vervaardigen van baststoffen gebruikt worden, zoo dat het niet enkel de *papiermoerbeziënboom* is, dien de *Sandwich-eilanders* daartoe weten aan te wenden. De uiterfte zoom der eilanden brengt slechts weinige foorten van grasfen en kruiden voort, doch in het binnenland, vindt men eenen rijkdom van planten, de opmerking der natuuronderzoekers overwaardig. In de dalen, heeft men slechts laag geboomte, doch op het gebergte nemen de planten eene reusachtige gedaante

aan, want hier en daar in de hooge bergkloven, vindt men bananenboschen, waarvan de planten eene drievoudige hoogte hebben van die, welke aan het strand aangekweekt worden. De *acacia*, uit wiens stam de groote kano's der inboorlingen vervaardigd worden, behoort mede tot het gebergte, en zoo is het ook met het *sandelhout* (*santalum album*), waarmede de beheerscher dezer eilanden zulk eenen voordeel gevenden handel weet te drijven, naardien dit hout tot reukwerk in *China* zeer gezocht is, en aldaar duur betaald wordt.

Niet alleen bepaalt de vlijt der *Sandwich-eilanders* zich tot het aankweken van oorspronkelijk inheemsche gewassen, waaronder als een algemeen voedsel de *tarowortel* behoort, maar vele ingevoerde planten, die aldaar door reizigers aangebragt, en door Europeërs, die zich op de *Sandwich-eilanden* gevestigd hebben, bekend gemaakt zijn, genieten eene gelijke zorg. Onder deze ingevoerde gewassen, telt men den *tabak*, de *maïs*, *water-* en andere *meloenen*, verschillende soorten van *coft*, den *wijngaard*, *porselein*, welke laatste reeds verwilderd gevonden wordt, en velerlei andere gewassen. *Suikerriet*, kweekt men van eene voortreffelijke hoedanigheid, doch men heeft nog niet beproefd daaruit eenen geestrijken drank te bereiden, zoo als men uit de *dracaena terminalis* doet.

Alvorens van dit onderwerp af te stappen, moet ik nog met een woord van de *bedwelmende peper* (*piper methysticum*) gewagen, die ook op de *Sandwich-eilanden* niet alleen in het wild wast, maar ook aangekweekt wordt. De bewoners der *Zuidzee-eilanden* be-

reiden uit dit heesterachtig gewas eenen bedwelmenden drank. Zij kaauwen den wortel daarvan, spuwen dien weder uit in een daartoe bestemd vat, vermengen het gekaauwde met het sap van kokosnoten, of slechts met water, en verkrijgen daardoor eenen walgelijken en groenachtigen drank, die echter bij velen bijzonder geliefd is. Deze drank veroorzaakt bedwelming en slaperigheid, en maakt dus den gebruiker dronken. Zij, die zich aan dezen drank verflaven, gevoelen weldra eene fiddering door al de leden, en eene brandende hitte aan de huid. De oogen worden rood, de huid over het geheele ligchaam scheidt zich in schubben af, en er ontstaan overal boosaardige zweren. Menschen, aan deze schadelijke gewoonte overgegeven, hebben een beklagenswaardig en walgelijk voorkomen; zij gaan voorover gebogen, en vertoonen, bij hunne afzigtelijke zweren, al de kenmerken van iemand, die aan eene uitterende ziekte lijdt. Deze verderfelijke drank draagt den naam van *kava*.

De eenigste zoogdieren, welke men op de *Sandwich-eilanden* vond, waren het *zwijn*, de *hond*, eene kleine *vledermuis*, en de *rat*. De zwijnen zijn hier even talrijk als op de *Washingtons-eilanden*. De honden, welke men hier aantreft, zijn van 'een geheel bijzonder ras. Zij gelijken nog het meest naar de gemeene herdershonden, echter hebben zij eenen grooten, dikken kop, zeer kleine oogen, opstaande ooren, lang haar, en eenen korten, dik met haar begroeyden staart. Zij zijn ongemeen traag en dom van aard; zij blaffen nooit, of ten minste zeer zelden, maar huilen slechts nu en dan, en bezitten den fijnen reuk niet, die anders aan

aan de honden eigen is. Men houdt hen ook alleen om te slagten, en geeft aan hun vleesch de voorkeur boven dat der varkens. Daarenboven wordt het haar tot allerlei versierfelen gebruikt, en op sommige eilanden zelfs geheele kleederen met hondenvellen gevoerd. Bij de rat, heeft zich thans ook, als een Europeisch geschenk, de *huismuis* gevoegd, en, uit de klasfe der infekten, de *vlo*.

Runderen, schapen, geiten, en paarden zijn op deze eilanden overgebracht, en zeer vermenigvuldigd. De eerstgenoemde, vindt men reeds in het binnenste van *Owyhee* verwilderd.

Onder de vogels, die men op de *Sandwich-eilanden* vindt, telt men ook *hoenders* en *eenden*, die tot voedsel dienen. Eene foort van *kolibri* (*Nectaria cocci-nea*) maakt, om derzelve fraai gekleurde vederen, een gedeelte der fchatting uit.

De zee is rijk aan visch, waaronder velen fraai gekleurd zijn. Zij maken de geliefdste spijs der inboorlingen uit, en worden zelfs in daartoe opzettelijk aangelegde vijvers, en in de taroplantaadjes, waarvan de grond steeds onder water staat, aangefokt.

Krabben, mosfelen en meer dergelijke dieren, levert de zee ook in genoegzame hoeveelheid op. Onder de fchelpdieren, vindt men kleine *parelmoermosfelen*, die slechts in eene rivier op *Woahoo*, die deswegen de *parelrvier* heet, gevischt worden. In deze mosfelen, treft men paarlen aan, die echter geringe waarde hebben.

Uit het delfstoffenrijk, zijn weinig voorwerpen op te tellen, omdat onze kennis ten opzichte der natuurlijke

voortbrengfelen der *Sandwich-eilanden* nog zeer beperkt, en bijna als niets te achten is.

D E M E N S C H.

Het verkeer, hetwelk de bewoners der *Sandwich-eilanden*, federt de ontdekking hunner eilanden door *COOK*, met de *Europeërs* gehad hebben, en de invloed van dit verkeer op hunne beschaving in het algemeen, hebben zoodanig op de verftandelijke en zedelijke gefteidheid van dit volk gewerkt, dat het thans niet meer onder de klasfe der wilde volken kan gerangfchikt worden. Er beftaat dus een aanmerkelijk verfehil tufchen hetgene de *Sandwich-eilanders* geweest zijn en thans zijn, en dit verfehil moeten wij bij de befchrijving van dit volk vooral in het oog houden. Ten einde derhalve op de best mogelijke wijze ons oogmerk te bereiken, zullen wij eerst deze eilanders befchrijven, zoo als *COOK* ons die heeft leeren kennen, en ons vervolgens tot de gefchiedenis van dit volk, federt de ontdekking der eilanden zelven, bepalen, waaruit dan eenigermate zal op te maken zijn, welken trap van befchaving zij thans bereikt hebben.

Gefalte, inborst, en geestvermogens.

De *Sandwich-eilanders* zijn, volgens Kapitein *KING*, de reisgenoot van *COOK*, over het algemeen van middelbare grootte, fterk, en gefpierd. Hun gang en hunne

ne bewegingen zijn vlug. Zij loopen gezwind, en kunnen groote vermoeyenissen doorstaan. Hunne kleur is ten naastenbij kastanjebruin, meer of min donker, al naar zij zich aan de brandende zonnestralen moeten bloot stellen. Zonder eigenlijk schoon te heeten, hebben echter de gelaatstrekken van een groot gedeelte der beide geslachten iets innemends en openhartigs; inzonderheid spreken de fraaije oogen en tanden der vrouwen, en derzelve zachte blik zeer in haar voordeel. Hun haar is donkerbruin, doch niet zoo glad als bij de *Amerikaansche* Wilden, en niet kroes, zoo als dat bij de Negers in *Afrika*; doch het houdt het midden tusfchen beiden, en is bijna even als het onze.

Hetgene wij boven van eene middelbare grootte gezegd hebben, geldt voornamelijk de lagere volksklasse, want de *Jeri's* of aanzienlijken onderscheiden zich hier, even als op de meeste *Zuidzee-eilanden*, zeer voordeelig door hunne gestalte. Allen, die KING ontmoet had, waren zeer welgemaakt; ook waren zij zelden behebt met de zweren en gezwollen, die hij menigvuldig bij de lagere volksklasse bespeurde, en die hij toeschrijft aan het veelvuldige zout, waarmede zij het vleesch en den visch toebereiden. Bij de *Jeri's*, daarentegen, deed het onmatig gebruik van den *ava-drank*, die uit den wortel van de reeds genoemde *bedwelmende* peper bereid wordt, veel nadeel. Bij hen, die door de schadelijke uitwerking van dezen drank het meest leden, was het gansche ligchaam zeer vermagerd, en met een witten uitslag bedekt. Hunne oogen waren rood en ontstoken; zij beefden sterk, en konden het hoofd niet regt op houden. Deze drank, hoe nadeelig ook in

zijne uitwerkselen op het menschelijk ligchaam, schijnt echter het leven van hen, die zich daaraan overgegeven hebben, niet merkbaar te verkorten, want eenige opperhoofden, zoo als TERAIOPU, KAU, en meer anderen, bereikten eenen hoogen ouderdom; echter heeft dezelfde altijd eenen vroegen en ziekelijken ouderdom ten gevolge. De heelmeester COLLIE, die met kapitein BEECHEY, op diens reize in 1825 tot 1828, deze eilanden bezocht, kent aan den *ava-drank* geneeskrachtige eigenschappen toe, waarvan hij in sommige ongesteldheden eene gunstige uitwerking bespeurde. Hoe het zij — gelukkiglijk was het genot van dezen drank een uitfluitend voorregt van de opperhoofden, zoo dat het nadeel, dat daardoor ontstond, niet zoo algemeen werkte. De zoon van TERAIOPU, een knaap van twaalf jaren, hoorde men er dikwijls op roemen, dat hij het regt verkregen had om *ava* te drinken, terwijl hij met tevredenheid eene kleine plek op zijne lendenen aanwees, waar de uitslag reeds merkbaar was geworden.

Niettegenstaande de Engelschen door den dood van COOK, waarvan wij nader zullen spreken, een groot verlies leden, doen zij echter den *Sandwich-eilanders* in het algemeen het regt wedervaren, dat hun karakter zeer zacht en welwillend is, en dat zij tamelijk vrij waren van die ligtzinnigheid en wispelturigheid, die men op andere *Zuidzee-eilanden* aantreft. De *Sandwich-eilanders* schenen onderling in de beste verstandhouding te leven, en op eenen zeer vriendschappelijken voet met elkander om te gaan. De Engelschen bewonderden de teedere zorg, waarmede de vrouwen hare kinderen behandelden. Meermalen zag men, dat de

de mannen haar in die huisfelijke bezigheid behulpzaam waren, en wel met eene voorkomende bereidwilligheid, die het hart van dezen tot eer verftrekte. In weerwil echter van deze welwillendheid, was het der vrouwen niet alleen verboden met de mannen te eten, maar zij mogten ook de beste fpijzen niet aanroeren. Het gebruik van zwijnenvleesch, fchildpadden, velerlei foorten van vifch, en eenige bereidingen van bananen, was haar volftrekt verboden, en men heeft den Engelfchen verhaald, dat een arm meisje geweldig flagen kreeg, omdat het aan boord eenige van die verbodene dingen geproefd had. De vrouwen fchenen er meestal in afzondering te leven — en offchoon de Engelfchen nimmer gezien hebben, dat zij aan eene flechte behandeling bloot ftonden, zoo is het echter zeker, dat men weinig achting voor haar koesterde.

Telkens, als de Engelfchen aan land kwamen, werden zij met veel vriendschap en gastvrijheid ontvangen, en de eilanders wedijverden onder elkander, wie hun het eerst gefchenken brengen, hun fpijs bereiden, en blijken van hunne achting geven zoude — en dit alles ging met de meeste ingetogenheid. De oude lieden weenden van blijdfchap, en waren zeer tevreden, wanneer het hun vergund werd de Engelfchen aan te raken, waarbij zij dan vergelijkingen tufchen deze en zichzelfden maakten, die alle kenmerken van groote befcheidenheid en nederigheid aan den dag legden.

De *Sandwich-eilanders* fchijnen in geestvermogens voor geen ander volk te moeten wijken. Hunne vorderingen in den landbouw en de volkomenheid hunner handwerken ftenden volkomen overeen met hunnen toe-

stand, en met de hulpmiddelen, welke de natuur hun aanbod. De oplettendheid, waarmede zij den arbeid van den Smid beschouwden, en de middelen, die zij nog voor de afreis der Engelschen uitvonden om aan het ijzer, dat zij van hen gekregen hadden, zoodanigen vorm te geven als tot hun gebruik dienstig was, bewijst even zeer hunne leergierigheid als hunne vindingrijkheid. — Een der eilanders, KANCENA genaamd, die zich jegens de Engelschen allervriendelijkst gedroeg, scheen door eenen buitengewonen lust gedreven om zijne kennis te vermeerderen, en legde daarbij een zeer gezond oordeel, en eene levendigheid van geest aan den dag, welke men onder een volk, in dien toestand als het zijne, niet zou verwachten. Hij deed den Engelschen onderscheidene vragen ten aanzien hunner zeden en gebruiken, ten opzigte van hunnen Koning, hunne bevolking, regeringsvorm, voortbrengfelen van hun land, de wijze waarop zij hunne huizen en schepen bouwden, enz. Hij wenschte te weten, of zij oorlog voerden, met wie, waarom, en op welke wijze; welken God zij aanbaden, en nog vele andere zaken, die allen een' veel omvattenden geest kenmerkten.

De neiging tot stelen, hadden de *Sandwich-eilanders* met vele andere *Zuidzee-eilanders* gemeen; echter was het voornamelijk de laagste volksklasse, die zich aan dit kwaad schuldig maakte. Cook, die deze neiging welligt met te groote gestrengheid wilde straffen, verloor daarbij het leven.

Kleeding en versierselen.

De gewone kleeding der *Sandwich-eilanders* was zeer eenvoudig, en bestond bij beide geslachten in niets anders dan een stuk stoffe, dat midden om het lijf gebonden was. Bij de vrouwen, waren deze stukken grooter, en reikte van onder de borst tot aan de knieën of lager. Men zag er verscheidenen met stukken los over de schouderen geslagen, die het grootste gedeelte van het ligchaam bedekten. Jonge kinderen waren geheel naakt. Onder de dingen, welke de eilanders den Engelschen in ruiling aanboden, viel den laatsten bijzonder in het oog eene zekere soort van kleed en eene muts, die slechts bij enkele gelegenheden saken gedragen te worden. Deze kleedingstukken zouden in landen, waar men meer werk van de kleeding maakt, den naam van sierlijk verdiend hebben. Het eerste had de gedaante van een kort manteltje, dat tot het midden van den rug reikte, en van voren los toegemaakt was. De grond van dit manteltje was gevlochten, en daarop waren de schoonste roode en gele vederen zoo sterk vast gehecht, dat de oppervlakte met digt en zacht fluweel kon vergeleken worden. Deze vederen waren op zeer verschillende wijzen geschakeerd. Op sommigen zag men driehoekige vlakken, beurtelings van rood en geel; op anderen eene soort van halve maan, en anderen weder waren geheel rood, met eenen breedten gelen rand. De schitterende kleur der vederen, vooral wanneer deze nieuw waren, zette dit kleedingstuk niet weinig luister bij — ook saken de eilanders daaraan veel waarde te hechten, zoodat zij dit

voor geene kleinigheid wilden afstaan. De muts was bijna gevormd als een helm, waarvan het middelste gedeelte, of de kam, bijna eene hand breed was. Deze muts zat zeer vast op het hoofd, en had inkepingen, waarin de ooren sloten. Dit hoofddeksel was van teenen gevlochten, die met een netwerk bedekt waren. Dit netwerk was met vederen bestoken op gelijke wijze als de mantels, schoon digter en met minder verscheidenheid. Zij waren meest rood, met eenige zwarte, gele of groene strepen aan de zijden, die de kromte van den kam volgden. Behalve deze helm, die slechts bij bijzondere gelegenheden gedragen werd, en waarvan niet eens allen bezitters waren, droegen zij niets op het hoofd, maar het haar was bij beide geslachten op verschillende wijzen gesneden. De algemeene gewoonte was, voornamelijk bij de vrouwen, het van voren lang en van achteren kort te hebben. De mannen hadden het dikwijls aan weërszijde zoodanig gesneden, dat het overblijvend gedeelte van boven naar den kam van hunnen helm geleck. Ook zagen de Engelschen verscheidene mannen, die het op eene zonderlinge wijze in verscheidene bundels gevlochten hadden, even als eene paruik met staarten. Bij beide geslachten, scheen men echter het haar zeer te verwaarloozen, en men bespeurde niets, dat naar kammen geleck om het op te maken.

De gewoonte om de ooren te doorboren, die anders bij de *Zuidzee-eilanders* vrij algemeen in zwang is, vond men bij de *Sandwich-eilanders* niet; ook scheenen zij geen het minste denkbeeld te hebben van het dragen van versierselen in de ooren. Beide geslachten

verfierden zich echter met halsfieraden, die uit schelpen, eene soort van roode, gladde boontjes of uit fraai zamengevlochtene vederen bestonden. De vrouwen tooiden het haar met bloemen, en armbanden van verschillende soort volmaakten haren opschik. De mannen droegen somtijds pluimen van de vederen van den keerkingsvogel in het haar gestoken, of bedienden zich tot dit einde van hanenvederen om een stokje gebonden.

Het tatueren, of het beprikken van de huid, waarvan wij reeds bij de beschrijving der *Washingtons-eilanders* gesproken hebben, was ook bij de *Sandwich-eilanders* in gebruik, offchoon zij zoo niet met figuren overladen waren als de eerstgenoemden. Men vond er gezigten met regte en hoekige lijnen geteekend, en eenigen hadden zich zelfs de tong laten tatueren. De handen en armen der vrouwen waren vol van aardige teekeningen. Intuschen bespeurde men ook velen, die in het geheel niet getatueerd waren, zoo dat het schein of men dit minder als een noodzakelijk versierfel beschouwde.

Woningen en huisraad.

De *Sandwich-eilanders* leefden in dorpen of vlekken, die uit honderd tot twee honderd woningen bestonden. Deze woningen stonden ongeregeld door elkander, en hadden langs eenen kronkelenden weg gemeenschap met elkander. Voor sommige dezer woningen, bevond zich een tuin, die door eene heining omringd was. In de grootte der woningen, bespeurde men een aanmerke-

kelijk verschil, want sommigen waren groot en gemakkelijk, van veertig tot vijftig voet lang, en twintig tot dertig voet breed, terwijl anderen niet meer dan hutten waren. Van de gedaante dezer woningen, kan men zich het best een denkbeeld vormen, wanneer men zich verbeeldt, dat het dak van eene schuur op den grond geplaatst is, zoo dat het eene hooge, scherp toeloopende nok vormt, met twee zeer lage zijmuren, die op eenigen afstand naauwelijks zichtbaar zijn. De gevels, die tegen de zijmuren sloten, maakten deze woningen rondom volkomen dicht. Zij waren met lang gras, dat op latten lag, wel gedekt. De ingang was aan het einde, of op zijde, en bestond in een langwerpig gat, dat zoo laag was, dat men er eerder in moest kruipen dan gaan. Sommige dezer woningen werden door eene foort van bord, uit aan elkander gehechte planken bestaande, gesloten; echter moest deze losse deur weggenomen worden, als men uit of in de woning wilde. Van binnen werden de woningen zeer zindelijk gehouden, en de vloer werd met droog gras bedekt, waarover men matten spreidde om op te zitten en op te slapen. Aan het eene einde, stond eene foort van bank, omtrent drie voet hoog, waarop het huisraad geplaatst werd.

Het huisraad zelf bestoeg geene lange lijst. Het bestond uit schalen van kalebasfen, die zij als fleschen gebruikten om water te bewaren, en tot korven om hunne spijzen en andere dingen in te doen, met dekfels van dezelfde stof, en in eenige weinige houten bakken en borden van verschillende grootte. Onder het huisraad, waren de schalen voor den *aya-drank*
der

der aanzienlijken bijzonder merkwaardig. Deze schalen hadden gewoonlijk twee palmen midde lijns, waren volmaakt rond, en goed glad geschaafd. Het voetstuk bestond uit drie of vier menschen-beeldjes in verschillende houdingen. Deze beeldjes waren zeer goed bewerkt, en de evenredigheid der deelen daarbij zeer wel in acht genomen.

Voedsel.

Het voedsel der geringere volksklasse bestond uit visch, jams, zoete aardappelen, taro-wortels, bananen, suikerriet, en broodvruchten. Zwijnen- en hondenvleesch behoorde tot het voedsel der aanzienlijken. Men vond op de *Sandwich-eilanden* ook van ons tam gevogelte, doch het was er niet overvloedig, en ook weinig gewild. Visch en vleesch werd door de eilanders in menigte ingezouten — ook schenen zij daarin veel smaak te vinden. In het bereiden der spijsen, volgden zij de gewoonte, die bij andere *Zuidzee-eilanders* in gebruik is, en bedienden zich van heete steenen om in groeven het voedsel te braden. *Poe* of *tarobrij* maakte het voornaamste gerecht bij alle standen uit. Ter bereiding van deze brij, werd de wortel door middel van heete steenen in groeven gebraden, en dan water daarop gegoten. Vervolgens werd de wortel geschrapt, gekneed, en met koud water vermengd. Versch, was deze spijs niet onsmakelijk, doch zij werd spoedig zuur. De visch werd dikwijls raauw met zoutwater gegeten. Werd dezelve gebraden, dan geschiedde dit op de voorschrevene wijze. Dikwijls werd de visch ook geroosterd, dat is, in bladen gewik-

wikkeld boven het vuur gehouden. Wanneer de bladen verbrand waren, hield men den visch voor gaar. Het zwijnevleesch bewaarden zij door er de beenderen uit te nemen, en het vleesch met zout in te wrijven, waarna het opgerold en gedroogd werd. Menigmaal aten zij bij het zwijnevleesch een deeg uit tarowortel bereid, dat in schijven gesneden en in de zon gedroogd was. Op deze wijze, konden zij het laatste eenen langen tijd bewaren, terwijl het de plaats van brood konde vervangen. Het suikerriet, hetwelk zij kaauden, verstrekke insgelijks algemeen tot voedsel. De *Sandwich-eilanders* waren algemeen zeer zindelijk bij het eten, en de wijze, waarop zij hunne spijzen toebereidden, werd door de Engelschen boven hunne eigene manier verkozen.

*Bekwaamheid en vindingrijkheid in verschillenden
hand-arbeid.*

In alles, wat de *Sandwich-eilanders* maken, legden zij eene ongemeene netheid en veel vernuft aan den dag, hetwelk nog te meer in het oog liep, wanneer men daarbij de hoogst gebrekkige werktuigen beschouwde, waarvan zij zich bij hunne verrigtingen moesten bedienen.

Hun doek, dat een hunner voornaamste kunstvoortbrengfelen was, werd van den *papier-moerbeziënboom* gemaakt, en waarschijnlijk op gelijke wijze bearbeid als bij de *Nukahiwers*; ten minste schenen zij zich van gelijksoortige werktuigen te bedienen, want de Engelschen kochten van hen eenige gegroefde stokken, waar-

mede de stoffe geklopt werd. Wat de dunte en gelijkheid der stoffe zelve betreft, hierin werden zij door andere *Zuidzee-eilanders* overtroffen; doch geene der laatstgenoemden hadden het nog zoo verre gebragt in de kunst om het doek te verwen dan de *Sandwich-eilanders*. Zij gebruikten hiertoe het sap van beziën, en verwden daarmede bruin, groen, geel, blaauw, en zwart op eene wijze, die veel smaak en vindingrijkheid aan den dag legde. Daar dit doek door vochtigheid veel te lijden had, en, nat zijnde, als vochtig papier van elkander scheurde, zoo werd het door de eilanders zeer zorgvuldig drooggehouden, of terstond gedroogd, wanneer het nat geworden was. Als zij naar de schepen zwommen, hielden zij hunne gordels in de hand boven water.

Het vervaardigen dezer stoffe was de taak der vrouwen, en door haar werden ook onderscheidene soorten van matten vervaardigd, die in fraaiheid van bewerking en in schikking der kleuren uitmunten. Tot dezen arbeid, bedienden zij zich van biezen van eene breedbladige grassoort, waarvan de halmen gespleten werden.

Dezelfde geschiktheid, smaak, en vindingrijkheid der *Sandwich-eilanders*, bespeurden de Engelschen in elke soort van hand-arbeid, die zij te zien kregen. De eilanders wisten hunne kalabassen-schalen aardig met gegolfde lijnen, driehoeken, en andere figuren van eene zwarte kleur te versieren, en schijnen ook de kunst van vernissen verstaan te hebben, want sommigen van deze beschilderde kalabassen waren met eene soort van lakwerk bedekt — ook maakten zij gebruik van eene
soort

foort van lijm of kleverige zelfstandigheden om de dingen aan elkander te hechten.

Hunne houten schotels en schalen, waaruit zij hunnen *ava* dronken, waren van den *ctooa-boom* of van de *Cordia* vervaardigd, en zoo net bearbeid als of zij op eene draaibank gemaakt waren, en misfchien nog beter gepolijst. Eene foort van vierkante waaijers, van mat- of teenwerk, met spits afloopende handvatfels van hetzelfde werk of van hout, waren mede zeer net bearbeid.

Hunne vischhoeken verdienden insgelijks den naam van fraai, en geen Europeesch kunstenaar had dezelve, met hulp van zoo vele geschikte werktuigen, beter kunnen vervaardigen. Deze vischhoeken waren van verschillende gedaante, sommige van been, andere van hout met punten van been of van paarlemoer. Zij waren van een of twee weêrhaken voorzien. Hadden zij eenen weêrhaak, dan stond die aan de binnen- of aan de buitenzijde; waren er twee weêrhaken, dan stonden die aan de zijden, doch die van de buitenzijde was het verst van de punt verwijderd. Van deze laatste foort, bekwamen de Engelschen er een van been, die meer dan twee palmen lang was. Bijlen, hadden zij van eenen zwartachtigen of klei-kleurigen steen, en deze steen was fraai gepolijst. Dit polijsten geschiedde door lang wrijven met puimsteen in water. Kleine werktuigen, die uit eenen haaijntand bestonden, die aan het kaakbeen van eenen hond of aan een houten handvatfel was vastgemaakt, vervongen bij hen waarschijnlijk de plaats van mesfen.

Het wapentuig der *Sandwich-eilanders* bestond in spe-
ren

ren of lansen, eene foort van ponjaard, boog en pijlen, en eene foort van zaag. De lansen waren van fraai kastanjekleurig hout gemaakt, en zorgvuldig gepolijst. Sommige waren aan het eene einde van weêrhaaken, en aan het andere einde van eene punt voorzien. Het tweede wapentuig had veel overeenkomst met eenen ponjaard, was ruim vier palmen lang, en aan beide einden scherp gepunt. Het werd met een touw aan de hand vastgemaakt, en diende om in een gevecht van dicht bij te steken. Eenige van deze ponjaards waren dubbel, en hadden een handvatfel in het midden. De bogen en pijlen waren dun, en kwamen schaars voor, waaruit men het besluit heeft getrokken, dat zij zich daarvan nooit in het gevecht bedienden. Eene foort van zaag of mes, waarmede zij de dooden in stukken sneden, en waarvan zij ook in het gevecht gebruik maakten, kan gevoegelijk onder hunne wapenen gerangschikt worden. Dit werktuig was van hout, had eene langwerpige gedaante, en was omtrent drie palmen lang. De hoeken van hetzelfde waren afgerond, doch de kanten geheel bezet met haaijen-tanden, die daarin, met de punten naar buiten gericht, stevig vastgemaakt waren. In het handvatfel van dit werktuig, was gemeenlijk een gat, waardoor een touw liep, dat eenige malen om de hand gewonden werd. Van slingers, hebben zij zich waarschijnlijk ook bediend, want men zag onderscheidene steenen, die tot dit einde sphenen gevormd te zijn, en wel voornamelijk stukken bloedsteen, waaraan door kunst eene eironde gedaante gegeven was.

De vaartuigen, waarvan deze Eilanders zich bedienden,

den, waren, over het algemeen, omtrent 7 *el* lang. De bodem was meestendeels uit een enkel stuk of blok houts gemaakt, dat ter diepte van omtrent 1 palm uitgehold was, en aan beide einden in een punt uitliep. De boorden bestonden uit drie planken, elk omtrent $2\frac{1}{2}$ duim dik. Zij waren net op een gevoegd, en aan het onderste gedeelte vast gebonden. De einden, zoo van voren als van achteren, liepen een weinig krom naar boven, en scherp uit, omtrent als eene wigge, doch zij werden meer eensklaps plat, zoo dat de beide boorden, ter lengte van meer dan 3 palmen, plat tegen elkander kwamen. Naardien deze vaartuigen niet meer dan 4 of 5 palmen breed waren, zoo voegden zij er dikwijls twee aan een, of men voorzag dezulke, die alleen bevaren werden, van uitleggers, om het omslaan te verhoeden. Zij werden met roeispanten geroeid, en sommigen hadden een ligt driehoekig zeil, dat aan eenen mast en spriet was vastgemaakt. De touwen, die zij op hunne vaartuigen gebruikten, en de dunne koorden voor hun vischtuig, waren sterk en wel bearbeid.

Landbouw.

Hetgene men van den landbouw der *Sandwich-eilandsers* zag, bewees genoegzaam, dat zij geene vreemdelingen in deze kunst waren. Het vlakke land aan de kusten was wel bebouwd. *Taro-wortel*, *Yams*, en *zoete aardappelen* waren de voornaamste voortbrengselen, waaraan zij hunne vlijt te koste legden. Onder deze voortbrengselen, bekleedde de *taro* de eerste plaats,

naar-

naardien deze wortel het voedsel bij alle klasfen der bewoners uitmaakte.

De aanbouw van dit laatste gewas is zeer moeilijk, daar het noodzakelijk is het geheele veld onder water te zetten. Het water werd, volgens CAMPBELL, in afzonderlijke plaatfen, die niet meer dan 8 vierkante ellen groot waren, door dammen van $1\frac{1}{2}$ el hoog befloten. De zijden dezer dammen werden met fuikerriet beplant. De velden waren met waterleidingen doorneden, die met veel oordeel gegraven waren om het water ter begeerde plaatfe te voeren. Het veld werd eerst door middel van eene houten fpade, die de arbeiders met de knie in den grond drukten, omgefpit, en daarna gelijk gemaakt. Vervolgens werd de grond met de voeten vast getreden, tot zoo lange dezelve genoeg gefloten was om het water daarop fttaande te houden. De beplanting gefchiedde door uitloopen, die men, met eenige bladen daaraan, in den grond ftak. Na deze verrigting, werd het land ter hoogte van 3 tot 5 palmen onder water gezet. Na verloop van negen maanden, wanneer de plant in de rondte eene menigte uitloopen gefchoten heeft, kan de wortel ingezameld worden, bij welke verrigting de arbeiders doorgaans tot aan de knieën in het flijk ftonden.

De aardappelen-, fuikerriet-, en Yams-velden op hooge gronden werden even zorgvuldig beplant, en hadden altijd eene of andere bepaalde gedaante, die gemeenlijk in een langwerpige vierkant beftond. Volgens CAMPBELL, waren deze velden door eenen fteenen wal, van 3 - 5 palmen hoog, omgeven.

De voortreffelijke oogst, welken bovengenoemde gewassen opleverden, kan even zeer aan eenen kundigen landbouw als aan de vruchtbaarheid van den grond toegeschreven worden, welke laatste minder voor kokosboomen en broodvruchtboomen geschikt scheen, weshalve de eilanders zich gewillig deze meerdere moeite zullen getroost hebben, om van toereikend voedsel verzekerd te zijn.

Vischerij.

De *Sandwich-eilanders* waren zeer bekwame vischers, en de werktuigen, welke zij daarbij bezigden, waren met veel oordeel vervaardigd, zoo als wij reeds hier voren gezegd hebben. Hunne netten en snoeren, maakten zij uit de vezelen van eene breedbladige plant (*urana*), die het voorkomen van biezen heeft. Deze planten werden groen uit den grond gerukt, en de buitenzijde met eene soort van mes van schildpad afgeschraapt, waarna dezelve in het water te rotten gelegd werden. De vezelen werden met de nagels van elkander gescheiden, en tot draden gesponnen, welk laatste geschiedde door deze vezelen met de hand op de dij in elkander te rollen. De snoeren bestonden somtijds uit twee of drie draden, en waren veel sterker dan die van hennep. Deze snoeren, die van de reeds beschrevene vischhoeken voorzien waren, bonden zij achter aan hunne kano's, en vongen daarmede onderscheidene vischen.

De netten, waarin zij de vliegende vischen vongen, waren uit draden van dezelfde stof gemaakt. Zij

waren omtrent 100 Engelsche ellen lang, en 3 of 4 dergelijke ellen breed, en hadden eene foort van zak in het midden. Deze netten werden, even als bij ons de haringnetten, uitgeworpen. Het bovenste gedeelte werd door stukjes ligt hout drijvende gehouden, terwijl men het onderste met eenig gewigt belaadde om dat te doen zinken. Ten einde de visfchen te beletten over het net henen te vliegen, werden er langs de geheele lengte boomtakken op het drijvend gedeelte van het net gelegd. De einden van zulk een net waren aan twee kano's verbonden, en deze sleepten het net voort, terwijl het eenigermate eenen halven cirkel vormde. Gedurende deze verrigting, was men voor de opene zijde van het net met eene menigte kano's bezig om den visch, door het slaan met stokken op het water, in het net te drijven. Zoo voortflepende, naderden de beide kano's aan de einden van het net allengs elkander, waardoor de visch in den zak gedreven werd. Op deze wijze, werd er eene ontelbare menigte visch gevangen, want CAMPBELL heeft gezien, dat zij, na een' dag vischens, met 10 of 12 vol geladene kano's terug kwamen. Soms tijds was het net zoo vol, dat men het niet aan boord kon krijgen, maar genoodzaakt was het naar den oever te halen. Behalve deze wijze, schijnen zij ook een middel gekend te hebben om door gift visch te vangen. Hier toe bedienden zij zich van zeker kruid, dat zij stuk wreven, en daarmede naar den bodem van het water doken, om het onder zulke steenen te leggen, waar bij de visch zich doorgaans ophield. Dit gift was zoo werkzaam, dat de visch in korten tijd bedwelmd aan

de oppervlakte van het water kwam, en gemakkelijk gevangen werd.

De landeigenaars of edelen hadden het regt om aan hunne eigene kusten te visfchen, en dit gebied strekte zich zoo verre uit als een volwasfen mensch ten tijde der ebbe zich in zee wagen kon. Dit regt mogten zij het geheele jaar door oefenen; voor anderen was de zee *tabuh*, uitgenomen twee maal 's jaars, wanneer ieder vrijheid had gedurende zes weken te visfchen. Van deze vrijheid wisten de bewoners dan ook een behoorlijk gebruik te maken. Visfchen was dan de bezigheid van alle eilanders, en zij vongen en zoutten dan genoeg om in de behoefte van het overig gedeelte van het jaar te voorzien.

Uitfpanningen.

Van de jeugd af, bragten de *Sandwich-eilanders* veel tijds in het water door, en verkregen door deze bestendige oefening zulk eene hebbelijkheid in het zwemmen en duiken, dat het fcheen als of het water hun even zoo wel als het land ter woonplaats aangewezen was. Dikwijls zwommen zij verfcheidene Engelsche mijlen verre, waarbij zij fomtijds op een stuk houts rustten en met de hand roeiden. Offchoon de haaijen in die wateren talrijk waren, zoo hoorde CAMPEELL, die eenigen tijd onder deze eilanders verkeerd heeft, nooit van eenig ongeluk door deze visfchen veroorzaakt, hetwelk van de gefchiktheid getuigt, waarmede deze menfchen de aanvallen dier roofvisfchen wisten te ontwijken.

De bovenfte uitspruitfels van het fuikerriet elkander

toe te werpen en zoo op te vangen, was eene van hunne geliefdste bezigheden, waardoor zij veel bekwaamheid in het gebruik van de werpspiets verkregen.

Het dansen, worstelen, en wedloopen behoorden ook tot de gewone uitspanningen, voornamelijk gedurende zekeren feesttijd, *macahete* genoemd, die eene maand duurde, en omtrent de maand November inviel. De dansen werden hoofdzakelijk door de vrouwen uitgevoerd. Zij plaatsten zich daartoe in een vierkant, tien tot twaalf aan elke zijde, en vergezelden hare bewegingen met een gezang, waarbij de trom de maat aangaf. Zij bewogen bij het dansen zelden de voeten, maar maakten met het ligchaam allerlei bewegingen, nu eens allen te gelijk hurkende, en dan weder opspringende. Een man, met snoeren schelpen aan armen en beenen, stond aan het hoofd om deze bewegingen te besturen. Bij deze gelegenheid, spreidden de vrouwen alle sieraden ten toon, waarvan zij bezitsters waren, en droegen grootelijks de goedkeuring der aanschouwers weg, die bij sommige gezegden in het gezang in een onmatig gelach uitbarstten.

Buitendien bedienden zij zich van een spel, hetwelk eenige overeenkomst met ons schaakspel had, doch meer zamengesteld schein. Het werd op eene plank met zwarte en witte kiezelsteen gespeeld. De Koning legde, ten tijde van CAMPBELL, veel bekwaamheid in dit spel aan den dag, en uren lang kon hij zich daarmede stilzweigend met zijne zoogenaamde hovelingen bezig houden.

Vliegers op te laten was, toen CAMPBELL zich daar bevond, mede eene der geliefdste uitspanningen. Dat zij

die kunst toen reeds van de Europeërs geleerd hadden, is wel te vermoeden. Zij maakten deze vliegers van hunne gewone stoffe, doch verbazend groot, want velen waren 14 of 15 el lang, en meer dan 2 el breed. Het daaraan verbondene koord was dikwijls 300—400 vadem lang. Dergelijke vliegers waren zoo moeilijk te houden, dat men genoodzaakt was het koord aan eenen boom te binden. De eenigste bezigheid, waarmede CAMPBELL de Koningin bezig zag, was het maken van zulke vliegers.

Maatschappelijke inrigtingen en Godsdienst.

Van de eigenlijke staatsgesteldheid en van de Godsdienstige gebruiken der *Sandwich-eilanders*, konden de eerste ontdekkers dezer eilanden natuurlijk weinig licht erlangen. Hun kortstondig verblijf aldaar, en de onbekendheid met de taal der eilanders, stelden daartoe onoverkomelijke hinderpalen in den weg. Wij zullen derhalve gebruik moeten maken van hetgene CAMPBELL ons deswegen mededeelt. Zijn langer verblijf onder de *Sandwich-eilanders* stelde hem tot het geven van een vollediger bericht in staat, en deze berichten zijn ook nog uit eenen tijd, waarin de Europese invloed nog zeer weinige veranderingen in de innerlijke staatsgesteldheid dezer eilanden te weeg had kunnen brengen.

Het volk was in twee klasfen verdeeld, namelijk in *Erik's* of opperhoofden, en *Canakamorik's* of het volk. De eersten waren de landeigenaars; de laatsten stonden

onder de heerschappij van eenige aanvoerders, voor welke zij den grond bearbeiten moesten, en door welke zij in hunnen ouderdom onderhouden werden. Zij waren echter geene slaven, maar konden, des verkiezende, van Heer veranderen.

De oppermagt was den Koning toevertrouwd, en deze magt schein onbeperkt te zijn. Hij werd in de regering ondersteund door eenige der voornaamste opperhoofden, die hij om zich vereenigd had, en wien elk eene bijzondere taak aangewezen was.

De uitvoerende magt was echter voornamelijk den priesters toevertrouwd. Door hen werden de belastingen geheven, en de wetten ten uitvoer gebragt. Bijgeloof was echter de voornaamste drijfveer, waardoor dit laatste bereikt werd, want werkelijke straffen waren zeer zeldzaam. CAMPBELL herinnerde zich slechts één voorbeeld van doodstraf, die aan eenen man voltrokken werd, die de heiligheid van den *Morai* — de plaats, waar de godsdienst verrigt werd — geschonden had. Terwijl hij beschonken was, verliet hij den *Morai*, overtrad dus het *tabuh*, en ging in het huis van eene vrouw. Dadelijk werd hij gevat, en naar den *Morai* terug gevoerd, waar hem de oogen uitgestoken werden. Nadat men hem twee dagen in dien toestand gelaten had, werd hij geworgd, en zijn ligchaam voor het beeld van den oppersten God geworpen.

Als een staaltje, hoe werkzaam het bijgeloof bij dit volk was, dient de wijze, waarop zij, volgens CAMPBELL, eenen diefstal poogden te ontdekken. Hij, die bestolen was, wendde zich tot den priester, schonk

dezen een varken, en verhaalde hem zijn wedervaren. Hierop ging de priester tot de volgende plegtigheid over. Hij begon met twee stukken hout op elkander te wrijven, en daardoor een vuur te ontsteken, dat eenigen tijd brandende gehouden werd. Hierop nam hij drie noten van eene olieachtige hoedanigheid, die *tutui* genaamd werden, verbrak daarvan de schalen, en wierp eene der pitten in het vuur, waarbij hij een gebed opzeide, en terwijl de pit in het vuur openbarstte, de woorden herhaalde: *dood den dief*. Deze plegtigheid werd bij elke noot herhaald, wanneer de dief niet verscheen voor dezelve verbrand was. Dit laatste geschiedde echter zelden, want gewoonlijk verscheen de dief, door deze plegtigheid vervaard, met het gestolene, dat aan den eigenaar terug gegeven werd. De dief moest tot straf vier varkens slagten, en werd met eene ernstige vermaning, zich voortaan voor zulke misdaden te wachten, ontslagen. De varkens werden naar den *Moraï* gevoerd, waar zij, als eene offerande, door de priesters verteerd werden. Mogt het gebeuren, dat de ongelukkige misdadiger gedurende deze schrikbarende plegtigheid niet verscheen, dan was zijn lot beslist. Al had hij over het geheele eiland kunnen beschikken, geen woord van het gebed kon echter herroepen, noch de toorn van den oppersten God *Etuah* bevredigd worden. Den Koning werd van het gebeurde kennis gegeven, en hierop door het gansche eiland bekend gemaakt, dat er iemand bestolen, en de schuldige door het gebed den dood gewijd was. Het geloof aan de kracht van dit gebed werkte zoo sterk, dat de dader in kwijning verviel.

alle voedsel weigerde, en eindelijk een offer van zijne ligtgeloovigheid werd.

Ten opzichte der godsdienstige meeningen bij de *Sandwich-eilanders* valt weinig te zeggen. Hun voornaamste Godheid, wien zij de schepping der wereld toeschreven, werd *Etuah* genoemd. Behalve deze, hadden zij nog zeven of acht ondergeschikte goden, van welke de beeldtenissen zich in den *Moraï* bevonden. Aan deze godheden werden, zoo wel als aan *Etuah*, offers gebragt. De eilanders geloofden aan eenen toekomstigen staat, waarin zij belooning of straf voor dit leven verwachtten. Hun geloof aan de werkzaamheid van het gebed is reeds gezegd. In dien tijd, welken **CAMPBELL** bij den Koning doorbragt, werd eens berigt, dat iemand door het gebed den dood gewijd was. Om dit gebed krachteloos te maken, wierp de dochter van een opperhoofd zich voor de woning op de knieën, en bad zeer aandachtig, met het aangezicht naar de ondergaande zon gewend. **CAMPBELL**, die niet genoeg met de taal der eilanders bekend was, meende, dat zij dit hemel-ligchaam aanbad, doch een blanke verklaarde hem dit nader. Het meisje zeide, onder andere: „hoe zoude de zon kunnen op- en ondergaan, of de maan veranderen, wanneer er geen hooger Wezen was, die dit alles bestuurde.”

De *Sandwich-eilanders* schenen eenige overlevering te hebben van eenen algemeenen Zondvloed. Volgens hun verhaal, overstroomde eens de zee de geheele wereld,

uitgezonderd den berg *Munakaa* op *Owyhee*, en verdelgde alle menschen, uitgezonderd één paar, dat op dezen berg het leven redde — en deze menschen waren de ouders van het tegenwoordige menschelijke geslacht.

Hunne *Morai's*, of plaatsen ter godsdienstige bijeenkomst, bestonden in een groot huis of in eene foort van tempel, door een kleiner omgeven, waarin de beelden van hunne ondergeschikte godheden stonden. Het *tabuh*, of de geheiligde plaats, was door vier groote, vierkante palen aangewezen, welke palen zestig of tachtig el van het gebouw stonden. In het hoofdgebouw, bevond zich, dwars voor het einde, een scherm of voorhangsel van witte stoffe, waar achter het beeld van *Etuah* geplaatst was. Wanneer er geofferd werd, traden de priesters en opperhoofden van tijd tot tijd in deze plaats, aan de eene zijde ingaande, en aan de andere zijde weder uitkomende. Van buiten waren verscheidene houten beelden opgericht, die eene afschuwelijke gedaante hadden, en waarvan de mond met hondstanden bezet was.

De feestdagen vielen omtrent viermaal in eene maand in, en de heilige gebruiken op zulk eenen dag duurden dan van het ondergaan der zon tot het opgaan derzelve, gedurende welken tijd niemand de grenzen van den *Morai* overschreden mogt. Deze tijd werd met gebeden, het offeren van zwijnen, het verteren van het offer, en in gesprekken doorgebracht. De priesters verrigten op eene plegtige wijze, drie uren achter elkander, het gebed, terwijl de grootste stilte in acht genomen werd. Het geringste gedruisch, van welk eenen aard ook, of in den *Morai* of in de nabijheid van den-

denzelve, zou een teeken geweest zijn, dat de godheid beledigd was, en het gebed moest dan ophouden. Hierom werd, zoo dikwijls de Koning in den *Moraï* ging, door een openbaar omroeper bekend gemaakt en bevolen, dat elk dier in de nabijheid opgefloten moest worden, naardien het anders zoude gegrepen en ten offer gebragt worden. De aanwezigen stonden bij den aanvang van het gebed omtrent drie kwartier uurs met naar den hemel uitgestrekte armen, en even zoo lang ook bij het eindigen van het gebed.

Gedurende de *Macahete*, zijnde een feesttijd, die eene gansche maand duurde, en in November inviel, werden de priesters tot het inzamelen der schattingen gebruikt, die door de opperhoofden geheven werden, bestaande in matten, vederen, en verschillende voortbrengselen des lands. Het volk vierde dezen feesttijd met dansen, wedloopen, en andere vermakelijkheden. De Koning bleef dezen geheelen tijd in de *Moraï*.

Ten opzigte van de lijkplegtigheden der *Sandwich-eilanders* is ons weinig bekend. De dooden, zegt CAMPBELL, werden in stilte bijgezet; doch hij scheen niet te weten hoe zij begraven werden. De Koningin bewaarde de beenderen haars vaders in een stuk doek gewonden, en deze lagen, wanneer zij in hare eigene woning was, steeds aan hare zijde, en bij hare afwezigheid in een daartoe afzonderlijk ingerigt bed. Wanneer men haar naar de reden van deze gewoonte vroeg, dan antwoordde zij, dat zij dit deed, omdat zij haren vader zoo lief had gehad. Zeker is het, dat de lijken in holen gebragt werden. Wanneer het vleesch tot verrotting was overgegaan, reinigde men de beenderen daarvan, en de-

deze werden dan op gewijde plaatsen bewaard, of onder de bloedverwanten en vrienden van den overledene verdeeld. Gedurende het verblijf van CAMPBELL op de *Sandwich-eilanden*, stierf de broeder des Konings. Zijn lijk werd gedurende eenige dagen in de *Moraï* ten toon gesteld, en daarna in stilte begraven. De openbare bewijzen van droefheid over dit verlies — en bij den dood van elk opperhoofd — waren van dien aard, dat zij ons met afgrijzen zouden vervullen. De eilanders rukten zich de haren uit, en liepen geheel naakt. Velen van hen, en inzonderheid de vrouwen, misvormden het ligchaam, naardien zij zich de voortanden uitrukten, en met gloeiende steenen het aangezicht wonden; en deze gewoonte had nog plaats lang reeds, na dat zij met de Europeërs waren bekend geworden. Maakte men den koning op dit schandelijk gebruik opmerkzaam, en drong men aan op de afschaffing daarvan, dan antwoordde hij, dat dit tot eene wet geworden was, en dat hij het niet kon veranderen.

Zie daar hetgene de *Sandwich-eilanders*, volgens de berigten der eerste ontdekkers dezer eilanden, waren. Vestigen wij nu het oog op hetgene sedert de ontdekkingen door COOK op de *Sandwich-eilanden* gebeurd is, waaruit tevens de vorderingen van dit volk in kennis en beschaving duidelijk genoeg zal te bespeuren zijn.

OVERZIGT VAN DE GESCHIEDENIS

DER

SANDWICH-EILANDEN.

De oudste geschiedenis der *Sandwich-eilanden* bestaat uit verhalen, die tot de vroegste bevolking dezer eilanden opklimmen, en met eene menigte fabelen doorweven zijn. KOTZEBUE heeft deze verhalen uit den mond van een' der verstandigste en aanzienlijkste mannen op *Hanarura*, KAREMAKU, bijeen verzameld, waarbij de Spanjaard MARINI, die zich reeds lang op de *Sandwich-eilanden* had opgehouden, tot tolk diende. Wij zullen in deze verhalen de berigten van KOTZEBUE volgen.

Overeenkomstig de vertellingen, welke op KOTZEBUE's tweede Reize nog algemeen onder het volk in zwang waren, en geloofd werden, heerschte de magtige geest ETUA RONO over deze eilanden, voor dat dezelve door menschen bewoond werden. Deze geest konde geene menschen voortbrengen, hoe gaarne hij zijn land ook bevolkt had gezien. Dit maakte hem zeer treurig, en hij vergoot stroomen van tranen op den *Mou-na-roa*. Zijne gemalin, de godin OPUNA, kon hem in deze geen troost verschaffen. Eindelijk werd langs eenen anderen weg zijn wensch verhoord. Aan de Zuidoost-kaap van *Owyhee*, strandden twee booten met cenige huisgezinnen, die zwijnen, honden, hoenders, en verschei-

de-

dene foorten van eetbare wortelen medebragten. RONO was juist afwezig, en hield zich bij de noordelijke eilanden op met vischen voor zijne echtgenote. De god des vuurs, die RONO ondergeschikt was, beminde de menschen niet, en maakte van deze gelegenheid gebruik om de schipbreukelingen te verjagen. Met een grimmig gelaat vroeg hij hun, van waar zij kwamen. Zij antwoordden hem, dat zij uit een land kwamen, waar men zwijnen, honden, kokosnoten, en broodvruchten in overvloed vond. Zij voegden daarbij, dat een geweldige storm hen verjaagd had, toen zij hunne naburen wilden bezoeken, en dat de maan reeds viermaal veranderd was, voor dat zij hier gekomen waren. Zij verzochten den god des vuurs nu om zich hier te mogen vestigen; doch hij wees dit verzoek onvriendelijk af, in weerwil van hunne beloften, dat zij hem een zwijn zouden offeren. RONO had intuschen eenen vreemden reuk van *Owyhee* bespeurd, en keerde ijlings terug, niet weinig verrast zijnde op het gezigt van menschen. Zijn vriendelijk voorkomen boezemde den ongelukkigen vertrouwen in, zoo dat zij zich met hunne bede tot hem wendden, en tevens verhaalden, hoe onvriendelijk de god des vuurs hen behandeld had. RONO ontstak hierover zoodanig in toorn, dat hij den god des vuurs in den krater *kairuo* wierp, die zich bij den berg *Mou-na-rao* bevindt, en daar woelt die godheid tegenwoordig nog. Nu leefden de menschen gerust op *Owyhee*, vermenigvuldigden sterk, en bragten door groote offers hunnen dank aan RONO. Wel dra werden er ter eere van RONO 's jaarlijks plegtige spelen, *Macakeite*, gegeven, die in verschillende lichaams-

chaams - oefeningen bestonden. Die bij zulke spelen den prijs behaalde, werd omkranst, en was gedurende den maaltijd de Koning van het feest. Langzamerhand werden ook de overige eilanden bevolkt, en het getal goden groeide in gelijke mate aan, doch alle deze goden bleven aan RONO onderworpen.

Lang leefde de menschen eensgezind en in vrede onder het bestuur van RONO, en niets scheen hun geluk te zullen verstoren, toen er plotseling een treurig voorval gebeurde. De echtgenoot van RONO, de godin OPUNA, waagde het om zich met eenen man van *Owyhee* te gemeen te maken, en dit gedrag vertoornde RONO dermate, dat hij haar van eene hooge rots stiet, zoo dat zij verpletterd op den grond viel. Nauwelijks echter had hij deze daad volbragt, of hij gevoelde daarover het diepste berouw. Hij liep als een razend mensch om, en sloeg elk, die hem ontmoette. Het volk was zeer verbaasd over de verandering, die het bij den god bespeurde, en vroeg hem naar de oorzaak hiervan. Het eenigste antwoord, dat RONO gaf, was: „ ik heb hetgene ik het meest beminde vermoord!” Hij droeg het lijk van OPUNA naar de *Moraï* aan de baai *Karekakua*, en bleef daar lang in diepe treurigheid verzonken. Eindelijk kwam hij tot het besluit om deze eilanden, waar hem alles den gelukkigigen tijd, dien hij met zijne echtgenoot doorgebracht had, herinnerde, te verlaten. Het volk, hetwelk hij van zijn voornemen kennis gaf, geraakte daarover in diepe droefheid. Om het echter eenigermate te troosten, beloofde hij, dat hij eens zoude wederko-

men op een drijvend eiland, dat overvloedig van alles voorzien zou zijn, dat geschikt is om den mensch gelukkig te maken, en dat hij dan zijnen lievelingen van alles rijkelijk zoude geven. Hierop vertrok de god met een vaartuig van een bijzonder maakfel naar een ver afgelegene vreemde land.

Nu nam de gouden eeuw der *Sandwich-eilanden* een einde. Er ontstonden twisten en oorlogen; het getal goden vermeederde, doch derzelve magt en invloed waren niet zoo groot, en ook niet zoo gelukkig als die van RONO. In dezen tijd, kwamen ook de menschenoffers en meer anderen gebruiken in zwang, die in gelukkiger tijden onbekend geweest waren.

Hier bestond er in de overleveringen eene groote gaping, zoo dat KAREMAKU van een lang tijdsverloop niets wist te zeggen. Eindelijk viel er weder eene merkwaardige gebeurtenis voor, die ten vervolge der geschiedenis verstrekte. Een boot, namelijk, met vijf blanke menschen, landde in de baai van *Karekakua*, dicht bij de *Moraï*, waar het overschot van OPUNA rustte. De inboorlingen zagen deze menschen aan voor wezens van eene hoogere soort, en beletteden hun derhalve niet bezit te nemen van de *Moraï*, op welke gewijde plaats zij niet alleen beveiligd waren tegen vervolging, maar ook geen gebrek aan voedsel konden lijden, dewijl er dagelijks aan de beelden der afgoden spijsoffers gebragt werden. Daar deze vreemdelingen terstond naar de *Moraï* gegaan waren, en de geschiedenis van OPUNA algemeen onder het volk bekend was, zoo hield men hen voor afgezanten van RONO, belast om de grafplaats

plaats van diens beminde echtgenoot te bewaken, weshalve men hen in rust die plaats liet bewonen. Deze meening deed die vreemdelingen nog grooter eer te beurt vallen dan de afgoden, en de priesters alleen hadden het regt om in alle hunne behoeften te voorzien, waarvan zij zich ook vlijtig kweten, terwijl het volk het niet waagde om in de nabijheid der *Morai* te komen. Eindelijk verschenen deze vreemdelingen zelve onder het volk, waaruit weldra bleek, dat zij inderdaad menschen waren, die slechts in kleur van de eilanders verschilden. Hun verstand en hunne onbesprokene zeden echter hielden hen in groote achting bij het volk. Men gaf hun de aanzienlijkste meisjes ten huwelijk, en aan ieder van hen werd het bestuur over een eiland toevertrouwd. De nakomelingschap dezer vreemdelingen, verzekerde *KAREMAKU*, tot welke de meeste *Jeri's* behoorden, was heden nog door hare blanke kleur onderscheiden. Het is inderdaad waar, dat de *Jeri's* zich door schooner lichaamsgestalte en door blanker kleur van de lagere volksklasse voordeelig onderscheiden, doch wij hebben reeds elders de reden opgegeven, die men voor dit verschijnsel meent te hebben.

Het waren ook de blanke vreemdelingen, die op deze eilanden de korte mantels en helmen in zwang bragten, waarvan wij hiervoren reeds gesproken hebben. In het begin, droegen alleen de koningen deze kledingstukken, doch ten tijde van *COOK*, waren zij ook door de *Jeri's* aangenomen. Thans, nu de Europeische modes die van het land genoegzaam geheel verdrongen

hebben, toont men den vreemdeling deze kleedingstukken als een aandenken aan het verledene. Het is dus zeer waarschijnlijk, dat de gelande blanke menschen Europeërs geweest zijn — en dan zouden wij met de aanzienlijkste *Sandwich-eilanden* nader verwant zijn dan met de overige bewoners der *Zuidzee-eilanden*.

Met de komst van voornoemde blanke menschen op de *Sandwich-eilanden*, begint eerst eene foort van tijdrekening, en men telt op *Owyhee*, van den blanken koning af, tot aan TAMEAMEA, zeven koningen, die elkander in de regering opgevolgd zijn.

Met het jaar 1778, toen COOK deze eilanden ontdekte, neemt eigenlijk de geschiedenis derzelve eenen aanvang. Zij waren toen niet, zoo als thans, aan eenen koning onderworpen, maar ieder had deszelfs beheerscher, die den naam van *Jeri-rahi* droeg. Deze oefende eene volstreckte magt over het leven en den dood zijner onderdanen, en aan hem moesten de landeigenaars eene schatting betalen. Op *Owyhee*, waar COOK omkwam, regeerde toen TERAIOFU.

Wat aanleiding tot deze ongelukkige gebeurtenis gegeven heeft, moeten wij hier kortelijk vermelden.

De schepen, welke de *Sandwich-eilanden* te voren op eenen afstand kunnen gezien hebben, moeten klein geweest zijn, want zij hielden de schepen, waarmede COOK verscheen, voor drijvende eilanden; en nu meenden zij, dat RONO, wiens aandenken steeds bij hen bewaard bleef, eindelijk zijn woord hield, en weder bij hen kwam. Hieruit laat zich den eerbied verklaren, waarmede het volk de Engelschen ontving. Bij de

de komst van COOK, was dus de blijdschap algemeen, en men besloot den weldadigen god, dien men zoo lang had moeten misfen, en die hen nu weder gelukkig zou maken, met al dien eerbied te ontvangen, welken men hem verschuldigd was. COOK en zijne reisgenooten schijnen niet begrepen te hebben, dat men hun werkelijk goddelijke eer bewees, en hielden al de plegtigheden, die men te hunnen aanzien in acht nam, voor niets anders dan blijken van achting, die men gewoon was aan aanzienlijke personen te bewijzen. Dat men COOK O RONO noemde, kon hem niet doen vermoeden, dat men hem voor eenen god hield, want hij kende zulk een wezen niet, en dacht, dat die naam een titel was, die men aan priesters of opperhoofden gaf. Had COOKS gedrag deze eilanders in hunnen waan gelaten, dan zou de goede verstandhouding tusfchen het volk en de Engelschen niet gestoord zijn geworden; doch uit verregaande onvoorzigtigheid van dezen fcheepsbevelhebber, bragt hij hen terug van het geloof, dat hij hun weldoener was.

Een van het volk eigende zich heimelijk iets toe van de geschenken, die RONO hun volgens zijne belofte bragt. COOK liet deze misdaad gestreng straffen, en zelfs op de menigte vuren, waardoor eenige onschuldigen het leven verloren. Zoo, meenden de eilanders, konde RONO niet handelen, en TUTE, zoo noemden zij COOK, was derhalve RONO niet, en daalde gevolgelijk in hun oog tot den rang van een gewoon mensch. Deze veranderde meening liep nog meer in het oog, toen COOK van zijnen togt naar het noorden hier weder terug kwam. De eilanders gedroegen zich toen geheel anders. Zij

bragten nog wel varkens en vruchten naar de fchepen, doch niet, zoo als te voren, als offers of gefchenken, maar bepaalden vooraf, wat zij daarvoor terug wilden hebben. Daar zij nu voor deze levensmiddelen, zoo als zij dachten, eenen hoogen prijs bedongen, begonnen zij de Engelschen te befchouwen als menfchen, die uit een land van hongersnood kwamen om zich bij hen eens te verzadigen. Met het verdwijnen van de hooge gedachte, die men jegens de Engelschen gekoesterd had, verdween ook de ondergefchiktheid, en het volk zette dezelfs dieverij zooveel te stoutmoediger voort. Deze handelwijze gaf weldra aanleiding tot dadelijkheden, die echter door tufchenkomst van PAREA, een der opperhoofden, geene verderen gevolgen hadden, want de koning en de opperhoofden bleven de Engelschen nog steeds genegen. Intufchen ftalen de eilanders des nachts heimelijk eenen boot van een der fchepen, en hadden den ftrik, waarmede dezelve vast lag, doorgesneden. Over deze daad, werd COOK woedend, waarom hij befloot den koning zelve op het fchip te brengen, en hem zoo lang als gijzelaar te houden, tot de boot terug gebragt was. Op andere eilanden, had hij zich van dezen maatregel met een goed gevolg bediend. Ter volvoering van dit oogmerk, ging hij zelf, met genoegzame magt, en wel gewapend, aan land. Hier werd hij met vele eerbewijzen ontvangen, en het volk boog zich voor hem ter aarde. Hij ging terftond naar den koning, die een weinig lag te rusten, en noodigde hem uit op het fchip te komen, waarin deze terftond bewilligde, hoe zeer verfcheidene *Jeri's* hem dit afraadden,

den,

den, en hem trachtten terug te houden, hoe ernstig COOK ook bij hem aandrong. COOK, dit talmen moede, greep den koning bij den arm, en wilde hem met geweld medevoeren. Hierdoor werd het volk, dat in menigte bijeengekomen was, ten uiterste opgewonden, — en toen er nog een bloedende *Jeri*, die van den anderen kant der baai gekomen, en door een' geweerkogel van een der Engelsche booten gewond was, kwam aanfnellen, en den koning toeriep, dat hij toch achter zou blijven, omdat het hem voorzeker niet beter zoude vergaan, kende de woede des volks geene palen meer. Er ontstond een gevecht, waarin COOK met eenige foldaten het leven verloor, terwijl de overigen zich met de vlugt redden. Zoo luidde het verhaal van KAREMAKU, die van dit voorval zelf getuigen was geweest, en met dit verhaal, stemmen ook de berigten van COOKS reisgenooten in de hoofdzaak overeen.

Toen de *Sandwich-eilanden* door COOK ontdekt werden, heerschte over *Owyhee*, zoo als wij reeds gezegd hebben, TERAIOPU. Na den dood van dezen, die kort na het vertrek der eerste ontdekkers vóorviel, aanvaarde zijn zoon KAWARAO de regering over het grootste gedeelte van *Owyhee*. Een kleiner gedeelte kwam in handen van zijnen bloedverwant TAMEAMEA. De eerste, die voor een' dwingeland gehouden werd, wilde het geheele eiland aan zich onderwerpen, en deed uit dien hoofde, door veroveringszucht gedreven, TAMEAMEA den oorlog aan. Lang duurde de strijd; doch TAMEAMEA's dapperheid behield eindelijk de overhand. KAWARAO viel in den strijd, zoo men wil

door de hand van TAMEAMEA, welke laatste daardoor koning over de eilanden *Owyhee* en *Mowee* werd. Dit laatste eiland had ook onder het bewind van KAWARAO gestaan. Deze gebeurtenis viel voor in het jaar 1781. Om zijne regering des te beter te vestigen, huwde TAMEAMEA de dochter van zijnen verslagenen vijand, en verwierf zich nu door zijne zachtzinnige en verstandige heerschappij in eenen hoogen graad de liefde van al zijne onderdanen. Zelf met een uitmuntend oordeel begaafd, vertrouwde hij de gewigtigste bedieningen in zijnen Staat slechts aan zulke personen toe, wier bekwaamheden hen daartoe geschikt maakten. Onder anderen, had hij eene zeer gelukkige keus gedaan in KAREMAKU. Deze toen nog een jong mensch zijnde, was echter uitmuntend geschikt om in de veel omvattende denkbeelden van TAMEAMEA in te dringen, waardoor hij al ras, na den koning, de eerste persoon in den Staat werd. Hij ondersteunde TAMEAMEA in alles met raad en daad, en bleef tot aan zijnen dood diens getrouwen aanhanger. De Engelschen noemden hem den PITT *der Sandwich-eilanden*.

Toen VANCOUVER in 1792 de *Sandwich-eilanden* bezocht, waren, zoo als reeds gezegd is, *Owyhee* en *Mowee* aan TAMEAMEA's heerschappij onderworpen; doch kort daarna veroverde hij, met hulp van zijnen getrouwen en dapperen KAREMAKU, niet alleen het eiland *Woahoo*, maar later ook de overige eilanden, zoo dat in 1807 al de *Sandwich-eilanden* onder het bestuur van TAMEAMEA stonden.

VANCOUVER droeg veel bij om de magt des Konings te bevestigen, naardien hij hem eene bijzondere op-

opmerkzaamheid bewees, en hem een overdekt fchip deed bouwen, waardoor TAMEAMEA een' grooten aanwas zijner magt verkreeg. Daarentegen droeg de laatste plegtig de eilanden, in tegenwoordigheid van VANCOUVER en de *Jeri's* der Groep, aan den Koning van *Grootbritannienje* op, en federt dien tijd, hebben de inboorlingen zich steeds, als onmiddellijk onder de befcherming van *Engeland* fttaande, befchouwd.

Bij het vroeger verkeer met deze eilanden, werd de handel door verfcheidene onaangename voorvallen, zoo als de dood van COOK, het vermoorden van den Luitenant HERGERST, het verraderlijk overvallen van een Amerikaansch fchip, en dergelijke, wantrouwend gemaakt; doch toen men vernam, dat TAMEAMEA de moordenaars geftraft had, en VANCOUVER en andere reizigers een gunftiger oordeel over het karakter der eilanders door *Europa* verfpredde, nam de vaart naar de *Sandwich-eilanden*, door zulken, die den *Stillen Oceaän* bezochten, zeer toe. Door verloop van tijd, vormde zich eene regelmatige markt ter verkoop van de produkten des lands, waarvoor de eilanders met Spaanfche Dollars en Europifche kleedingftukken betaald werden. Verfcheidene vreemdclingen lieten zich door den Koning overreden om zich op de *Sandwich-eilanden* te vestigen. De opperhoofden des lands begonnen, op het voorbeeld van hunnen Beheerfcher, zich op de Europifche wijze te kleeden. Men legde, ter befcherming van de Hoofdfiad, een Fort aan, en oefende een aantal inboorlingen in het gebruik van vuurwapenen. De haven *Honorura* was weldra gevuld met fchepen van alle natiën, en tegenwoordig

heeft deze stad het aanzien van eene Europifche kolonie.

Het *Sandelhout*, dat op het gebergte der *Sandwich-eilanden* voorkomt, maakt een voordeelgevend artikel voor den handel uit; en verfcheidene gelukzoekers, voornamelijk uit de *Noord-Amerikaanfche Staten*, werden daardoor aangefpoord om zich op deze eilanden te vestigen. Het *Sandelhout* vond in *China* fterken aftrek; de waren uit dit land werden daarentegen naar de *Sandwich-eilanden* gebragt, en daardoor werd de grond tot een handelverkeer gelegd, dat nog voortduurt. TAMEAMEA kocht voor dit kostbaar hout verfcheidene fchepen, en trachtte daarmede handel voor eigene rekening te drijven. Hij zond, om eene proef te nemen, een Schooner onder zijne vlag naar *Canton*; doch uit hoofde van de gebruiken, die men in *China* in acht te nemen heeft, en de bedriegerij der Chinezen, mislukte deze onderneming, zoo dat deze voordeelgevende handel federt door de *Noord-Amerikanen* gedreven wordt.

Bij al deze plannen ten beste zijns lands, ter bevordering der befchaving des volks, en ter bevestiging zijner heerfchappij, kwamen TAMEAMEA de raad en bijftand van twee achtingswaardige Engelfche matrozen, YOUNG en DAVIS, die hij overreed had zich op de *Sandwich-eilanden* te vestigen, zeer te ftade. Hunne dienften werden door den Koning rijkelijk beloond; hij verhief hen tot den rang der Opperhoofden, en befchonk hen met landerijen. Zij, daarentegen, waren jegens hunnen weldoener dankbaar, en gedroegen zich zoo voortreffelijk, dat al die-

diegenen, welke deze eilanden bezocht hebben, met lof en eerbied van hen spreken. DAVIS stierf in 1808, en werd te *Woahoo* begraven. Zijn graf is met eenen eenvoudigen grafsteen gedekt. Toen Kapitein BEECHEY, wiens berigten wij hier voornamelijk volgen, in 1827 de *Sandwich-eilanden* bezocht, leefde YOUNG nog, en had toen den ouderdom van 82 jaren bereikt. Behalve deze, vond TAMEAMEA, zoo als reeds gezegd is, een' wijzen raadgever in KAREMAKU.

Nadat TAMEAMEA door zijne weldoordachte en wijze maatregelen zijne landgenooten aan hunnen onbeschaafden toestand onttrokken, en nog andere belangrijke weldaden bewezen had, stierf hij in Mei 1819, in den ouderdom van 63 jaren. Men zoude hem onregt doen, wanneer men hem niet, in weerwil van zijnen beperkten werkkring, en de geringe middelen, die hem ter dienste stonden, naast eenen PETER *den Grooten* plaatste. Zijne onderdanen gevoelden hun verlies diep, en — helaas! werden er door de Priesters in de *Moraï's*, bij gelegenheid van zijnen dood, verscheidene menschen geofferd. Zelfs eenige van zijne naaste vrienden bragten, volgens 's lands gebruik, zichzelve om het leven, en zeer velen sloegen zich de voortanden uit, of verminkten zich op andere wijzen.

Nauwelijks was TAMEAMEA overleden, of zijn zoon en opvolger LIO-LIO deed een' zeer gewigtigen stap ter hervorming van de gebruiken des lands. Nadat hij met de Opperhoofden geraadpleegd, en de toestemming van KEOPUOLANI, eene vrouw, die veel invloed bezat, verkregen had, liet hij de gezamenlij-

lijke *Morais* verwoesten, en de Godsdienst der vreemdelingen, die hem nog weinig bekend was, als Godsdienst van den Staat verkondigen. Weldra volgde het verbranden der afgodsbeelden, en de afschaffing van het *Tabuh*, waarmede te gelijk vele wreede en schandelijke gebruiken, waardoor de belangen des lands benadeeld en het volk onderdrukt werden, hun einde bereikten. Dit kwam voornamelijk de vrouwen te ftade, die daardoor in gelijken rang met de mannen gesteld werden.

TAMEAMEA had deze verandering in den Godsdienst waarschijnlijk niet uit bijgeloof, maar om staatkundige redenen achterwege gelaten. Hij zag in, dat de grondstellingen van de Christelijke Godsdienst de onbeperkte magt benadeelen moesten, die hij over het leven en den dood zijner onderdanen oefende. De vrees, die door menschenoffers ingeboezemd werd, en de magt des bijgeloofs gaven hem bekwame middelen aan de hand om zijne Heidensche onderdanen naar willekeur te regeren; van daar, dat hij zich tegen elke proef ter invoering van het Christendom hardnekkig verzette.

Toen de afgodendienst op de *Sandwich-eilanden* afgeschaft werd, waren daar nog geene zendelingen aangeland, en zoo bevond zich het land gedurende een jaar zonder alle Godsdienst. Nog in het jaar 1820, zond men uit de *Vereenigde Staten* zendelingen, die hunnen arbeid dadelijk begonnen. KEOPUOLANI was de eerste perfoon, die werkelijk tot het Christendom bekeerd werd, offchoon KAREMAKU, en deszelfs broeder BOKI, reeds in 1819, door den Geestelij-

lijke van Kapitein FREYCINET's fchip gedoopt waren. KEOPUOLANI's voorbeeld werd door vele anderen gevolgd, en federt hebben de zendelingen, onder de befcherming der Regering, dagelijks inboorlingen tot het Christendom bekeerd.

KEOPUOLANI ftierf in het jaar 1823. Zij was eene nicht van TERAIOPU, en de dochter van KEVALAO, die op *Mowee* in den ftrijd het leven liet. Bij gelegenheid van dezen krijg, waardoor *Mowee* onder de heerfchappij van TAMEAMEA kwam, werd KEOPUOLANI op het slagveld gevangen genomen, en daarna door TAMEAMEA gehuwd. Zij was bij hare gevangenneming flechts 13 jaren oud.

LIO-LIO moet in goede hoedanigheden en in verftand en doorzigt verre beneden zijnen voorganger geweest zijn; en bij zijne jeugd en onervarenheid, beproefden verfcheidene der eerste Opperhoofden hunne vorige onafhankelijkheid weder te erlangen. Toen het bevel ter vernietiging der afgodsbeelden gegeven werd, maakte een Opperhoofd, met name KEKOAKALANE, zich van den krijgsgod meester, en vlugtte met andere opftandelingen naar *Owyhee*, met oogmerk, om de inboorlingen van dat eiland in opftand te brengen, en zich onafhankelijk te maken. Doch de dappere KAREMAKU volgde hem op de hiel, en versloeg hem bij *Lakelakee*, welk oord beroemd geworden is door den laaftten ftrijd tegen het Heiden-
dom, die aldaar gefreden werd. Kort daarna geraakten de bewoners van *Atooi* in opftand, welke echter door LIO-LIO in den aanvang onderdrukt werd. Hij fcheepte zich met eenige weinige
ge-

getrouwen in eene kano in, en het gelukte hem de opstandelingen door woorden tot hunnen plicht te brengen. *Atooi* was het laatste eiland, dat TAMEAMEA aan zich onderworpen had, en de aldaar zich bevindende Opperhoofden loerden bestendig op de gelegenheid om hunne onafhankelijkheid weder te bekomen. Van de Rusfen, zegt men, dat zij van deze stemming gebruik maakten, en aldaar een Fort bouwden, dat zij met kanon beplante; hoe het zij, KAREMAKU kwam met eenige manschap van *Woahoo*, en bragt de opstandelingen tot hunnen plicht. Het Opperhoofd werd de keus overgelaten, welken dood hij sterven wilde, en zijne keus bepaalde zich dien ten gevolge om met een gewigt aan den hals in zee geworpen te worden.

LIO-LIO, die vooruit zag, dat door de bemoeijing van vreemde magt dikwijls opstand in zijn gebied ontstaan kon, besloot eene reis naar *Engeland* te doen, om den Koning van dat land zelf te spreken; waarbij tevens de begeerte kwam om een land te zien, welks kunstvoortbrengfelen hem zoo bijzonder fraai voorkwamen. Dit besluit werd ten uitvoer gebracht. Hij vertrouwde het oppergezag aan KAREMAKU, en aan KAHUMANNA, de meestgeliefde echtgenoot van zijnen vader toe, en ging in 1824 op een Noord-Amerikaansch schip naar *Engeland*, vergezeld van zijne echtgenoot, van BOKI, en van nog eenige zijner aanzienlijkste onderdanen.

Na het vertrek des Konings, brak er weldra op een der eilanden een volflagen opstand uit. KAREMAKU en KAHUMANNA snelden met een leger daarhenen,

ten einde de opstandelingen te bestrijden. Gedurende de afwezigheid der Regenten, voerde eene andere gemalin van TAMEAMEA, die den naam van NOMAHANNA droeg, het bewind op *Woahoo*, zijnde haar een *Jeri*, met name CHINAU, als raadsman toegevoegd.

De Koning en Koningin dezer eilanden kwamen gelukkig te *Londen* aan, en werden door de Engelsche Regering met bijzondere oplettendheid behandeld. Beiden echter stierven in Julij 1824 te *Londen*, nadat zij hun verlangen te kennen gegeven hadden om op hunnen vaderlandschen bodem begraven te worden. Het Engelsche bewind vervulde dien wensch, en gelastte Lord BYRON de lijken, die gebalsemd en in prachtige kisten gelegd waren, benevens het Koninklijk gevolg, op het fregat *Blond*, naar *Woahoo* over te brengen. Aan de *Sandwich-eilanden* gekomen zijnde, werden de lijken in een afzonderlijk daartoe gebouwd huis bijgezet. Nadat Lord BYRON de Opperhoofden goeden raad gegeven, KIUKIULI, den broeder van LIO-LIO, als Opperheerscher bevestigd, en KAREMAKU als Regent aangesteld had, verliet hij in 1826 deze eilanden.

Vóór TAMEAMEA's dood, waren te *Woahoo* reeds tamelijk veel huizen op de Europeische wijze gebouwd; schepen, wapenen, en andere krijgsbehoeften waren voor *Sandelhout* aangekocht. Het bevaren van den *Stillen Occaan* werd, ingevolge des vredes, algemeener, en de *Sandwich-eilanden* werden daardoor menigvuldiger bezocht. Het afschaffen van het *Tabuk* had bereids eene geheele verandering in den gezelligen toestand te weeg gebragt, en het menigvuldig ver-

verkeer met vreemden deed bij de inboorlingen eene neiging naar voorwerpen van opfchik en weelde ontstaan, welke door de reize der Opperhoofden naar *Engeland* nog vermeerderd was. Zoo maakte dan de beschaving snellen voortgang, zoo als zich dan onder zulke gunstige omstandigheden niet anders verwachten liet. Ten tijde van BEECHEY's bezoek op de *Sandwich-eilanden*, hadden zich in *Woahoo* verscheidene aanzienlijke Amerikaansche kooplieden gevestigd, in wier magazijnen men alle gewone Amerikaansche fabriekwaren, Chinesche waren, wijnen, en bijna alle scheepsartikelen in genoegzame hoeveelheid vond. Ook had men in de stad twee herbergen, waarin men voor een Dollar daags behoorlijk onthaald werd; twee billiardkamers, waarvan er eene aan BOKI behoorde, en tien of twaalf kroegen. In de woningen der Opperhoofden, vond men tafels en stoelen, en in het verblijf van KAHUMANNA sopher's, waarvan de kussens met fluweel of zijde bekleed waren. Niet tevreden met de gemakken des levens, haakten zij ook, dikwijls op eene overdrevene wijze, naar voorwerpen van weelde. KAHUMANNA vulde hare kasten met de kostbaarste Chinesche zijden stoffen, en had van een schip voor 4000 Dollars gekocht. BOKI kocht een servies voor 3000 Dollars, en gaf dit den Koning ten geschenke, offchoon deze er reeds meer bezat, waaronder een van zeer kunstig geslepen glas uit eene der voornaamste fabrieken van *Londen*.

Met dezen voortgang in weelde, hadden er te gelijk in het ooglopende veranderingen in de burgerlijke en staatkundige inrigtingen des lands plaats.

Toen

Toen BEECHEY zich aldaar ophield, deed de Koning zich steeds door eene gewapende lijfwacht vergezellen. Wanneer een Officier den drempel der Koninklijke woning betrad, presenteerde de schildwacht het geweer. Soldaten marscheerden de wallen op en af van een fort, dat met 40 stukken geschut beplant was; en in den nacht, hoorde men gedurig in de stad het bekende *werda* roepen. In de lente en in den herfst, wemelde de haven van vreemde schepen, wier getal dikwijls 50 beliep. Er waren op het eiland 5000 musketten voorhanden; 300 man werden geregeld in den wapenhandel geoefend, en waren behoorlijk in uniform gekleed, en de vlag des lands waaide dagelijks van 5 brikken en 8 schooners. De Staat bezat reeds Consuls van *Grootbritannienje* en de *Vereenigde Staten*, en had verbonden met de Regeringen dier landen gesloten.

Deze trap van beschaving liet zich, bij de afgezonderde ligging dezer eilanden, en het gering verkeer, dat er tot heden met andere volken plaats had, nauwelijks verwachten. Wenschelijk is het intusfchen ten voordeele des lands, dat de hervormingen niet al te snel voortgaan, want reeds heeft men kostbare inrigtingen te onderhouden, en overdrevene ideën van pracht als anderzins te bevredigen, terwijl de hulpbronnen steeds spaarzamer vloeijen, en weldra ligt geheel uitgeput zullen zijn. TAMEAMEA's schatten, en het kostbare hout, hetwelk voornamelijk de eilanden in naam gebragt heeft, zijn grootendeels tot aankoop van artikelen van weelde gebruikt, welke op het eerste gezigt wel zekere magt en welvaart kenmer-

ken; doch de *Sandelboom* vordert verscheidene jaren, eer hij met voordeel geveld kan worden; en daar men op de aankweeking van dit gewas niet genoegzaam bedacht geweest is, zoo begint het hout reeds zeldzamer te worden, terwijl de schulden des lands merkelyk beginnen te stijgen. Tijdens het verblijf van BEECHEIJ aldaar, bestond er eene wet, die elk inwoner verplichtte om kosteloos een *Pekul* of omtrent 66 Ned. ponden *Sandelhout* te *Hanarura* te leveren, ten einde de kosten van vervoer te besparen. Met het geld, dat dit hout kon opleveren, stelde men zich voor de publieke schuld af te losfen. Het meeste hout, hetwelk bij deze gelegenheid aangevoerd werd, was zwak en krom, en weinig geschikt tot vervoer naar *China*, alwaar het als wierook gebruikt werd. Een verbod in *China* zelf, om dit hout verder bij godsdienstige plegtigheden te gebruiken, heeft den uitvoer van dit artikel zeer verminderd. Het *Sandelhout* der *Sandwich-eilanden* heeft bovendien op verre na dien aangename geur niet als dat van *Malabar*, *Ceylon*, en andere streken van *Indië*.

Met uitzondering van hetgene het verkoopen van *Sandelhout*, zout, en ruwe producten des lands, aan koopvaarders, en de haven opleveren, heeft de Staat geene beduidende inkomsten, ten minste zijn dezelve op verre na niet toereikend om de staats-uitgave te dekken.

De Opperhoofden, die de gevaarlijke gevolgen van zulk eene gesteldheid voorzagen, grepen gaarne elke gelegenheid aan, die den Staat eenige voordeelen beloofde. Zoo heeft men beproefd suiker uit het suikerriet te bereiden, dat in menigte en zeer welig op de eilanden wast, en het is te hopen, dat de pogingen van

den Heer MARINI om eenen fuikermolen aan den gang te brengen, met een goed gevolg be kroond zullen worden. In 1827, hoopte men de eerste lading fuiker te kunnen verzenden, en bestemde die voor *Californie*, alwaar de fuiker hoog in prijs was. Tabak, koffij, en specerijen zijn reeds op de eilanden aangebouwd, en beloven, onder het opzigt van den werkzamen MARINI, eenen gunstigen uitslag. Men heeft ook de proef genomen om den katoenboom op de *Sandwich-eilanden* over te brengen. In de eerste jaren, had men reden om met den uitslag dezer poging tevreden te zijn; doch uit hoofde van zekere kerkelijke bepalingen, die den landman verhinderde het katoen te regter tijd in te zamelen, zoodat het aan de boomen bedierf, is deze tak van nijverheid zeer achteruit gegaan, naardien de inwoners afgeschrikt werden om hunne pogingen in dezen voort te zetten.

Zout, heeft men onlangs uit een klein Meer, in de nabijheid der stad, gewonnen, en wel in tamelijke hoeveelheid. Er was hoop, dat er meer vraag naar dit artikel zou komen, naardien men er op bedacht werd om vleesch in te zouten, en zout naar *Kamschatka* te verzenden, waar dit product zeer gezocht was. Vlas, van eene goede hoedanigheid, wast op *Owyhee*, en het sloopstouwwerk, dat op de eilanden gebruikt wordt, vervaardigt men uit eene soort van netel, die aldaar menigvuldig voorkomt. In 1827, had echter nog geen voortbrengfel der *Sandwich-eilanden*, behalve het *Sandelhout*, eenig belangrijk inkomen aan den Staat opgeleverd.

Kort na de invoering van de Christelijke Godsdienst,

leerden verscheidene Opperhoofden lezen en schrijven, en de bekwaamheid om aan afwezig en op eene ondubbelzinnige wijze de gedachten schriftelijk mede te deelen, zonder noodzakelijkheid om een ander in zoodanige mededeeling te kennen, kwam hun zoo hoogst wenschelijk voor, dat vele dezer leerlingen met eene vlijt zich oefenden als of het heil van het Vaderland daarvan afhing. In andere opzigten, is het onderwijs verre beneden de billijke verwachting gebleven. Slechts eenige weinige personen hadden eene beperkte kennis van de H. Schrift verkregen. Velen kenden nist eens den zin der gebeden, die zij werktuigelijk opzegden, en in andere vakken van onderwijs was er nog geen onderrigt gegeven.

De zendelingen schijnen zich veel moeite te geven om den inboorlingen de grondstellingen van de Christelijke Godsdienst in te prenten, en zij hebben ter bereiking van dit lofwaardig oogmerk geene moeite ontzien; doch de te *Hanarura* wonende Europeërs verzekeren, dat die bemoeijingen weinig gevolg gehad hebben, hetwelk men toeschrijft aan den verkeerden weg, die de zendelingen ingeslagen zijn. Op de *Sandwich-eilanden* heeft, zoo als overal, het nieuwe veel bekoorlijkheden, en dit had dan ook te *Hanarura*, in opzigt tot de Godsdienst, plaats. De inwoners aldaar bezochten aanvankelijk, van leijen voorzien, in menigte de scholen, in hoop van weldra in staat gesteld te zijn om iets uit de *pala pala* (de H. Schrift) af te schrijven. Onder eene gepaste leiding, had deze vlijt ook weldadige gevolgen kunnen hebben; doch de zendelingen lieten zich door hunnen ijver verleiden om de juiste maat te over-

overfchrijden, zoodat het tijdelijk belang van lieden, die nog op den eerften trap van befchaving ftonden, daarbij te lijden had. De fchijnbare zucht naar godsdienftig onderwijs, die de inwoners van *Hanarura* aan den dag legden, bragt de zendelingen in het vermoeden, dat dit de ftemming van het geheele volk was, en daarom fichtten zij op verfcheidene plaatfen op de eilanden fcholen, en vorderden dat ieder volwasfene verfcheidene malen daags zich daar zou laten vinden.

Zoolang het onderrigt niet meer tijds wegnam dan met de overige bezigheden der inwoners overeen te brengen was, zagen de Opperhoofden in het algemeen dezen voortgang met gunftige oogen aan; doch toen men de lieden noopte om meermalen daags den arbeid te verlaten, en zich naar de fchool te begeven, vreesde men nadeelige gevolgen, zoodat verfcheidene opperhoofden hinderpalen in den weg ftelden. KAHUMANNA bleef echter den zendelingen genegen, terwijl eene magtige partij, met den Koning en de opperften aan het hoofd, hun tegenwerkte. Hieruit ontftonden gefchillen, die even nadeelig voor de godsdienst als voor de belangen van den Staat waren. De Opperhoofden verloren haren invloed, de onderdanen veronachtzaamden hunnen arbeid, en huichelarij aan den eenen, en dronkenschap aan den anderen kant, werden de heerfchende gebreken van dien tijd. De tegenftanders gaven zich in grootere mate aan buitensporigheid over dan anders het geval zou geweest zijn, waarfchijnlijk om de tegenpartij belagchelijk te maken, en zelfs BOKI moet zich tot dit middel verlaagd hebben.

Eindelijk waren de Koning en de Opperhoofden bijna

tot het besluit gekomen om alle kerkelijke tucht, die het volk zoo zeer aan banden lag, af te schaffen; doch dit voornemen vond hevige tegenspraak. De zendelingen belegden eene vergadering om hun gedrag te regtvaardigen, waarbij zij in zoo verre toegaven, dat voortaan slechts jonge lieden tot schoolgaan zouden verplicht worden, doch dat volwasfenen niet van hunnen arbeid zouden geroepen worden. De Koning, die tot heden niet zoo veel had kunnen rijden, baden, enz. als hij wel gewenscht had, ontsloeg zich nu van allen dwang, en droeg openlijk het zwaard en de vederbos, die tot den uniform behoorden, welken Lord BYRON hem uit *Engeland* gebragt had. Zijne onderwijzers hadden hem het dragen daarvan verboden, omdat dergelijke dingen zijner ijdelheid te veel voedsel zouden geven. De knapen volgden het voorbeeld van hunnen jongen beheerscher, en gaven zich weder aan de spelen over, die hun door de zendelingen verboden waren, en zoo verviel men in uitersten, strijdig met de welvoegelijkheid en zedelijkheid, enkel om zich geene wetten te laten stellen.

In dezen toestand, vond BEECHEY *Woahoo*, en de zendelingen konden uit het voorgevallene de nuttige les trekken, dat er niet alleen een goede wil, maar ook verstand noodig is, om het goede te bevorderen en tot stand te brengen.

De standvastigheid, waarmede KAHUMANNA de zendelingen ondersteunde, baarde vermoeden, dat zij daarmede eenig geheim oogmerk verbond. Dat zij des Konings en BOKI's magt met een ijverzuchtig oog beschouwde, was bekend, en men vermoedde, dat zij

eene

eene partij wilde vormen, die, na KAREMAKU's dood, hare eerezuchtige plannen zou helpen uitvoeren. Intusfchen stierf KAREMAKU terwijl BEECHEY zich aan de *Sandwich-eilanden* ophield; doch men bespeurde nergens een spoor van opstand ter gunste van KAHUMANNA.

Te midden van deze partijfchappen, bestond er tusfchen de Opperhoofden, de Engelschen, en de Amerikanen de beste verftandhouding, naardien de hier wonende vreemdelingen zich zelden in den twist der eilanders mengden. Om iets tot deze goede verftandhouding bij te dragen, gaf BEECHEY den Koning, der geheele Koninklijke familie, den Opperhoofden, en den Confuls en voornaamften kooplieden een openbaar gastmaal. Bij deze gelegenheid, werd de Koning met al die onderscheiding behandeld, welke aan zijnen rang toekwam. Hij verfcheen in vollen uniform, en maakte een zeer ftatig figuur. Zijn gedrag aan tafel was zeer welvoegelijk, en, offchoon hij de meerderheid der Europeërs fcheen te gevoelen, zoo gaf hij toch door zijn gedrag te kennen, dat hij de eer, die men hem bewees, voor eene zaak hield, die aan zijnen rang toekwam. De Regent BOKI, het Opperhoofd KOANOA, en de havenkapitein MANUIA waren in Engelschen uniform gekleed. KAHUMANNA en twee vrouwen, die haar in rang opvolgden, hadden zijden kleederen aan, en een menigte lavendel-water op hare kamerdoekfche halsdoeken uitgefport. Na den maaltijd, werd er, op de Europefche wijze, menig toast ingefteld. BOKI dronk op het welzijn van den Koning van *Engeland*, en van den President der *Vereenigde Staten*, en voegde den wenfch daarbij, dat tusfchen deze hooge perfonen en

zijnen Koning steeds de innigste vriendschap bestaan mogt. De Opperhoofden dronken op de gezondheid van verscheidene hunner vrienden in *Londen*, enz. De eilanders gedroegen zich doorgaans zeer welvoegelijk en naar de Europefche wijze.

Eenige dagen daarna, gaf de Koning wederkeerig een gastmaal, waarbij de gasten aan eene lange tafel zaten, die op de Europefche wijze gedekt was. Er werden kostbare geregten, op 'slandswijze bereid, en zeer goede wijn voorgezet. Tot vermeerdering van het genoegen der gasten, had de Koning ook eenige dansers, danferessen, en zangers doen komen, hetwelk voor de Europefche gasten te meer van belang was, omdat men kon verwachten, dat de oorspronkelijke zang en dans der *Sandwich-eilanders* weldra door vreemde zeden zouden verdrongen zijn. Dit feest werd met een gezang ter eere van TAMEAMEA geopend. Hierop volgde in zang een verhaal van LIO-LIO's reize naar *Engeland*, waarbij alle voorvallen zeer zinrijk voorgesteld werden, hetwelk den aanschouwers niet weinig genoegen gaf. Deze dans werd door verscheidene andere achtervolgd. De eerste, die door een' inboorling van *Atooi* uitgevoerd werd, was, wegens de daarbij aan den dag gelegde spierkracht, merkwaardig. Hierna trad een man op, die voor den bekwaamsten danser der *Sandwich-eilanders* gehouden werd. Hij was met eene menigte, in het land geweene stoffen van verschillende kleuren om de heupen behangen. Om de beenen, had hij verscheidene sieraden van gras gevlochten. Eene guirlande van groene bladen hing over den regterfchouder en ging onder den linkerarm door, en een krans van gele bloe-

bloemen was dubbel om het hoofd gewonden. De kunst van dezen danfer bestond in ongedwongene en bevalige bewegingen.

De dans der vrouwen werd door eene verandering in de kleederdragt bedorven, naardien deze voor de vrije beweging van het bovenlijf en de bovenste ledematen, waarin de kunst der danfers bestaat, zeer hinderlijk zijn.

Terwijl BEECHEY zich hier bevond, overleed KAREMAKU. Hij moet eenen zeer hoogen ouderdom bereikt hebben, want hij herinnerde zich nog zeer wel het vermoorden van COOK in den *Karakakoa-baai*, bij welke ongelukkige gebeurtenis hij tegenwoordig geweest was. KAREMAKU werd al spoedig na COOKS vertrek de gunsteling van TAMEAMEA. Zijn geheele leven wijdde hij aan de dienst des Vaderlands en aan zijnen Begunstiger, dien hij zoo wel in den krijg als in den raad getrouw bijstond. Hij werd om zijn verstand en zijne trouw en dapperheid zoo wel door den Koning als door het volk geacht en bemind, en de vreemdelingen, die zich op de *Sandwich-eilanden* ophielden, stelden in hem een onbepaald vertrouwen. Zijn vurige geest en ijver voor het welzijn zijns lands bragten hem, bij gelegenheid van eenen opstand onder het volk, bij TAMEAMEA in verdenking, en zijne goederen werden verbeurd verklaard. In weerwil dezer onregtvaardigheid, bleef KAREMAKU zijnen Begunstiger getrouw, en streed aan zijne zijde. Na den dood van TAMEAMEA, regeerde KAREMAKU bijna met onbepaalde magt, doch hij hield steeds het welzijn des volks en deszelfs beschaving onder het oog. De heerschappij,

die hij over zichzelf had, was niet minder prijzenswaardig dan zijne overige deugden. Bij gelegenheid van een misverftand tusfchen de zendelingen en de matrozen van een Amerikaansch fchip, landde de manfchap met oogmerk om het huis van den zendeling BINGHAM in brand te fteken, doch bij vergifping, zetteden zij het huis van KAREMAKU in vlamme. De inboorlingen ijlden dadelijk hun geliefd Opperhoofd te hulp, en het zoude met de Amerikanen flecht afgeloopen zijn, indien KAREMAKU niet zelf het volk ter neder gezet had.

KAREMAKU liet eenen zoon na, dien hij gaarne in *Engeland* had laten opvoeden; en op verzoek van den vader, zou BEECHEY hem tot dat einde aan boord genomen hebben, doch weldra kwam het vaartuig, dat hem van *Owyhœ* moest halen, met de tijding van KAREMAKU's overlijden terug, en dit plan bleef derhalve onuitgevoerd.

Naauwelijks was de dood van KAREMAKU bekend, of er ontftond een algemeen gejammer onder het volk. Men had verwacht, dat bij deze gelegenheid eene vermoedelijke zamenzwering, door KAHUMANNA aangelegd, zou uitgebroken zijn, en zich daartegen gewapend; doch er gebeurde niets van dien aard. Om den indruk te zien, dien de tijding van KAREMAKU's dood op de Koningin mogt gemaakt hebben, legde BEECHEY bij haar een bezoek af. Hij vond KAHUMANNA in diepe droefheid onder eene menigte harer bedienden zitten. Intusfchen fcheen het nog twijfelachtig of hare droefheid opregt ware. Toen haar echter een inktkoker in het oog viel, dien BEECHEY voor-

ne.

nemens was mede naar het observatorium te nemen, hielderde eensklaps haar gelaat op. Zij vattede den inktkoker met beide handen aan, en riep uit, dat zij dien wenschte te bezitten. Daar het de eenigste was, die hij bezat, zoo kon hij harer Majesteit daarin geen genoegen geven, doch zij rukte hem dien koker met geweld uit de hand, en zoo zag hij zich eindelijk gedrongen in hare begeerte te bewilligen. Nadat zij den inktkoker beschouwd en de uitvinding bewonderd had, bragt zij haar gelaat weder in de vorige treurige plooi, en het bleek daaruit ten duideljkste, dat zij het in de kunst van veinzen al zeer verre gebragt had. Intusfchen ontbrak het niet aan eene menigte lieden, die KAREMAKU opregt betreurden, en zich de voortanden met eenen hamer uitfloegen.

Toen BEECHEY op zijne terugvaart de *Sandwich-eilanden* weder aandeed, was er intusfchen door Kapitein JONES, namens de *Vereenigde Staten*, en BOKI, die KAREMAKU opgevolgd was, een overeenkomst gesloten, waarbij aan de Amerikaansche fchepen dezelfde voorregten als aan de Engelschen toegestaan werden.

BOKI, die LIO-LIO naar *Engeland* vergezeld had, maakte van de ervaringen, die hij op zijne reis opgedaan had, een ijverig en gepast gebruik om den toestand zijner landgenooten te verbeteren.

De stad *Hanarura* had thans een zindelijker en levendiger aanzien dan bij het vroeger bezoek van BEECHEY. Ook het gezellig verkeer was verbeterd, hetwelk men toefchreef aan de komst van eenige Europeërs, en inzonderheid aan de familie van den Consul, hetwelk inzonderheid der vrouwen van *Woahoo* veel

voordeel aanbragt. Zij trachtten bestendig de gewoonten der Engelsche vrouwen na te volgen, en waren zoo begeerig om te weten hoe zij zich te kleeden hadden, dat er meer dan gewone toegevendheid gevorderd werd om aan hare vorderingen te voldoen. De vrouwen van *Woahoo* hebben in dit opzigt een zeer opmerkzaam oog, en gedragen zich, bij de vereischte gelegenheden even als de Europefche vrouwen. Intusfchen heeft de modezucht de oude gewoonten nog niet geheel kunnen verdringen, zoodat de vrouwen op de *Sandwich-eilanden* zich nog in vele opzigten naar haren vorigen staat van afzondering regelen, waardoor er een zonderling mengfel van onbeschaafdheid en beschaafdheid bestaat.

De laagste volksklasse op *Woahoo* heeft in hare oorspronkelijke kleederdragt nog weinig verandering gemaakt. Het is waar, dat vele vrouwen te *Hanarura* Europefche katoenen en zelfs Chinefche zijden stoffen, groene en roode fchoenen, en zonneschermen dragen. Zij bekomen deze voorwerpen van de matrozen der in de haven binnenlopende fchepen. In ieder onbeschaafd land, hetwelk met vreemdelingen een druk verkeer heeft, moet noodwendig menige ongerijmdheid voorkomen, en zoo was het ook nog op de *Sandwich-eilanden*. Zoo zag men dikwijls de vrouwen aan ftrand hare zijden kleederen, pantoffels, en zonneschermen afleggen, en geheel naakt naar de fchepen zwemmen. Bij zulk eene onderneming, droegen zij hare kleederen in eenen bundel gebonden op het hoofd, en haar eerste werk was, wanneer zij aan boord gekomen waren, om zich weder aan te kleeden. Even zoo handelden zij ook bij haar vertrek, en eer zij over boord

boord sprongen, hadden zij op gelijke wijze hare kleederen geborgen om aan het strand weder haar toilet te maken.

De mannen zijn goede matrozen, en vooral goede schippers op booten. Van de jeugd af aan het water gewoon, zijn zij op dit zoogenaamd element zoo goed te huis als op het land; en daar zij in hunne opene kano's menigmalen aan hevige winden op zee blootgesteld zijn, zoo vreezen zij geenen storm aan boord van sterk gebouwde schepen. Zij zijn arbeidzaam en eerlijk, en velen verhuren zich als matrozen op vreemde koopvaardijfchepen.

Door verloop van tijd, zullen zij voorzeker bekwaamheden genoeg opdoen om hunne eigene schepen te befturen, want tot heden hebben zij daartoe nog vreemde hulp noodig. Hunne schepen zijn thans gewoonlijk aan Amerikanen verhuurd, welke een zeker deel in de reiskosten dragen, en daarmede stevenen kunnen waarhenen zij willen, om naar goedvinden te koopen en te verkoopen. Is de reis volbragt, dan worden de voordeelen onder verhuurder en huurder gelijkelyk verdeeld. Zij handelen meest op *Californie* en den *Stillen Oceaan*, en gaan ook op de robbenvangst uit. De daardoor bekomene huiden worden naar vreemde markten gebragt, en het daarvoor ontvangene geld aan eene lading besteed, die men te huis met voordeel verkoopen kan. Onder dergelyke artikelen, behooren paarden en huisraad. In het algemeen, kunnen zulke reizen, zonderheid aan het land, niet veel voordeel aanbrengeu, naardien de bouwstoffen, die men tot het bouwen van schepen gebruikt, niet tot de beste behooren,

ren, waardoor de fchepen dikwijls herftelling noodig hebben, en fpoedig onbruikbaar zijn.

De *Sandwich-eilanders* zijn even gefchikt voor de krijgfdienst, en ftellen zooveel eer in den foldatenrok, dat zij geene grootere fchande kennen dan uit de dienft gejaagd te worden. In de wapenoefening, hebben zij fnelle vorderingen gemaakt, en zij verrigten deze oefening met zooveel gefchiktheid, dat men dit niet beter van Europeërs zou kunnen verwachten. De inwoners fchijnen tot alles lust te hebben wat geen handarbeid vordert, en daar ieder foldaat wil worden, zoo heeft de Koning onder zijne onderdanen eene ruime keus. Overal op de ftraten, ziet men de jongens foldaatje fpelen, en zelfs lieden, die reeds van de dienft onflagen zijn, oefenen zich nog tot uitfpanning.

De haven van *Hanarura* is de algemeene verzamelpplaats der fchepen, die zich in den *Noordelijken Oceaan* met de walvifchvangst bezig houden. In het voorjaar, vindt men hier dikwijls te gelijkertijd 40—50 fchepen van deze foort, die zich van proviand uit het plantenrijk voorzien, om dan tot den herft, wanneer velen naar de haven terug keeren, in zee te kunnen blijven. Deze gelegenheid om verfche levensmiddelen in te nemen, komt den walvifchvangers zeer te ftade, omdat zij daardoor hunne matrozen tegen de fcorbut beveiligen kunnen; en de waren, welke zij daarentegen den inwoners leveren kunnen, zijn dezen zeer nuttig. Voor het overige, blijven bijna altijd enige trage en losbandige matrozen achter. Deze houden zich in de kroegen op, of gaan verbindteniften met vrouwen aan, en ftrekken, wanneer zij hun vermogen ver-

verspild hebben, den inwoners tot last. Deze woestelingen stichten onder de lagere volksklasse ontelbare onheilen, en verleiden deze menschen tot allerlei ondeugden, zoodat de zaden van deugd, die de zendelingen uitstrooijen, niet zelden in de kiem verftikt worden.

Zoodanig was de gesteldheid der *Sandwich-eilanden*, toen BEECHEY dezelve verliet. Latere berigten uit *Masfachusett*, een Staat in *Noord-Amerika*, maken melding van den voortgang des Christendoms op gezegde eilanden.

Volgens dit berigt, is er, in 1830 een gezelschap zendelingen, bestaande uit 19 personen, uit *Noord-Amerika*, naar de *Sandwich-eilanden* vertrokken. De eerste zendelingen, die zich naar deze eilanden begaven, vertrokken van *Amerika* in 1819. Zij werden in 1822, 1827, en nu laatstelijk in 1830, door anderen gevolgd. Het laatste gezelschap bestond eigenlijk uit 8 zendelingen, 1 geneesheer, 1 boekdrukker, en 9 vrouwen. Wanneer ook deze gelukkig de plaats hunner bestemming bereikt hebben, dan moeten zich thans 57 Christen-leeraars uit *Noord-Amerika* op de *Sandwich-eilanden* bevinden, behalve nog 8 of 10 inboorlingen, die hunne opleiding in de *Vereenigde Staten* ontvingen, en zich thans met het onderwijs hunner landslieden bezig houden.

De laatst afgevaardigden hebben twee drukpersen medegenomen om schoolboeken en uittreksels uit de H. Schrift te laten drukken. Reeds is het geheele N. Testament in de landtaal overgezet. Men heeft thans op de tien eilanden 900 scholen, waarin door inlandsche onder-

derwijzers aan 5000 kinderen onderrigt wordt gegeven. Deze schoolinrigting heeft het zendelinggenootschap niet meer onkosten veroorzaakt dan noodzakelijk vereischt werden tot het aanschaffen van schoolboeken.

De inboorlingen verruilen met blijdschap de voortbrengfelen van hun land voor nuttige boeken, hetgene de uitgaven van het genootschap zeer vermindert. De zendingen ontvangen geene bezoldiging, en mogen op de eilanden geen eigendom bezitten of eenigen handel drijven.

HET PITTCAIRN - EILAND.

In den *Grooten Oceaan*, niet zeer verre verwijderd van de *Societeits- en lage eilanden*, liggen eene menigte verspreide eilanden, waaronder zich ook, op $20^{\circ} 2'$ N. B., het *Pittcairn-eiland* bevindt, hetwelk in 1767 door CARTERET ontdekt is. Het is van geringen omvang, heeft eenen hoogen rotfigen, doch vruchtbaren grond, en werd voor dezen onder de onbewoonde eilanden geteld. Dit eiland zou voorzeker geene bijzondere vermelding verdienen, indien het niet in 1789 ter wijkplaats gediend had voor eenige muitelingen uit BLYGH's scheepsvolk, die hier den grond gelegd hebben tot eene thans belangrijke kolonie, die in alle opzichten verdient nader gekend te worden. Wij meenen onzen Jongen Lezers geene ondiens te doen met een verhaal van de grondlegging, de geschiedenis, en den tegenwoordigen staat dier kolonie, zoo als een en ander door BEECHEY medegedeeld wordt, die dit eiland in December des jaars 1825 bezocht, en het verhaal van den opstand uit den mond van den laatst overgeblevenen opstandeling opgeteekend heeft. Ten einde te beter den indruk te beschrijven, dien deze kolonie op BEECHEY maakte, zullen wij ons, zooveel mogelijk, van des reizigers eigene woorden bedienen.

„De belangstelling” zoo begint BEECHEY zijn verhaal,

haal, „die het berigt inboezemde, dat wij het *Pitt-eairn-eiland* naderden, lokte ieder op het verdek, en deed onzen wensch om met de bewoners kennis te maken, en iets nader wegens de toedragt van den opstand te weten, nog hooger stijgen. Door den invalenden nacht, werd echter de bevrediging van dien wensch tot den volgenden morgen verschoven, toen wij het eiland naderden aan die zijde, waar CARTERET de diepte der zee gepeild had, ten einde daar het anker uit te werpen. Al spoedig, hadden wij het genoeg een' boot met volle zeilen op ons te zien aanhouden. Aanvankelijk waren wij wegens de volledige uitrusting van den boot in twijfel, of dezelve wel den eilanders toebehoorde, want wij verwachtten hen slechts in het bezit van welgebouwde kano's te vinden, en meenden derhalve, dat deze boot van eenen of anderen Walvischvanger was, die aan de andere zijde des eilands konde geankerd zijn; doch wij werden weldra door de manschap, die zich in den boot bevond, en die uit den ouden ADAMS — de laatst overgeblevene der opstandelingen — en al de jonge mannen van het eiland bestond, op eene aangename wijze van onze dwaling terug gebragt.”

„Eer zij zich veroorloofden dicht bij het schip te naderen, vroegen zij, of het hun vergund ware aan boord te komen; en toen hun dit toegestaan werd, klommen zij op het dek, en schuddeden de Officieren met ongeveinsde blijdschap de hand.”

„De jonge lieden waren veel vlugger dan de oude ADAMS, en deze was uit dien hoofde ook de laatste, die aan boord kwam. Hij was in zijn 56. jaar, en

voor zijne jaren, in weerwil zijner zwaarlijvigheid, buitengewoon sterk en vlug. Zijne kleeding bestond uit een matrozen hemd, eene matrozen broek, en eenen hoogen hoed, die hij zoo lang in de hand hield, tot wij hem verzochten zich te dekken.”

„ Sedert den opstand, was dit het eerste oorlogschip, dat hij betrad, en natuurlijk werden daardoor herinneringen in hem opgewekt, die hem voor het oogenblik in verlegenheid moesten brengen, hetwelk welligt nog door de vertrouwelijkheid vermeerderd werd, waarmede personen van rang, die hij anders gewoon was te gehoorzamen, hem naderden. Voor zijne persoonlijke veiligheid, had hij niet meer te vreezen; dat de Britsche regering gunstig over hem dacht, was hem bekend, en hij had ook reeds van onderscheidene personen dier natie menigvuldige blijken van welwillendheid ontvangen — en daar wij ons allen bevljstigten om hem vertrouwen in te boezemen, zoo verhoogde dit zijne tevredenheid.”

„ De jonge lieden, tien in getal, waren rijzig, sterk, en gezond. Hun gelaat kenmerkte goedaardigheid; en dit, gepaard met hun welvoegelijk gedrag, zou hun overal een vriendelijk onthaal verschaft hebben. Bij hunne onbekendheid met de wereld, deden zij ons vragen, welke lieden, die hun geheel vreemd waren, voorzeker zonderling moesten voorkomen, naardien zij b. v. naar personen en schepen vroegen, van welke wij nooit gehoord hadden. Hunne kleeding, die uit geschenken van koopvaarders bestond, was zeer zonderling. Sommige hadden lange zwarte rokken en broeken aan; eenige droegen hemden en korte rokken; en-

kele hadden een vest over het naakte lijf, doch van koufen noch schoenen, was geen hunner voorzien. Slechts twee hadden hoeden, maar deze waren zeer versleten.”

„Hun, gaf de bevrediging hunner nieuwsgierigheid, ten aanzien der inrigting van het schip, even zoo veel genoeg als ons de hoop om door hen onzen weetlust, zoo ten aanzien der kolonie als in opzigt tot de ware toedragt van den opstand, bevredigd te zien. Door onderscheidene lieden, die dit eiland bezocht hadden, droeg men reeds kennis van deze kolonie; doch hunne oordeelvellingen verschilden, en dus was het ons van belang de gewenschte inlichting uit den mond van ADAMS zelve te ontvangen; te meer, daar deze als ooggetuigen kon spreken, en zich thans van alle straf ontheven kon beschouwen.”

De eerste zeevaarder, die het eiland *Pittcairn* aan deed, nadat de opstandelingen zich aldaar gevestigd hadden, was Kapitein FOLGIER, op zijne reis van *Canton* naar *Chili*, in 1803. In 1814, verscheen aan dit eiland het Engelsch fregat *Breton*, en zeven jaren later, bezocht het Amerikaansch koopvaardijfchip, de *Arend*, deze kolonie.

„Het navolgende berigt wegens den opstand is bijna geheel van ADAMS. Tot meerdere volmaking van hetzelve, heb ik een en ander daar tusschen gevoegd, hetwelk mij door de overige kolonisten is medege-deeld, die, volgens het verhaal van hunne ouders, met alle omstandigheden genoegzaam bekend zijn.”

„Het schip *Bounty* werd voor koninklijke rekening gekocht, en, in het jaar 1787, onder bevel van den

Luitenant BLIGH gesteld. Het vertrok in December van hetzelfde jaar van *Engeland*, met last, zich naar *Otaheite* te begeven, en den broodvruchtboom van daar naar de Engelsche koloniën in de *Westindie* over te brengen. Het schip was met 45 koppen bemand, onder welke zich een tuinman bevond. In gevolge den last, moest het schip kaap *Horn* omzeilen; doch nadat men bij groote koude lang met tegenwinden te kampen had gehad, zag men zich genoodzaakt naar de *Kaap de goede Hoop* te stevenen, om aldaar het schip te herstellen. Het kwam eindelijk in October 1788 op de plaats van deszelfs bestemming, en bragt 6 maanden bij *Otaheite* door, gedurende welken tijd men zich bezig hield om de noodige planten van den broodvruchtboom te verzamelen en te verplanten. Staande dit oponthoud, hadden de Officiëren en matrozen veel verkeer met de eilanders; en een derzelve, had met eene *Otaheitische* vrouw eene duurzame verbindtenis aangegaan."

„ In April 1789, verliet het schip *Otaheite*, en zeilde naar *Anamooka*, waar Luitenant BLIGH water, zwijnen, ooft, en groente innam, en den 26. van diezelfde maand weder in zee stak. Gedurende de gansche reis, ontstond er tusschen Luitenant BLIGH en zijne Officiëren menigmalen twist, en bij verschillende gelegenheden, gaf hij hun reden tot billijke klagten. Intusschen heerschte deze geest van ontevredenheid niet algemeen onder het scheepsvolk, en er was geen de minste gedachte om tegen hunnen Bevelhebber op te staan. De Officiëren echter hadden meer en gegronde reden tot ontevredenheid, en vooral gold dit

bij den fchipper en zekeren CHRISTIAAN. De laatste was den Luitenant BLIGH veel verplicht, en was hem ook geld fchuldig, hetwelk hem telkens, wanneer er iets onaangenaams voorviel, tot verwijt verftrekte. CHRISTIAAN werd dit onophoudelijk berispen, dat hem dieper krenkte dan de andere Officieren, eindelijk moede, en zeide eens in drift tegen zijnen Bevelhebber, dat hij vroeg of laat gelegenheid zou hebben om zijne rekening met hem te fluiten."

„Daags, voor de opftand uitbrak, viel er een ernftige twist voor tufchen BLIGH en zijne Officiers, om eenige kokosnoten, die hem onvreemd waren, en CHRISTIAAN moest weder menig verwijt van zijn Opperhoofd hooren, waarom hij ook dien avond weigerde aan tafel te komen."

„Zoo ftonden de zaken den 28. April 1789, toen het fchip, op de terugreis, zuidelijk voorbij *Tofoa*, een der *Vriendschaps-eilanden*, voer. Het was een dier heldere, ftille, en zoele nachten, zoo gemeen tufchen de keerkringen, waarin de geest bijzonder tot nadenken geftemd wordt. Terwijl CHRISTIAAN over zijne bezwaren nadacht, kwamen zij hem ondragelijk voor, en hij befloot liever alles te wagen om zich van dien last te ontheffen. Zijne afwezigheid van *Engeland*, en zijn lang verblijf op *Otaheite*, alwaar hij nieuwe verbindtenifen aangegaan had, plaatften zijn Vaderland verre op den achtergrond, en gaven aan zijne gedachte eene rigting, die door de plaatselijke gefteltheid van het fchip, en het ftille weder begunftigd werd. Hij befloot, hoe zonderling dit ook bij een jong Officier, die reeds bevorderd was, ook fchijnen moge, zich

zich op een vlot naar het naaste eiland te begeven. Dadelijk wilde hij zijn besluit ten uitvoer brengen. Het vlot was spoedig gereed. Hij had reeds eenige noodwendigheden bijeengepakt, en meende zich op het vlot te begeven, toen een jong Officier, wien hij zijn voornemen openbaarde, hem den raad gaf, zijn leven niet op deze wijze op het spel te zetten, maar liever te beproeven zich van het fchip meester te maken, hetgene niet moeijelijk vallen zou, daar velen van het fcheepsvolk geene goede gezindheid omtrent den Opperbevelhebber koesterden, en allen gaarne naar *Otaheite* zouden terugkeeren om daar onder hunne vrienden te leven."

„ Dit plan stemde zoo geheel overeen met de gemoedsstemming, waarin CHRISTIAAN zich bevond, dat hij het gevaar niet achtte, dat noodwendig met dergelijke onderneming verbonden is. Hij beloofde daarom terstond zijne medewerking, en besloot, in gevalle van mislukking, zich in zee te storten, en, ten einde men hem niet weder daaruit zou kunnen halen, bond hij zich een dieplood om den hals, en verborg dit onder zijne kleederen."

„ CHRISTIAAN had toevallig de morgenwacht, en zoodra hij den Officier op het verdek afgelost had, liet hij zich met QUINTAL, de eenigste matroos, die, volgens het zeggen van ADAMS, op *Otaheite* eene verbindtenis had aangegaan, in een gesprek in, en nadat zij over de gelukkige dagen gesproken hadden, welke hun op *Otaheite* te beurt gevallen waren, openbaarde CHRISTIAAN zijn voornemen, en poogde QUINTAL in zijn plan te doen deelen. Nadat QUINTAL zich eeni-

gen tijd bedacht had, verklaarde hij de zaak voor zeer gevaarlijk, en weigerde deel daaraan te nemen. Deze weigering van iemand, die hij gehoopt had gemakkelijk op zijne zijde te brengen, en de bewustheid, dat hij oogmerken geopenbaard had, die, als zij bekend werden, hem eenen smadelijken dood zouden berokkenen, bragten hem buiten zich zelve, zoo dat hij QUINTAL het dieplood toonde, en hem van lafheid beschuldigde. QUINTAL wederlegde deze beschuldiging; en toen CHRISTIAAN nogmaals aanvoerde, dat zij, wanneer de onderneming gelukte, allen naar *Otaheite* zouden terugkeeren, om daar hunne vriendinnen weder op te zoeken, begon QUINTAL te wankelen, en meende, dat men nog iemand, b. v. IZAAK MARTIN, die op de wacht stond, daarin moest kennen. MARTIN toonde zich dadelijk bereid, en verklaarde zelfs, dat zulk iets zeer naar zijnen zin was. Door dit gunstig begin aangemoedigd, openbaarde CHRISTIAAN zijn voornemen aan allen, die op de wacht waren, onder welke hij er velen aantrof, die gereed waren hem in zijne onderneming bij te staan; en eer de dag aanbrak, had hij het grootste gedeelte der manfchap op zijne zijde."

„ADAMS fliep in zijne hangmat, toen de matroos SUMNER bij hem kwam, en hem influisterde, dat CHRISTIAAN den Bevelhebber wilde vatten, en aan de naaste kust aan land zetten. Toen ADAMS dit gehoord had, klom hij naar het verdek, waar hij alles in de grootste verwarring vond. Nog had hij geenen lust om zich met deze zaak in te laten, en keerde daarom naar zijne hangmat terug, daarin blijvende, tot hij

hij CHRISTIAAN bezig zag met het uitdeelen van wapenen aan zijne medegenooten. Onder deze omstandigheden, hield hij het voor het raadzaamst zich aan de zijde der sterksten te scharen, en liet zich derhalve ook een zwaard geven.”

„Nadat CHRISTIAAN en de zijnen gewapend waren, kreeg ADAMS en eenige anderen den last om de Officiers in zekere bewaring te brengen, terwijl CHRISTIAAN met een' zijner makkers zich naar den kajuit begaf om den Luitenant BLIGH gevangen te nemen. Zij grepen hem in zijne hangmat, bonden hem de handen op den rug, en bragten hem op het verdek. BLIGH bragt hun het onbetamelijke van hun gedrag onder het oog — doch dit alles werd met smaad en spot beantwoord. Zoodra de Luitenant gegrepen was, had men de wacht voor de Officiers kajuit ingetrokken, en hierdoor gelukte het den schipper op het dek te komen, waar hij eenigen poogde over te halen om hem in het hernemen van het schip behulpzaam te zijn; doch hij werd weldra gegrepen, en in het onderste ruim gevangen gezet. Dit gedrag van den schipper, de eenigste Officier, die de opstandelingen tot hunnen pligt poogde te brengen, verdient te meer lof, als men in aanmerking neemt, dat hij steeds door BLIGH met groote gestrengheid behandeld was, en dus de meeste reden tot misnoegen had.”

„Te gelijker tijd, ontstond er twist, of de Luitenant en zijne aanhangers, die men besloten had weg te zenden, den grooten boot of eenen anderen zouden bekommen; en daar men zich voor het eerste verklaarde, zoo gaf CHRISTIAAN bevel om dien boot in zee te

brengeu. MARTIN, die de eerste geweest was om aan den aanslag deel te nemen, en vooruit zag, dat het reisgezelschap, door middel van zulk eenen grooten boot, in *Engeland* zou kunnen aanlanden, en daar de schuldigen doen kennen, begon nu te aarzelen, en riep uit: wanneer gij hun den grooten boot geeft, dan ga ik met hen; dat is zoo goed als of gij hun het schip zelf geeft! Met deze verklaring, scheen het hem op dat oogenblik ernst te zijn; doch men verwijderde hem van BLIGH. Nog verweet BLIGH CHRISTIAAN zijne ondankbaarheid, en herinnerde hem de verplichting, die hij aan hem had, en bad hem in aanmerking te nemen, dat hij vrouw en kinderen had. Hierop antwoordde deze: dat hadt gij vroeger moeten bedenken."

„Nadat de groote boot uitgezet was, bragt men daarin eenigen scheepsvoorraad, bestaande in een klein vat water, 150 pond brood, eene kleine hoeveelheid rum en wijn, een quadrant, een kompas, dieplood, touw, eenig zeildoek, en dergelijke, en gaf toen aan het volk, dat BLIGH getrouw gebleven was, bevel, om zich in den boot neder te laten. Onder diegenen, welke zich in den boot begaven, bevond zich ook MARTIN; doch toen QUINTAL hem daar bespeurde, legde hij zijn geweer op hem aan, en dreigde hem ter neder te schieten, wanneer hij niet oogenblikkelijk weder aan boord kwam — hetwelk deze ook deed. Ook den zwaardveger en den timmermansmaat werden, dewijl men meende hen noodig te zullen hebben, met geweld terug gehouden. Eindelijk kwam ook de beurt aan den Luitenant BLIGH, dien men in den boot deed stappen, waarop men dit vaartuig achter

aan het fchip bond, dat koers naar het eiland hield. Terwijl BLIGH op fleeptouw medegevoerd werd, bad hij nog om eenige geweren, ten einde zich tegen de inboorlingen te kunnen verdedigen; doch dit verzoek werd van de hand gewezen, en men gaf hem slechts vier korte fabels. Toen zij zich omtrent 10 zeemeilen van *Tofoa* bevonden, werd op BLIGH's verzoek de boot losgelaten, en te gelijk ging er van de *Bounty* een vreugdejuich op."

„De manfchap van het fchip bestond nu uit 25 perfonen, aan welker hoofd CHRISTIAAN zich als ftuurman geplaatst had. In den grooten boot, bevond zich de Luitenant met 18 perfonen, onder welke de fchipper, de heelmeeftter, de kruidkundige, en twee zeecadetten geteld werden."

BEECHEY zwijgt van de lotgevallen van BLIGH en zijne togtgenooten: wij zullen dezen echter eenige oogenblikken op hunne reis vergezellen.

Toen de boot door het fchip verlaten was, bevond hij zich ten naastenbij 30 mijlen van het eiland *Tofoa* verwijderd. Men beflot daar te landen, om er voorraad van levensmiddelen in te nemen, en voorts naar *Tongotabu* te ftevenen, met oogmerk om den Koning der *Vrienden-eilanden* te verzoeken den boot, onder zijne befcherming, in zoodanigen ftaat te mogen brengen, dat men daarmede de reis naar *Oostindie* konde wagen. Men landde gelukkig op *Tofoa*, doch hier werden zij door de wilden overvallen, zoodat zij ter naauwernood den dood ontkwamen, offchoon een der togtgenooten, die zich in gevaar begeven had om de vlugt zijner makkers te bevorderen, door de wilden gegrepen en

ver-

vermoord werd. Deze ongelukkige ontmoeting benam hun nu den moed om naar *Tongotaba* of naar eenig ander door de wilden bewoond eiland te zeilen.

Zij verzochten nu BLIGH hen naar eenē haven te brengen, die den Europeërs toebehoorde, en beloofden hem eene onbepaalde gehoorzaamheid. BLIGH nam thans het stoutmoedig besluit om door de *Straat van Torres* naar het eiland *Timor* te stevenen, alwaar de Nederlanders bezittingen hadden. De afstand daar henen, bedroeg 1000 Duitſche mijlen, en dezen weg moesten zij in eenen openen boot, die slechts 23 voet lang was, zeer ſchaars van levensmiddelen voorzien, aſleggen. Men moest uit dien hoofde bij de uitdeeling der levensmiddelen de grootste ſpaarzaamheid in acht nemen, zoodat ieder man dagelijks niet meer dan 1 oud oncf beſchuit en een achtſte van eene fleſch water krijgen kon. Reeds des anderen daags, verhief zich een ſtorm, waardoor er zoo veel water in den boot kwam, dat men denzelfven nauwelijks door hozen boven water kon houden. Bij eenen tweeden ſtorm, die met zwaren regen vergezeld ging, was de geringe voorraad van beſchuit nat geworden en in eene pap veranderd, welke nu tot voedsel moest dienen.

Doornat, uitgeput door honger, dorst, inſpanning, brandende zonnehitte, en uit dit alles voortkomende ziekten, hadden de ongelukkigen, na 23 dagen varens, het geluk de kust van *Nieuwzeeland* te ontdekken, en ſpoedig daarna de *Straat van Torres* binnen te zeilen. Hier landden zij op een klein onbewoond eiland nabij de kust, waar zij allerlei ſmakelijke vruchten, oesters, en een' overvloed van helder water vonden.

Met een onuitsprekelijk genoegen, bragten zij hier, door gezond voedsel verkwikt, den nacht aan land door; doch zij werden des anderen daags door eene menigte wilden, die van het nabijgelegene land gekomen waren, met eenen aanval bedreigd, zoo dat zij in aller ijl het eiland moesten verlaten.

Bij het doorzeilen van de Straat, was het weder schoon en de zee stil; verscheidene onbewoonde eilanden dienden tot rustplaatsen, en tot inneming van vruchten en versch water. Nu gevoelden zij een nieuw leven, en vleiden zich weldra het eindperk van hun lijden, het eiland *Timor*, te zullen bereiken, doch het was nog zoo verre niet. Zoodra zij de *Straat van Torres* verlaten hadden, en zich weder in de opene zee bevonden, begonnen zich al de ongemakken op nieuw weder voor te doen. Bijna allen hadden de hoop opgegeven van ooit eene veilige haven te bereiken, en baden den Hemel, slechts door eenen spoedigen dood, een einde aan hun lijden te maken. BLIGH was zelfs zeer onpaspelijk, echter deed hij zijn uiterste best om zijne togtgenooten op alle mogelijke wijzen moed in te boezemen, hun verzekerende, dat zij weldra zouden landen. Op den 12. Junij, des morgens, lag het eiland *Timor* met deszelfs hooge bergen in allen luister voor hen. Deze vertooning deed den zieken hun lijden vergeten. Zij hieven de handen ten hemel, en dankten God vuriglijk voor zijne bescherming. Binnen twee dagen, bereikten zij nu de Nederlandsche bezitting *Cupang*, waar zij met alle menschlievendheid ontvangen werden. Met uitzondering van een', herstelden allen spoedig, en BLIGH vond gelegenheid om met de
deel-

deelgenooten van zijne rampen zich naar *Engeland* in te fchepen, waar zij in Maart des jaars 1790 aankwamen. Na dezen uitftap, keeren wij tot het verhaal van BEECHEY terug.

„Nadat het fchip, om de ongelukkigen in den boot te misleiden, een' tijd lang W. N. W. voortgezeild was, veranderde het zijnen loop, en wendde den fteven, zoo veel de wind dit veroorloofde, regt op *Otaheite*. Na eenige dagen, ontftond er zwarigheid om dit eiland te bereiken, waarom men zich naar *Tobouai*, een klein eiland, dat omtrent 300 mijlen zuidelijker ligt, begaf, met oogmerk om zich daar te vestigen, wanneer de talrijke bevolking aldaar geene vijandige gezindheid aan den dag legde. Hier beproefde men te landen, doch de inboorlingen, met fpiessen, knodfen, en fteenen gewapend, betwiftten hun elken voet gronds, tot dat zij door kanon- en musketvuur uit elkander gedreven werden, waarop zij naar het binnenfte des eilands de wijk namen, en met de vreemdelingen niets te doen wilden hebben.”

„De vijandige ftemming der inboorlingen deed de opftandelingen hun oogmerk, om zich aldaar te vestigen, bij voorraad opgeven, en zij wendden zich derhalve, na twee dagen zich vergeefs bemoeid te hebben om met de inboorlingen op eenen vriendschappelijken voet te komen, naar *Otaheite*. Intusfchen hadden zij zich gaarne op *Tobouai* nedergezet, weshalve zij befloten later eene tweede proef te nemen, van welker goeden uitflag zij meenden zich te mogen verzekeren, wanneer het hun gelukken mogt den inboorlingen alle vrees voor vijandige oogmerken te benemen.

Dit

Dit konde slechts door tolken geschieden, die men zich op *Otaheite* dacht te verschaffen; en om in opzigt tot de vrouwen niet van de inboorlingen van *Toubouai* afhankelijk te zijn, besloot men een aantal Otaheitische vrouwen te bewegen om hen te volgen."

„Na verloop van acht dagen, bereikten zij *Otaheite*, en werden door hunne voormalige vrienden met de grootste vriendelijkheid ontvangen; echter werd er dadelijk naar den Kapitein en de overige Officiers gevraagd. CHRISTIAAN had dit verwacht, en was reeds op eene uitvlugt bedacht geweest. Hij verhaalde, dat Luitenant BLIGH een geschikt eiland gevonden had om zich neder te zetten, en dat hij met eenige zijner Officiëren aldaar geland was. Dat hij het schip hierheen gezonden had om vee en andere noodige dingen te halen, en zoo er eenige inboorlingen genegen waren zich aldaar te vestigen, die dan mede te nemen. Door dit berigt tevreden gesteld, bezorgden de Opperhoofden hem al het noodige, en stonden hem zelfs eenen os en eene koe af, de eenigste, die zij bezaten. Insgelijks waren verscheidene lieden van beiderlei geslacht bereid om hen te vergezellen, en zoo uitgerust, zeilden zij weder naar *Tobouai*, waar zij thans, nu zij door tolken met de inboorlingen verkeerden konden, beter ontvangen werden dan te voren."

„De ondervinding had hun intusschen de noodzakelijkheid geleerd op hunne verdediging bedacht te zijn, en daarom legden zij eene sterkte aan van 80 Engelsche ellen in het vierkant, met eene breede gracht omgeven. Deze sterkte was bijna voltooid, toen de inboorlingen, die zich verbeeldden, dat zij gezamenlijk om-

omgebragt en in de gracht begraven zouden worden, affpraak maakten, om des morgens, wanneer de werklie- den zich naar de fterkte begaven, eenen algemeenen aanval op dezelve te doen. Een der Otaheiters bekwam van dit voornemen kennis, en zwom dadelijk naar het fchip om de manfchap van dit gevaar te verwittigen. In plaats derhalve van des morgens aan hunnen gewo- nen arbeid te gaan, grepen zij de inboorlingen aan, en dwongen hen, met achterlating van vele dooden en gekwetften, naar het binnenfte des eilands de wijk te nemen.”

„Na dit voorval, ontftond er onder de manfchap van den *Bounty* groote ontevredenheid en verdeeldheid. Me- nigeen wilde de fterkte verlaten en naar *Otaheite* ze- len; anderen wilden zich naar de *Marquesas-eilanden* begeven, doch de meesten waren er voor om het be- gonnen werk te voltooijen, en op *Tobouai* te blijven. Eindelijk deed de beftendige vrees om door de in- boorlingen aangegrepen te worden hen befluiten naar *Otaheite* te rug te keeren, hetwelk echter geheel tegen den zin van CHRISTIAAN was, die hun te vergeefs de dwaasheid van dit voornemen onder het oog bragt, naardien dergelijke ftap aanleiding tot hunne ontdek- king kon geven.”

„Nadat de gereedschappen ingefcheept waren, keerden zij naar *Otaheite* terug, waar zij weder vriendschap- pelijk ontvangen, en van levensmiddelen voorzien wer- den. Gedurende de overvaart, ontworp CHRISTIAAN het plan, om met het fchip naar een verder afgele- gen onbewoond eiland te zeilen, en zich daar voor altijd neder te zetten, naardien hij langs dien weg

het

het zekerst de wel verdiende straf hoopte te kunnen ontwijken. Toen hij zijnen makkers dezen voorslag deed, konden de meesten zich daarmede niet vereenigen. Men had er niets tegen, dat hij zich van het schip bediende; doch hetgene zich daarin bevond, moest eerst gelijkelijk verdeeld worden. YOUNG, BROWN, MILLS, WILLIAMS, QUINTAL, M'COY, MARTIN, ADAMS, en zes inboorlingen, vier van *Otaheite* en twee van *Tobouai*, vereenigden zich met CHRISTIAAN. Zij hielden zich slechts 24 uren bij *Otaheite* op, en nadat zij, onder voorwendfel, van afscheid te willen nemen, eenige vrouwen aan boord gelokt hadden, kapten zij het anker, en begaven zich ijlings in zee. De meesten, die op *Otaheite* gebleven waren, werden in 1791 op de *Pandora* gebragt, welk schip, onder bevel van den kapitein EDWARDS, naar de *Zuidzee* gezonden was, om de muiters van BLIGH's manschap op te zoeken. Zij werden naar *Engeland* gebragt, alwaar de meesten voor hunne misdad met den dood gestraft werden."

„De opstandelingen onderwierpen zich nu aan eene vrijwillige ballingschap. Waarheen — wisten zij zelve nog niet. Aanvankelijk sprak men van de *Marquesas-eilanden*; doch CHRISTIAAN, die de berigten van CARTERET over het *Pittcairn-eiland* gelezen had, hield dit voor geschikter, en liet derhalve op dit eiland aanhouden. Na weinige dagen, bevonden zij zich voor hetzelfde, en CHRISTIAAN ging, met een' der Matrozen, in diezelfde bogt aan land, waar wij onze landing beproefden. Zij werden weldra overtuigd, dat dit eiland voor hun doel bijzonder geschikt was. Men vond er water, hout, eenen goeden grond, en veler-

lei vruchten. In de nabuurschap van hetzelfde, bevond zich geene goede ankerplaats, en booten konden den oever niet dan met groot gevaar naderen. De ruwe bergen boden sluiphoecken aan, waar een klein getal lieden zich tegen eene aanzienlijke magt konde verdedigen, en er waren verscheidene holen, waarin men zich in geval van nood konde verbergen. Met dit berigt, keerden zij naar boord terug, en ankerden met het schip in eene kleine bogt, welke ik uit dien hoofde de *Bounty-bogt* genoemd heb. Daar werden alle voorwerpen, die der manschap van dienst konden zijn, aan land gebracht, en men besloot hierop het schip te vernielen, of door het te laten stranden, of door het in brand te steken. CHRISTIAAN, ADAMS, en de meesten waren voor het eerste, doch terwijl zij op het voorste gedeelte van het schip waren om hun voornemen uit te voeren, stak QUINTAL de brand in een ander gedeelte, en het geheele schip werd, tot aan de oppervlakte van het water, door de vlam verteerd, en het wrak dreef vervolgens op de klippen, waar het verder verbrand werd. Dit gebeurde den 23. Januarij 1790."

„Dadelijk bij de landing, bespeurde men aan de overblijffels van woningen, Moraïs, en drie of vier ruw bearbeide afgodsbeelden, die op eene hoogte in de nabijheid van de bogt stonden, waar het schip vernield was, dat het eiland vroeger bewoond moest geweest zijn. Men vreesde derhalve, dat zich hier of daar inboorlingen mogten verborgen houden, en dat men derhalve voor eenen aanval bloot stond — doch deze vrees verdween weldra geheel, en het werk ging ongestoord zijnen gang.”

„Men

„ Men koos eene gefchikte plaats uit tot het aanleggen van een dorp, en verdeelde den grond des eilands gelijkelyk onder elkander, waarbij echter de arme kleurlingen niet in aanmerking genomen werden. Deze moesten, om hun onderhoud, voor de anderen arbeiden, en werden zoo van vrienden tot flaven gemaakt. Zij waren echter met dit lot niet ontevreden, en leenden gewillig de hand bij de bearbeiding van den grond. Bij het vellen van het hout op de plaats, waar het dorp gebouwd moest worden, liet men tusfchen deze plaats en de zee boomen ftaan, ten einde de woningen voor het oog van voorbijzeilende fchepeelingen te verbergen. Eer de woningen gebouwd waren, gebruikte men de zeilen tot tenten, en toen men deze niet meer noodig had, tot kleederen. Op deze wijze van al het noodige, ja zelfs van artikelen van weelde, voorzien, bevonden deze lieden zich in eenen toefland, veel beter dan zij hadden durven verwachten; en twee jaren, ging alles naar wensch, tot WILLIAMS, die eene maand na de landing het ongeluk had gehad zijne vrouw te verliezen, die, bij het inzamelen van vogeleijeren, van eene rots gefort en verpletterd was, zeer ontevreden werd, en dreigde met eenen der booten het eiland te zullen verlaten, wanneer men hem geene andere vrouw bezorgde. Aan dezen onbillijken eifch, wilde aanvankelyk niemand gehoor geven; doch WILLIAMS hield aan, en daar hij voor de volkplanting van groot nut was, zoo dwongen zij eenen kleurling om hem zijne vrouw af te ftaan. De landslieden van dezen laafte, om deze tweede openbare onregtvaardigheid verftoord, maakten

met hem eene gemeene zaak, en vormden eene zamenzwering, die ten doel had om de gezamenlijke Europeërs om te brengen. Ten gelukke, waren de vrouwen mede in het geheim, en deze bragten het verraad ter kennis van de blanken, door een gezang, waarvan de woorden waren: „Waarom scherpt de zwarte man zijnen bijl? Om den blanken man te doodden? Naauwelijks had CHRISTIAAN het voornemen der kleurlingen ontdekt, of hij greep zijn geweer om hen op te zoeken, waarbij hij echter slechts het voornemen had hun te toonen, dat de zamenzwering ontdekt was, en dat men de uitvoering daarvan dacht te verhinderen. Hij trof een' derzelve, met name OHOO, in de nabijheid van het dorp, beschuldigde hem van zamenzwering, en schoot, om hem schrik aan te jagen, zijn geweer, dat echter met geen scherp geladen was, op hem af. OHOO, die meende, dat de kogel niet getroffen had, bespote CHRISTIAAN om zijne ongeschiktheid, en vlugtte, met een' der zamenzweerders, TALALOO, wien men van zijne vrouw beroofd had, in het bosch. De overige zwarten bekwamen vergiffenis, onder voorwaarde, dat zij de gevlugten zouden vermoorden, hetwelk ook later op eene zeer verraderlijke wijze geschiedde. OHOO werd door zijnen eigen neef verraden en vermoord, en TALALOO stierf, na eene vruchteloze poging om zich door gift van het leven te berooven, door de hand zijns vriends en zijner voormalige vrouw.”

„De op deze wijze herstelde rust duurde omtrent 2 jaren, wanneer er wederom sporen van ontevredenheid bij de kleurlingen bespeurd werden, naardien QUINTAL

en M'COY deze menschen zeer mishandelden. Daar zij bij hunne heeren geen medelijden vonden, zoo namen zij andermaal het besluit hunne onderdrukkers te dooden, — en thans gelukte hun voornemen.”

„Men kwam daarin overeen, dat twee der kleurlingen, TIMOA en REHOW zich wapenen, hunne heeren ontvlugten, en zich in het bosch verschuilen zouden. Zij zouden met de beide anderen, TETAHEITE en MENALEE de noodige gemeenschap onderhouden, en op eenen bepaalden dag de Engelschen, terwijl deze in hunne plantaadjen aan den arbeid waren, overvallen en dooden. Om de ontvlugten te versterken, leende TETAHEITE, op dien dag, onder voorwendfel van zwijnen te schieten, die verwilderd waren, en zich zeer vermeerderd hadden, en geweer en kruid en lood, begaf zich naar zijne makkers, en overviel met hen WILLIAMS, dien zij ter nederfchoten. MARTIN, die niet verre van de plaats verwijderd was, het schot hoorende, meende, dat men een zwijn velde, en riep uit: „heerlijk, nu zullen wij eens regt smullen!” De zaamgezwoorenen begaven zich van WILLIAMS plantaadje naar die van CHRISTIAAN, waar MENALEE met MILLS en M'COY arbeidde, en ten einde de Europeërs geen' argwaan ten aanzien van het gevallen schot mogten koesteren, zoo verzochten zij MILLS om MENALEE te veroorloven hen in het vervocren van het geschoten zwijn behulpzaam te zijn. MILLS bewilligde hierin, en de vier kleurlingen gingen nu te zamen naar CHRISTIAAN, die in zijne Yamsplantaadje werkte, en schoten hem neder. Toen M'COY het steunen van CHRISTIAAN hoorde, zeide hij tegen MILLS, dat er iemand op sterven scheen te lig

gen; doch deze antwoordde, dat het MAINMAST, CHRISTIAANS VROUW, was, die de kinderen riep om te eten. Daar de blanken voor de kleurlingen nog te magtig waren om hen openlijk aan te tasten, zoo trachtten zij MILLS en M'COY van elkander te verwijderen. Twee der kleurlingen verborgen zich dus in M'COY's huis, en TETAHEITE snelde naar dezen om hen te waarschuwen, dat er twee van de weggelooopen slaven zijne woning beftalen. M'COY liep daarop naar huis, en zoodra hij binnen trad, werd er op hem gefchoten, doch de kogel miste zijn doel. M'COY maakte daarop gerucht, en gaf MILLS den raad om in het bosch te vlugten. Deze hield zich echter verzekerd, dat een der kleurlingen, dien hij zich tot vriend gemaakt had, niet zou dulden, dat men hem doodde, en daarom besloot hij te blijven. M'COY ijelde nu naar CHRISTIAAN, en daar hij dezen dood vond, naar QUINTAL, die van den voorgevallenen moord reeds onderrigt was, en zijne vrouw naar de overige Europeërs gezonden had om hen te waarschuwen, en vlood met hem naar het bosch. Naauwelijks was MILLS alleen, of hij werd door twee zwarten gedood. Hierop werd ook MARTIN en BROWN, elk afzonderlijk, door MENALEL en TIMOA overvallen en vermoord, waarbij MENALEE zich van eene knods bediende. TIMOA wenschte BROWN het leven te redden, en vuurde derhalve zonder scherp op hem, waarbij hij hem bad neder te vallen en zich dood te wanen. Hij stond echter te vroeg weder op, en werd door MENALEE doorschoten."

„ADAMS werd van het gevaar door QUINTAL's vrouw onderrigt, die door de plantaadje liep, en hem vroeg,

waar-

waarom hij in zulk eenen tijd nog arbeidde. Daar hij den zin van deze vraag niet verstond, maar de ontsteltenis der vrouw bemerkte, zoo volgde hij haar; doch kort daarop ontmoette hij de kleurlingen, die hem verdacht voorkwamen, zoo dat hij naar het bosch de wijk nam. Nadat hij daar 3 of 4 uren vertoefd had, meende hij, dat het gevaar voorbij was, en sloop naar zijne Yamsplantaadje, om van daar levensmiddelen te halen. Dit ontging de waakzaamheid der wilden niet, die op hem schoten. De kogel drong in den regter schouder, en kwam aan den hals weder uit; hij viel op de zijde, en werd dadelijk door eenen kleurling met de kolf van het geweer aangevallen. Hij weerde echter de slagen met de hand af, waarbij hem eenen vinger gebroken werd. TETAHEITE zettede hem nu de tromp van het geweer in de zijde, doch dit weigerde tweemaal, waarbij ADAMS tijd won om zich een weinig te herstellen. Hij sprong ijlings op, en spoedde zich met alle kracht van daar, door de wilden achtervolgd. Gelukkiglijk won hij het in snelheid van zijne partij, en daar zijne vervolgers meenden hem niet te kunnen inhalen, zoo beloofden zij hem genade, wanneer hij wilde stilstaan. ADAMS, wiens krachten door zijne wonden zeer uitgeput waren, nam deze aanbieding gaarne aan, en hij werd naar CHRISTIAANS huis gevoerd, en daar wel behandeld. Hiermede nam het bloedvergieten een einde, en van de 9 Engelschen, ware er slechts 4 overgebleven, terwijl de wilden nu meester van het eiland bleven, en wedervergelding aan de blanken oefenden.”

„YOUNG, die bij de vrouwen zeer bemind, en ge-

duende den opstand door haar verborgen gehouden was, werd nu insgelijks naar CHRISTIAANS huis gebragt. De beide overigen, M'COY en QUINTAL, die steeds de kleurlingen het hardst behandeld hadden, namen de vlugt in het gebergte, en voedden zich met wilde vruchten."

„Nadat de lieden in het dorp eene week lang tamelijk rustig geleefd hadden, geraakten de kleurlingen met elkander in twist om de vrouwen der vermoorden, waarbij MENALEE op TIMOA schoot, terwijl deze naast YOUNG's vrouw zat, en haar gezang met de fluit begeleidde. Daar de wond niet doodelijk geweest was, maakt hij met een tweede schot een einde aan zijn leven. Hierop viel hij TETAHEITE aan, die YOUNG's vrouw poogde te troosten, en zou hem insgelijks gedood hebben, wanneer de vrouwen dit niet verhinderd hadden. Daar hij vreesde langer in het dorp te blijven, zoo vlugtte hij in het gebergte, en vereenigde zich met QUINTAL en M'COY, die hem aanvankelijk met wantrouwen behandelden, doch zich daarna sterk genoeg gevoelden om hunne partij het hoofd te bieden. Met geweren gewapend, begaven zij zich op eenen berg, die uit het dorp zichtbaar was, en gaven een salvo, hetwelk de overige zoodanig in angst bragt, dat zij ADAMS met de boodschap zonden, dat zij in het dorp konden terugkeeren, en dat alles vergeten en vergeven zoude zijn, wanneer zij MENALEE dooden wilden. MENALEE werd nu werkelijk gedood, doch QUINTAL en M'COY, die de beide nog overige kleurlingen niet vertrouwden, weigerden, zoo lang deze leefden, in het dorp terug te keeren."

„Niet

„Niet lang daarna, werden, zoo als ADAMS verhaalt, de weduwen der Europeërs over het verlies van hare mannen zoo bedroefd, dat zij besloten hunnen dood, door het vermoorden der beide nog overgeblevene kleurlingen, te wreken, en derhalve moesten deze het ook met hun leven boeten.”

„De beide afwezige Europeërs werden dadelijk van het voorgevallene verwittigd, en uitgenoodigd om weder in het dorp te komen; doch zij wantrouwden dit bericht, offchoon ADAMS met de boodschap belast was, zoo lang, tot men hun de hoofden en handen der laatst vermoorden toonde, waarna zij hunnen intrek weder in het dorp namen. Deze gebeurtenis had plaats den 3. October 1793. Er bevonden zich nu nog op het eiland ADAMS, YOUNG, M'COY, en QUINTAL, benevens 10 vrouwen en eenige kinderen.”

„Twee maanden na deze gebeurtenis, begon YOUNG een dagboek te houden, waaruit blijkt, dat de mannen in vrede zamen leefden, dat zij hunne woningen in stand hielden, hunne landerijën omheinden en bebouwden, zich op de visfcherij en het vangen van vogelen toelegden, groeven aanlegden om de verwilderde zwijnen te vangen, die in getal meer en meer toenamen, en groote fchade aan de Yamsplantaadjes toebagten. Slechts onder de vrouwen, fchijnt ontevredenheid geheerscht te hebben, zoodat fommige pogingen aanwendden om het eiland te verlaten, hetwelk ook aan eene, JENNY genaamd, gelukte. Meermalen ftonden de vrouwen, die zeer onderdrukt werden, tegen de mannen op. Dergelijke opstanden werden, wel is waar, telkens onderdrukt, doch de waakzaamheid,

waarin de mannen ter beveiliging van hun leven bestendig moesten verkeerren, maakte hun gezellig verkeer niet aangenaam.”

„ Sedert het jaar 1796, viel er weinig van belang voor, zoodat YOUNG's dagboek slechts drie merkwaardige zaken bevattede.”

„ De eerste was, dat er een voorraad vleesch ingezouten werd. De tweede heeft betrekking op eene proef, om uit de *Teeplant*, (*Dracaena terminalis*) en uit het suikerriet sijroop te bereiden. De derde is een ongeluk, dat M'COY bejegende, naardien hij uit eenen Cocospalm viel, en de dij en de zijde bezeerde. Intuschen schijnen zij later gezelliger geleefd, en de vrouwen vriendelijker behandeld te hebben, die zich nu ook wel gedroegen. Met levensmiddelen, ondersteunden zij elkander wederkeerig, en hielden van dit alles naauwkeurig aantekening. Wanneer er een op de jagt gelukkig geweest was, stond hij den anderen zoo veel vleesch af als zij wenschten, hetwelk hij dan op eenen anderen tijd terug ontving, en zoo ging het ook met de *yams*, *taro's* en dergelijke, waarbij niet alleen het huisfelijk verkeer veel won, maar ook de zoo noodige hulpvaardigheid meer en meer aangekweekt werd.”

„ Ongelukkiglijk, had M'COY in *Schotland* in eene brandewijnstokerij gediend, en daar hij veel hield van geestrijke dranken, zoo nam hij den 20. April 1798 eene proef om brandewijn uit den wortel van de *Teeplant* te stoken, en dit gelukte, helaas! Hierdoor liet QUINTAL zich verleiden om zijnen ketel in een' distelcerketel te veranderen. Beiden, en voornamelijk

M'COY,

M'COY, gingen zich nu dikwijls in den drank te buiten, hetwelk den laatste tot eene foort van razernij bragt, en in dezen ongelukkigen toestand, maakte hij door eenen sprong van eene hooge rots een einde aan zijn leven. Het treurig einde van dezen man maakte op de overigen zulk eenen diepen indruk, dat zij besloten zich geheelijk van het gebruik van brandewijn te onthouden, en hierin, zoo het schijnt, ook getrouw hun woord hielden."

„Het dagboek van YOUNG ging niet tot den dood van M'COY; doch ADAMS verhaalde, dat QUINTAL, in 1799, door een' val van eene rots, zijne vrouw verloor. Hierover was hij zeer mismoedig geworden. Hij poogde dit verlies door de vrouw van eenen zijner makkers te herstellen, offchoon er nog verscheidene ongehuwde vrouwen op het eiland waren. Natuurlijk wilden geen van beiden zich aan dezen onbillijken eisch onderwerpen, en QUINTAL zocht derhalve naar gelegenheid om de beide anderen om te brengen. Ten gelukke miste hij zijn doel, doch hij zwoer, dat hij het niet zou opgeven. ADAMS en YOUNG, die er geenszins aan twijfelden, dat hij vroeg of laat zijn woord zoude houden, hielden zich nu voor gerechtigd hun leven ten koste van het zijne te sparen, en bragten hem dus met eenen bijl om. Dit was derhalve het treurig lot van zeven der voornaamste aanleggers van den opstand, die het zwaard der gerechtigheid slechts ontgingen om nieuwe misdaden op de oude te hoopen."

„Daar CHRISTIAAN en YOUNG uit achtbare familiën afstamden, en eene opvoeding overeenkomstig hunnen stand

ftand genoten hadden, zoo kunnen wij vooronderftellen, dat zij hunnen vernederenden toeftand veel leverdiger gevoelden dan de matrozen, die het in zeker opzigt wel hadden. Wanneer deze vooronderftelling gegrond is, dan hadden zij toch verftand genoeg om hunne gewaarwordingen te ontveinzen, en geen het minfte teeken van rouw of neêrflagtigheid te laten blijken. CHRISTIAAN was integendeel steeds opgeruimd, en moedigde door zijn voorbeeld zijne lotgenooten tot den arbeid aan. Hij had van de natuur eene gelukkige gemoedsgefteldheid, en was bij allen, die onder hem dienden, bemind en geacht, en ADAMS fprak van hem steeds met de meeste achting.

„ADAMS en YOUNG waren thans de eenige nog levende van de 15 mannen, dié oorfpronkelijk op het eiland geland waren. Beiden, en in het bijzonder YOUNG, waren van eene ernftige geaardheid, en na zoo vele afgrijfselijke tooneelen, waarvan zij getuigen geweest waren, zou het een wonder geweest zijn, wanneer zij in de eenzaamheid niet tot nadenken en berouw gekomen waren. Zoo lang CHRISTIAAN geleefd had, was er flechts eenen enkelen keer Godsdienstoefening gehouden; doch na zijnen dood, was dit regelmatig elken Zondag gefchied. Thans befloten zij elken morgen en elken avond te bepalen tot het doen van gemeenfchappelijke gebeden, en den Zondag, ook des namiddags, te befteden tot het houden van Godsdienstoefening, waarbij tevens het ernftig voornemen kwam om hunne eigene en de kinderen van hunne ongelukkige lotgenooten in eer en deugd op te voeden.”

„Bij de uitvoering van dit befluit, kwam hun YOUNG'S

goede opvoeding zeer te stude, schoon hij niet lang meer leefde. Eene borstkwaal, waaraan hij sedert lang sukkelde, maakte, omtrent een jaar na QUINTAL'S dood, een einde aan zijn leven, en ADAMS was nu de eenigste der opstandelingen, die nog leefde. Het verlies van zijn' laatsten medgezel veroorzaakte hem veel verdriet, en stemde zijn gemoed nog meer tot berouw, waardoor hij dan ook meer en meer in zijne goede voornemens gesterkt werd."

„Zijne verbetering had welligt op geen gunstiger tijdstip kunnen plaats hebben. Van de 19 zich op het eiland bevindende kinderen, waren velen tusschen de 7 en 9 jaren oud, en deze konden niet langer aan zich zelve overgelaten worden, zonder hen bloot te stellen aan het aannemen van kwade gewoonten, welker aflegging daarna uiterst moeilijk zoude geweest zijn. Dit oogenblik was derhalve het goede voornemen, dat hij koesterde, zeer gunstig, en zijne lofwaardige bemoeijingen bragten weldra bij hem en bij de kinderen de heerlijkste vruchten voort. Voor het overige, waren zijne bezigheden geene van de gemakkelijkste. Behalve de opvoeding der kinderen, moest ook de bekeering der Otaheitische vrouwen tot stand gebragt worden; en daar het voorbeeld der laatste eenen beïdendenden invloed op de kinderen had, zoo besloot hij de laatste bezigheid het eerst zijne opmerkzaamheid te wijden. Ook hier gelukten zijne pogingen; de Otaheitische vrouwen toonden zich buigzaam, en veroorzaakten hem minder moeite dan hij aanvankelijk gedacht had. De kinderen legden weldra zulk eene begeerte naar Godsdienstig onderwijs aan den dag, dat ADAMS
bij-

bijna niet meer te doen had dan hunne vragen te beantwoorden, en hen op het regte pad te leiden. Allengs werden orde en braafheid hun tot gewoonte; de zedelijke toestand der kolonie verbeterde, er werden huwelijken gesloten, en thans vormen deze lieden eene gelukkige en welgeregelde gemeente, hetgene zij grootendeels aan ADAMS te danken hebben.”

Na vorengemelden uitstap, betreffende den opstand, bepaalt BEECHEY zich tot hetgene hem zelve op dit eiland bejegend is, en vervolgd dus: „De *Blossom*” — zoo heette BEECHEY's schip — „was van de andere schepen, die de aan boord zijnde inboorlingen gezien hadden, zoo verscheiden, en zoo als zij zich uitdrukten, zoo prachtig, dat zij gedurig vreesden hier of daar eenige schade aan te rigten, en het niet durfden wagen het geringste zonder toestemming te doen. Deze angstvalligheid gaf ons een' tijd lang handen vol werk, want de inboorlingen wilden gaarne alles zien, en hielden zich bij geen voorwerp lang op. Daar zij aan hunne deuren geene sloten hadden, zoo wisten zij niet hoe zij de onzen zouden openen, en van alle kanten werden wij door vragen beformd, zoo als: „mogen wij gaan zitten, of opstaan, en uit de kajuit gaan? Weest zoo goed, en opent ons de deur, en dergelijke. Hun verzoek werd op zulk eene eenvoudige wijze gedaan, dat men hun met de grootste bereidvaardigheid ter dienst stond.”

„Eerst eenige uren, nadat zij aan boord gekomen

wa

waren, kon het fchip het eiland naderen, en gedurende dien tijd, hadden zij onze achting in die mate gewonnen, dat wij het grootfte verlangen gevoelden om hen in hun verblijf te bezoeken. Om voor de landing geenen nacht te laten verloopfen, moesten wij ons op eenen grooten afstand van het eiland in de booten infchepen. Wij volgden onze leidfliederen om eene rotsachtige punt, waarboven zich andere fteile rotfen verheffen, die onder den naam van *St. Pauls-rotfen* bekend zijn, naar eene ruime bogt, waar het fchip *Bounty* het laatst voor anker gelegen had, en die door hooge, bijna ontoegankelijke rotswanden begrensd werd. Daar befloten wij te landen. Digt in een gegroeide en altijd groene gewafsen omringden den voet van dit gebergte, en verfchaften in den zomer eene welkome fchuilplaats tegen de bijna loodregte zonneftralen. In het verfchiet, ziet men van hier de *St. Pauls-rotfen*, en buiten die een vierkant bafaltachtig eiland.”

„De kust wordt door eene fchrikbarende branding omgeven, die alle nadering fchijnt te verbieden. Wij wierpen hier het anker, omdat de doorvaart tufchen de met water bedekte klippen te gevaarlijk was, en vertrouwden ons aan de inboorlingen, die ons twee aan twee met hunnen walvifchboot aan land bragten. Voor de moeilijke vaart, werden wij door de vriendelijke ontvangst van HANNA YOUNG, eene belangwekkende jonge vrouw, de dochter van ADAMS, volkomen fchadeloos gefield. In haren ijver om haren vader te begroeten, was zij hare gezellinnen vooruit gefield, en verontfchuldigde deze, dat zij met JOHN BUFFET den berg beftegen hadden om naar het fchip te zien, en nog niet terug gekeerd waren.”

De-

Deze JOHN BUFFET, dien wij hier voor het eerst ontmoeten, had zich op een fchip bevonden, dat het *Pittcairn-eiland* bezocht. Hij had zoo veel genoeg gevonden in het gedrag der eilanders, dat hij befloten had onder hen te blijven.

„JOHN BUFFET, die verfcheidene reizen ter zee gedaan had, herkende den *Blofom* voor een oorlogsvaartuig, en werd, zonder duidelijk te weten waarom, wegens ADAMS zoo bezorgd, dat hij geene der hem gedane vragen konde of wilde beantwoorden. Deze raadfelachtige ftilzwijgendheid perste alle vrouwen de tranen uit de oogen, naardien zij vreesden, dat BUFFET ontdekt mogt hebben, dat hunnen Patriarch — zoo noemden zij ADAMS, — iets kwaads mogt bejegend zijn. Eindelijk gaf hij aan hare bede om opheldering gehoor; doch eer hij hieraan geheel voldaan had, zag men de booten van het fchip affteken, en HANNA ijelde dadelijk naar de kust, en kuste den ouden man met eene vervoering, die de kenmerken der teederfte liefde droeg. Hare gezellinnen kwamen weldra het fteile bergpad af, en verwelkomden ons zoo eenvoudig en hartelijk, dat ons wegens de opregtheid van hare gevoelens geen twijfel overbleef.”

„Zij waren bijna allen in inlandsch doek gekleed, bestaande hare kleederdragt uit eenen onderrok, en eenen los over de fchouders hangenden mantel. Zij hadden eene meer dan middelmatige lengte, en hare ledematen waren, door den arbeid en het beklimmen van het gebergte, meer dan gewoon gefpierd; hare gelaats-trekken en houding daarentegen waren zoo als vrouwen past. De kleur van haar gelaat was niet zoo donker als

als bij de mannen, doch donkerder dan bij de Zigeuners. Het zwarte, glanzige, met vet bestreken haar hong in lange, golvende vlechten tot over de schou- ders, welke vlechten ter zijde van het voorhoofd en de slapen liepen, en in deze rigting door eenen krans van versch geplukte roode en witte welriekende bloe- men van de *Morinda citrifolia*, of van de tabaksplant, ge- houden werden. Haar gelaat droeg de kenmerken van levendigheid en zachtaardigheid. Zij hadden donkere, glinsterende oogen, en voortreffelijke tanden. De vrien- delijkheid, waarmede de eilanders ons ontvingen, werd nog verhoogd door den gemeenschappelijken wensch, dat wij eenige dagen bij hen mogten doorbrengen. Toen de zon onderging, gaven wij ons verlangen te kennen om ons naar het dorp te begeven, ten einde ons *ob- servatorium* nog voor den avond in te rigten, en da- delijk waren er eene menigte handen gereed om onze werktuigen te dragen.”

„ Wij floegen het eenigste pad in, dat van de lan- dingsplaats naar het dorp leidt, en bevonden dit zeer moeilijk. Voor de inboorlingen, was het dit echter niet, want zoo wel de vrouwen als de mannen droe- gen hunne lasten over de moeilijkste plaatsen, zon- der groot bezwaar, terwijl wij ons telkens aan het ge- boomte en het gras moesten vasthouden, en door de hitte en zwermen van huisvliegen veel te lijden hadden. Deze infekten behooren niet oorspronkelijk tot dit ei- land, maar zijn daar door het schip *Briton* overge- bragt.”

„ Toen wij ons op de eerste vlakte bevonden, rust- te ons gezelschap op eenige groote steenen uit, door palmboomen overschaduwde. Hier verjoegen de vrouwen

met de breede bladen van de Teeplant de vliegen van ons, zoo dat wij van die plaag eenigen tijd bevrijd waren.”

„ Toen wij ons eenigzins versterkt gevoelden, gingen wij langs een minder moeilijk pad door twee door kokospalmen beschaduwde dalen, en kwamen in het dorp. Hetzelve bestond uit 5 huizen, die op eene door boomen omgevene vlakke stonden, van waar men door eene laan in een palmbosch den gezigteinder aanschouwde. Terwijl de mannen met het opslaan der tenten bezig waren, maakten de vrouwen het eten gereed. Het was reeds 8 uren in den avond.”

„ Men braadt op het *Pittcairn*-eiland bijna zoo als op *Otaheite*. Men maakt namelijk in den grond eene groef, die zoo groot is, dat een volwasfen zwijn daarin liggen kan, en belegd deze groef met steenen, die men vooraf zoo heet mogelijk gemaakt heeft. Deze bedekt men met eenige breede bladen, gewoonlijk van de Teeplant, en legt hier op het vleesch. Wordt er een zwijn gebraden, dan vult men deszelfs buik insgelijks met heete steenen. Vervolgens legt men de vruchten, die men gaar wil hebben, om het dier, en bedekt alles zorgvuldig met bladen van de Teeplant, waarop nog eene laag van stroo of riet en takken komt. In den tijd van $1\frac{1}{4}$ uur, is het dier gaar, en beter gebraden dan door de bij ons gewone wijze mogelijk is.”

„ Toen men met het opslaan der tenten en het plaatsen der werktuigen gereed was, werden wij op eenen dus toebereiden maaltijd genoodigd, waarbij wij eenen zeer goeden ectlust medebragten. Ons gezelschap verdeelde zich, om niet één huis tot last te zijn. In de woning van CHRISTIAANS, vond ik eene gedekte

tafel, met borden, mesfen, en vorken, hetwelk in dezen afgelegenen hoek der aarde een onverwacht verschijnsel was. Het tafelgereedschap paste, wel is waar, niet bij elkander, doch zij bragten toch zoo veel bij elkander, dat slechts weinige der inboorlingen met de vingers behoefden te eten. Het gebraden zwijn werd weldra opgezet, doch niemand waagde het dit aan te roeren, voor het gebed door den dorpsleeraar — welk ambt door BUFFET bekleed werd — verrigt was. Na het amen door het gansche gezelschap, was het: „tast toe!” en nu begon ieder met graagte te eten. Na den maaltijd, werd er weder plegtig gedankt, want op het *Pittcairn-eiland* wordt zelfs geene bete broods genuttigd, waarbij niet gebeden en gedankt wordt.”

„Opgeruimdheid, luim, en gastvrijheid kruidden het maal, en toonden derzelve invloed op de magen, zoodat bijna het geheele zwijn van tafel verdween. Behalve een weinig wijn, dien wij mede gebragt hadden, was water de eenigste drank. Dit stond in eene kruik aan het eene einde der tafel, en deed van tijd tot tijd de ronde, waarbij het op het *Pittcairn-eiland* geene onverschillige zaak is de eerste te zijn, daar reeds de tweede het water niet meer geheel zuiver ontvangt, want de inboorlingen eten liever met de vingers dan met eene vork en vatten de kruik zonder onderscheid aan het oor of aan den rand aan. Drie of vier fakels, bestaande uit *Doodoe-noten* (*Aleurites triloba*), die aan de vezelen van een palmbiad gesnoerd waren, staken aan het einde van de tafel in tinnen kruiken, en verlichtten vrij wel den disch, doch verspreidden eene te sterke hitte voor de personen, die het naast daarbij zaten; en deze last werd nog vermeerderd door

de vonken, die deze noten gedurig om zich verspreiden.”

„Niettegenstaande dit ongemak, deden wij een zeer smakelijk en versterkend maal, hoorden vele kleine anekdoten, en werden door de zonderlinge vragen onzer gasten vermaakt. Slechts eene zaak hinderde ons bij het gezellig verkeer, en dat was de afstand, waarop de vrouwen behandeld werden. Dit was nog een overblijfsel der gebruiken op de *Zuidzee-eilanden*, waar de vrouwen zeer gestreng behandeld worden, en in tegenwoordigheid der mannen niet eten mogen. Zoo verre dreef men het op het *Pittcairn-eiland* wel niet, doch de vrouwen durfden echter zich niet met de mannen aan tafel zetten, wanneer het toevallig aan plaats ontbrak. Zonder zich over dit gebruik in het minst te bekommeren, praatten zij vriendelijk met ons, terwijl zij achter ons staande de vliegen verjoegen, en ons nu en dan, of toevallig of uit scherts, door eenen slag met een blad de eer herinnerden, die zij ons bewezen. Zoodra wij opgestaan waren, en ons naar buiten begeven hadden om de koelte van den avond te genieten, plaatsten de vrouwen en kinderen zich aan den disch. Eer de vrouwen haar maal geëindigd hadden, was het reeds laat, en gaarne begaven wij ons naar de voor ons gespreide bedden. De matrassen waren van palmbladen bereid, en met inlandsch doek belegd, uit welk laatste ook de lakens bestonden. Deze geheele inrigting was zeer behagelijk, en noodigde ter rust, die wij, daar de lucht vrij door de wanden van het vertrek streek, zonder hinder van hitte of infekten, genoten. Slechts aanvankelijk, werden wij door de aangename melodij van het avondlied, dat door de ge-

heele familie in het midden van het vertrek aangeheven werd, in onzen slaap gestoord. Vroeg, werden wij door het morgenlied en de verrigtingen van de huisfelijke Godsdienst gewekt. Daar wij zeer moede waren, en de zon nog niet door de breede deur schein, zoo sliepen wij weder in; en toen wij ten tweede male ontwaakten, bevonden wij, dat alle inboorlingen zich reeds aan hunne bezigheden begeven hadden. Eenige vrouwen hadden ons linnengoed genomen om het te wasfchen. Diegenen, wier beurt het was om voor de keuken te zorgen, hielden zich bezig met het braden van een zwijn, en van yams, en aan de herhaalde slagen der doekklop-machine, die wij op eenigen afstand hoorden, besloten wij, dat men reeds met het vervaardigen van doek bezig was. Nevens ons bed, had men reeds eenige rijpe vruchten gelegd, en onze hoeden met frifche bloemen van de *Nono* (*Morinda citrifolia*), die de vrouwen reeds vroeg geplukt hadden, omkranst. Toen wij opgestaan waren, kwamen de vrouwen ons goeden morgen wenschen, en ons vragen, of zij ons eenige dienst konden doen, waarbij zij ons kleine gefchenken, en ons linnengoed gewasfchen, terug bragten."

„Na het ontbijt, begaven wij ons op weg om het dorp en deszelfs omtrek in oogenschouw te nemen. In een naburig huis, vonden wij twee jonge meisjes op den grond zitten, bezig met eenen moeilijken arbeid, bestaande in het kloppen van den bast des doekbooms (*Broussonetia papyrifera*), ten einde bij ons vertrek ons eenig aandenken mede te geven. De vijf hutten in het dorp waren meer duurzaam dan net gebouwd, en stonden op eene vlakke, die naar het noorden helde. In

dezelfde streek, zag men op eenigen afstand de zee. In het noordoosten, zag men insgelijks den horizont tusfchen de hooge ftammen der palmen door, wier fierlijk loof, als fruisvederen, door den verkwikkenden pasfaatwind zachtjes bewogen werd. Ten noorden en noordwesten, vormden de palmen een digt bosch, dat zich door twee bergfpleten naar den top van het gebergte verheft. Aan de eene zijde, tegen het westen, rijst een hooge berg, die naar den zee-kant eenen fchrikbarenden ftijlen wand heeft, waarin verfcheidene zeevogels ongestoord nestelen. Digt om het dorp, liggen kleine perken, waarin zwijnen, geiten, en gevogelte gemest werden, en achter dezelve tuinen, waarin *bananen*, *pisang*, *meloenen*, *yams*, *Taro's zoete bataten*, *appais*, de *teeboom*, de *doekboom*, en menig ander nuttig gewas geteeld werden, ftrekkende deze tuinen zich verre ten zuiden tegen de helling der bergen uit. In deze rigting, zijn zij echter door eenè bananenboom, die een paar honderd fchreden in den omtrek beflaat, en wiens takken en bladen een ondoordringbaar zonnescherm vormen, niet zichtbaar. Iedere hut heeft hare nevengebouwen, met weefgetouwen, een bakoven, een perk voor de zwijnen, en een ander voor het gevogelte."

„Binnen den ring, die de palmen om het dorp vormen, bevindt zich ook de begraafplaats, alwaar de weinige perfonen, die tot heden op het eiland overleden zijn, nevens die, welke eenen geweldigen dood ondergingen, begraven liggen."

„Behalve de 5 genoemde woningen, flaan er nog 3 of 4 in de plantaadje achter de haag van palmboomen. Een derzelve, welke tamelijk hoog op het geberg-

bergte staat, behoort ADAMS, die daarin zijn verblijf gekozen heeft, om meer stilte en het genot eener koelere lucht te hebben. Vier, naar het oosten gelegene hutten, behooren aan YOUNG en QUINTAL."

„Deze gezamenlijke hutten hebben de gedaante van een langwerpig vierkant. Zij zijn van hout gebouwd, en met palmbladen gedekt. De meesten hebben eene boven verdieping, die tot slaapkamer bestemd is. De onderste verdieping dient voornamelijk tot eetkamer. Men vindt daarin eene groote tafel, en daarom eenige zitplaatfen. De vloer verheft zich omtrent een' voet boven den grond, en bestaat, even zoo als de wanden van het huis, uit dikke planken. De planken der wanden zijn in sponningen gevat, zoo dat men die naar goedvinden kan weg nemen, al naar het wederzulks vereischt."

„Uit het dorp, loopen verscheidene voetpaden meest in de dalen, van waar men de hoogere streken des eilands, zoo niet gemakkelijker, echter met minder gevaar bereiken kan, dan wanneer men langs de ongebaande wanden wil opklimmen; intusfchen zijn deze voetpaden zoo ruw en steil, dat in den regentijd, wanneer de regen dezelve glibberig gemaakt heeft, een Europeër die niet zonder gevaar betreden kan. Langs een uitgestrekt en voor ons moeijelijk pad, bereikten wij den top des bergs, welke zich 1169 voet boven de oppervlakte der zee verheft, en de hoogste plaats op het eiland is. De kam dezes bergs strekt zich naar het noorden en zuiden uit, en verbindt twee kleine pieken. Deze kam is op vele plaatsen slechts 3 voet breed, en vormt een gevaarlijk pad tusfchen twee schrikbarende afgronden. De inboorlingen waren het

klimmen zoo gewoon, dat zij als gemsjagers van den eenen uitspringenden hoek op den anderen sprongen; en de jonge CHRISTIAANS begaf zich op de uiterste punt van den steilen oeverwand, waar zijn voet nauwelijks plaats vond, en zag onbevreesd naar de kust, die regtstandig onder hem vele honderden voeten lager lag. Een minder betreden en nog gevaarlijker pad leidt naar eene hoogte, van waar men het uitzigt op de west- en zuidkust heeft. Bij helder weder, overziet men van daar het geheele eiland als eene groote kaart. Deze hoogte wordt van alle zijden door steile wanden of een rotsachtig voorgebergte begrensd, waaraan eene menigte zwarte klippen palen, die zich als torens boven de branding verheffen. Wij daalden, langs een minder steil pad, door andere yams plantaadjen, in eene kloof neder, waardoor wij weder het dorp bereikten; echter waren verscheidene plaatsen zoo steil, dat wij slechts door hulp der inboorlingen de daarmede verbondene gevaren ontkwamen.”

„Den volgenden dag, voltooiden wij de bezigtiging van het eiland. Wij begaven ons met onze leidlieden op weg, en kwamen weldra aan het *Touw* — zoo heet een steile oeverwand, waar langs men slechts door hulp van een touw kan nederdalen. Het ligt aan het oostelijk einde van het eiland, over eene kleine zandige bogt, die door klippen omgeven is, die aldaar het landen met booten gevaarlijk maken.”

„Zoolang wij ons op het eiland ophielden, werden wij door de inboorlingen gastvrij ontvangen, terwijl wij nu eens bij den eenen, dan eens bij den anderen aten. Zij hielden zich, in opzigt hunner maaltijden, niet aan gezette uren, en de geregten, die

die zij ons voorzettekeden, bestonden altijd uit gebraden zwijnen-vleesch, *Tams*, en *taro's*, doch zeldzamer uit *zoete bataten*. Daar het eiland niet zulk eene groote verscheidenheid van vruchten oplevert, en de inboorlingen geen geregeld verkeer met andere volken hebben, zoo is het ligt te denken, dat de gegregten niet zeer menigvuldig zijn kunnen. Voor het overige, bereiden zij de spijsen op verschillende wijzen. Het zwijnen vleesch wordt altijd gebraden. Er zijn op het eiland tamelijk veel geiten, doch men vindt geen' smaak in derzelver vleesch noch melk. *Tams* maken het voornaamste voedsel uit. Men kookt of braadt die, of men bakt, met kokosnoten vermengd, daarvan koeken (*pillihey*), of men stamp dezelve tot eene soort van brij. *Bananen* worden fijn gestampt, en in de pan gebakken, of even als de *Tams*, met de melk der kokosnoten tot *pillihey* gemaakt, en, met de fijne wortel uit den wortel der *teeplant* bereid, gegeten. Fijn gewreven *tarowortel*, alsmede *bananen*, *pisang*, en *appais*, geven eene zeer goede spijs, die de plaats van brood vervangt. Hun gewone drank is zuiver water; doch voor ons, bereidden zij eene thee uit de *theeplant*, welken drank zij met *gember* kruiden, en met zuikerriet aanzoetten. Anders werd deze drank, alsmede hoenderfoep, slechts voor zieken gereed gemaakt. Zij slagten niet dikwijls een zwijn, en leven meest van ooft en groenten."

„Het gebed werd door JOHN BUFFET verrigt, die, zoo als reeds gezegd is, zich aldaar nedergezet had, en de plaats van leeraar onder hen bekleedde. Was hij niet tegenwoordig, dan viel dit den oudste uit het gezelschap te beurt. Van sterken drank, hebben zij allen,

federt M'COY zich door het onmatig genot van denzelven den dood berokkend heeft, eenen grooten afkeer."

„ Bij deze eenvoudige levenswijze, en daar zij dagelijks vroeg opstaan, en zich door den landbouw veel beweging verschaffen, is het zeer natuurlijk, dat zij sterk en weinig aan ziekte onderhevig zijn. Komen er ongesteldheden voor, dan bedienen zij zich daarbij van de eenvoudigste middelen, namelijk van zeewater en gember, of zij vasten, al naar de gesteldheid der ziekten. Eigenlijke geneesmiddelen, kennen zij niet, en zij schijnen die, bij het gebruik van de genoemde eenvoudige middelen, die zij als toereikend hebben leeren kennen, ook niet te behoeven."

„ Na het middageten, varen zij, wanneer zij op het veld niets te doen hebben, en het weder dit begunstigt, met kano's in zee, en vangen visch, waarvan er verscheidene groote soorten aan de kust voorkomen. Echter hebben zij hiertoe zelden tijd, naardien de landbouw, het herstellen van hunne booten en huizen, en andere bezigheden van dezen aard, gewoonlijk den ganschen dag vorderen."

„ Bij zonne ondergang, komen zij, even als des morgens, te zamen tot het doen van het gebed, waarna ook gezongen wordt. Als dan volgt de avondmaaltijd, en hierop weder gebed en gezang; kort daarna begeven zij zich ter rust."

„ Op deze wijze, is de tijd bij de volwasfenen ingedeeld. De kinderen bezoeken regelmatig de school, en worden in het lezen, schrijven, en rekenen onderrigt. Gelukkigerwijze, hebben zij een bekwaam en ijverig onderwijzer in JOHN BUFFET gevonden, die zich niet alleen met het onderrigt der kinderen belast heeft,

maar

maar ook de plaats eens geestelijken vervult — ja, men kan zeggen, het orakel der gemeente is. Behalve deze, heeft zich ook nog een matroos op het eiland nedergezet, en eene van ADAMS dochters gehuwd. Deze persoon is echter niet bemind. Zoo lang ik mij bij hen ophield, hoorde ik geene ligtvaardige scherts, en men kan door dergelijken hen ligt beledigen. Zij zijn zoo zeer gewoon alles, wat gezegd wordt, letterlijk op te nemen, dat zij spotternij, ook wanneer daarop eene verklaring volgt, als eene onwaarheid beschouwen; en kunnen, in het algemeen, niet beseffen, waartoe het geoorloofd zou zijn iets te zeggen, dat niet volkomen met de waarheid overeenstemt.”

„De zondag wordt bijna geheel aan het gebed, en andere godsdienstige verrigtingen met allen ernst gewijd. Geen boot mag op dien dag den oever verlaten, en behalve de bezorging van de keuken, waartoe echter het voornaamste reeds den voorgaanden dag geschiedt, worden de gewone bezigheden op dien dag gestaakt.

„In het algemeen, laat zich van deze eilanders zeggen, dat zij in volkomene overeenstemming en tevreden zamen leven; dat zij deugdzaam, Godsdienstig, opgeruimd, en zeer gastvrij zijn; dat tusfchen echtgenooten, ouders en kinderen de innigste liefde heerscht, en dat men onder hen slechts weinige ondeugden aantreft. Wij bleven vele dagen bij hen, en hadden gevolgelijk, bij hun ongeveinsd gedrag, gelegenheid genoeg om de gebreken, welke hun mogten aankleven, op te merken.”

„Wij vonden op het *Pittcairn*-eiland de kokosnoot, de broodryucht (*artibearpus incisa*), de pisang (*musa paradisiaca*), de bananen (*musa sapientum*), de watermeloen (*cucurbita citrullus*), de calabas (*cucurbita pepo*), de aardappel (*solanum esculentum*), de zoete batate (*convolvulus batatas*), yams (*dioscorea sativa*), de Taro (*caladium esculentum*), erwten, de yappai (*arum costatum*), het suikerriet, de gember, de kurkuma, den tabak, de teeplant (*Dracaena terminalis*), den doodoë (*aleurites triloba*), de Nono (*Morinda citrifolia*), en nog eene soort van *Morinda*, den porou (*hibiscus tricuspis*), den doekboom (*Broussonetia papyrifera*) den pawalla (*pandanus odoratissimus*), den Toonena en den apenbroodboom; voorts eene soort van *Metrosideros*, en verscheidene soorten van varenkruiden.”

„De eerste twaalf dezer gewassen maken het voornaamste voedsel der inboorlingen uit. Suikerriet wordt slechts weinig gebouwd. Om het sap te bekomen, waarmede zij de thee voor de zieken aanzoeten, stampen zij het riet, en koken het met een weinig gember en gefchrapte kokosnoten af. Op deze wijze, bekomen zij eenen aangename drank.”

„De teeplant wordt menigvuldig aangebouwd. Derzelve breede en langwerpige bladen dienen tot voedsel voor de zwijnen en geiten, als mede tot het inwikkeken der spijzen, wanneer die gebraden worden. Uit den wortel, bekomt men een zeer zoet sap, dat naar sijroop gelijkt, en in eenen kuil in den grond verdikt wordt. De wortel dient 2 of 3 jaar te staan, eer die bruikbaar is, en heeft $2\frac{1}{2}$ oude duim middelyns. Hij is lang, spilvormig, en met vezelen bezet.”

„De

„De *Doodoe* is een hooge boom met eene fraaije bloem, waarvan de inboorlingen zich bedienen om hun haar en hunne ooren te versieren, dienende de noten van dit gewas, die veel olie bevatten, op de reeds beschrevene wijze, ter verlichting in plaats van kaarsen.”

„De *Porou* en *Fowtoo* zijn boomen, uit welker vezelen touwwerk en zeildoek vervaardigd wordt.”

„De *doekboom* is zeer nuttig, want hij levert den eilanders de stoffe voor hunne kleederen. Hoe het doek bereid wordt, is reeds beschreven.”

„De *Toonena* is een hooge boom, welks hout tot het bouwen van woningen en kano's gebezigd wordt. Het hout is hard, zwaar, rood van kleur, en groeit in de hoogste streken des eilands. Vroeger was het in groote menigte voor handen, doch thans is het zoo zeldzaam geworden, dat men moeite heeft om zoo veel bijeen te brengen als tot het bouwen van een huis noodig is.”

„De verfstoffen, op het *Pittcaird*-eiland in gebruik, zijn geel, rood, en bruin. Het geel wordt uit den binnensten bast van den wortel des *Nonobooms* gewonnen, als mede uit den wortel van eene soort van *Gember*. Wij zagen deze laatste plant niet, doch volgens de beschrijving, heeft zij bredere en langere bladen dan de gewone *Gember*, en ook eenen, naar evenredigheid van de plant, dikkeren, donker gekleurden, en niet zoo knolligen wortel. De roode kleur, bekomt men uit den binnensten bast van den *Doodoe-boom*. De bruine kleur, verkrijgt men door de *bananenbladen* in gisting te doen overgaan.”

„De gematigde luchtgesteldheid van het *Pittcairn*-eiland

land is voor den groei der planten bijzonder gunstig, en het bebouwen van den grond niet moeilijk. Naardien echter de bevolking en derzelver behoeften vermeerderen, zoo zijn de eilanders er reeds op bedacht geweest om den grond te verbeteren, en bedienen zich te dien einde van zeegras ter bemesting. Zij hebben van elk gewas 's jaarlijks maar eenen oogst. De *yams* enz. worden in April uit den grond genomen, en men laat het land geen rust, maar beplant het dadelijk weder na den oogst. De ondervinding heeft die lieden in staat gesteld om vrij nauwkeurig de jaarlijksche behoefte der bevolking te begrooten. Men rekent voor ieder persoon 1000 *yams*; de overige wortelen, die men meer als een artikel van weelde beschouwt, bouwt men minder in eene bepaalde hoeveelheid. Een misgewas zou, daar alles zoo nauw berekend wordt, voorzeker voor de kolonie zeer nadeelige gevolgen hebben. Soms worden de jonge planten door koude zuidwestewinden geheel zwart, en, gedurende ons verblijf op dit eiland, was dit op eenige plantaadjen aan den zeekant het geval. Soms doen de rupsen ook veel schade."

„De *Yams* worden bijna op dezelfde wijze gebouwd als bij ons de aardappelen. Van den *Taro*, plant men de jonge uitspruitsels. De *Yappai*, een gewas, dat met den *Taro* veel overeenkomst heeft, wordt op gelijke wijze behandeld. Alle boven vermelde melige wortelen slagen op het *Pittcairn*-eiland buitengemeen wel; doch de Engelsche aardappelen leveren niet eens een middelmatig gewas op. Erwt en boonen geven een schralen oogst, naardien de grond waarschijnlijk voor die soort van gewassen te droog is. De uijen, die

anders zoo verre over de aarde verspreid zijn, willen hier niet gedijen. *Kalabassen* en *watermeloenen* dragen buitengemeen wel, doch de *broodyruchtboom* begint in vruchtbaarheid te verminderen. ADAMS schreef dit toe aan het vellen van eenige boomen, waardoor de *broodyruchtboomen* nu meer aan de koude winden blootgesteld waren."

„Het eiland ligt even buiten de grenzen van den regelmatigigen pasfaat-wind, waardoor het echter nu en dan bestreken wordt. Wanneer dit plaats heeft, dan is het weder fraai en bestendig. De zuidwesten- en noordwesten wind, die hevig waaijen, en zware regenbuijen aanbrengen, maken gewoonlijk een einde aan het heldere weder. Men heeft hier eenen regentijd, doch dezelve is niet zoo geregeld als in landen, die meer binnen de keerkringen liggen. De gewone temperatuur was van 76° — 80° op de schaal van FAHRENHEIT."

„Het getal inwoners van het *Pittcairn-eiland*, bedroeg, in December 1825, 66."

	Van het Man-	Van het Vrou-
	nel. gesl.	welijk gesl.

De eerst aangelanden bestonden uit:

Blanken . . .	9	0
---------------	-------------	---

Kleurlingen. .	6	12
----------------	-------------	----

Zamen	15	12
-------	--------------	----

Van deze werden in den opstand gedood:

Blanken . . .	6	0
---------------	-------------	---

Kleurlingen .	6	0
---------------	-------------	---

Toe-

Toevallig stierven Blanken . . .	1	3
Een natuurlijken dood		
stierven	—	1 3
Het eiland verlaten.	0	1
	—	—
Zamen	14	7

Van de eerst aangelanden von-		
den wij derhalve op het eiland.	1	5
Kinderen der blanke kolonisten.	10	10
(De kleurlingen hebben geene		
kinderen nagelaten.)		
Van een volgend geslacht.	22	15
Later hebben zich op het eiland		
nedergezet.	2	0
Kinderen van deze laatsten.	1	0
	—	—
Zamen	36	30

„ Binnen 35 jaren, namelijk van den 23. Januarij 1790 tot den 23. December 1825, hebben er 62 geboorten en slechts 3 natuurlijke sterfgevallen plaats gehad, waaruit blijkt, dat de sterfte op het *Pittcairn-eiland* veel geringer is dan onder de gezondste volken in *Europa*.”

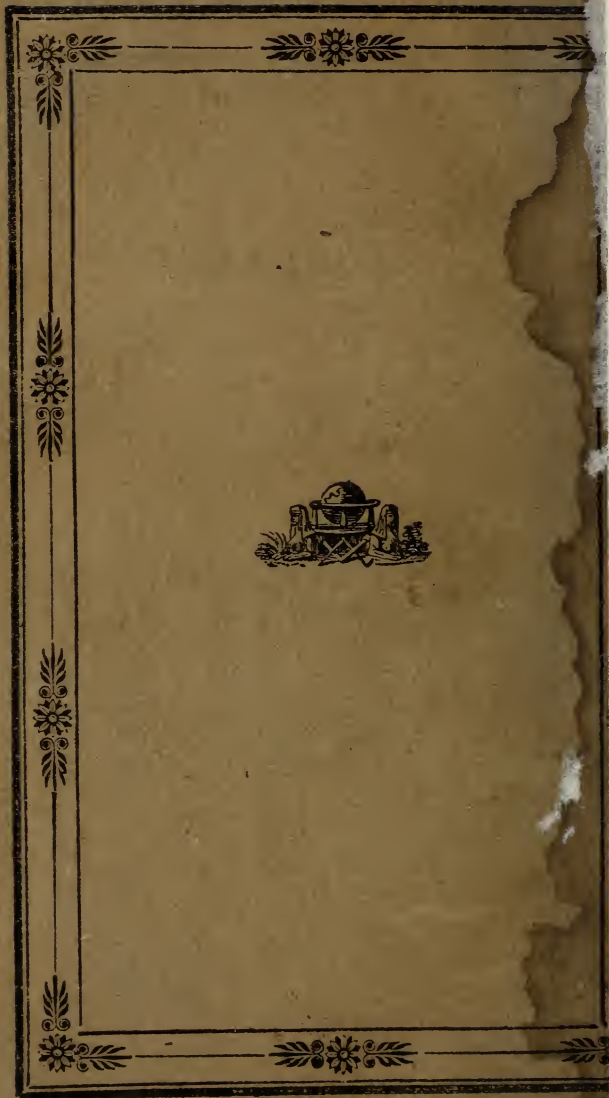
395

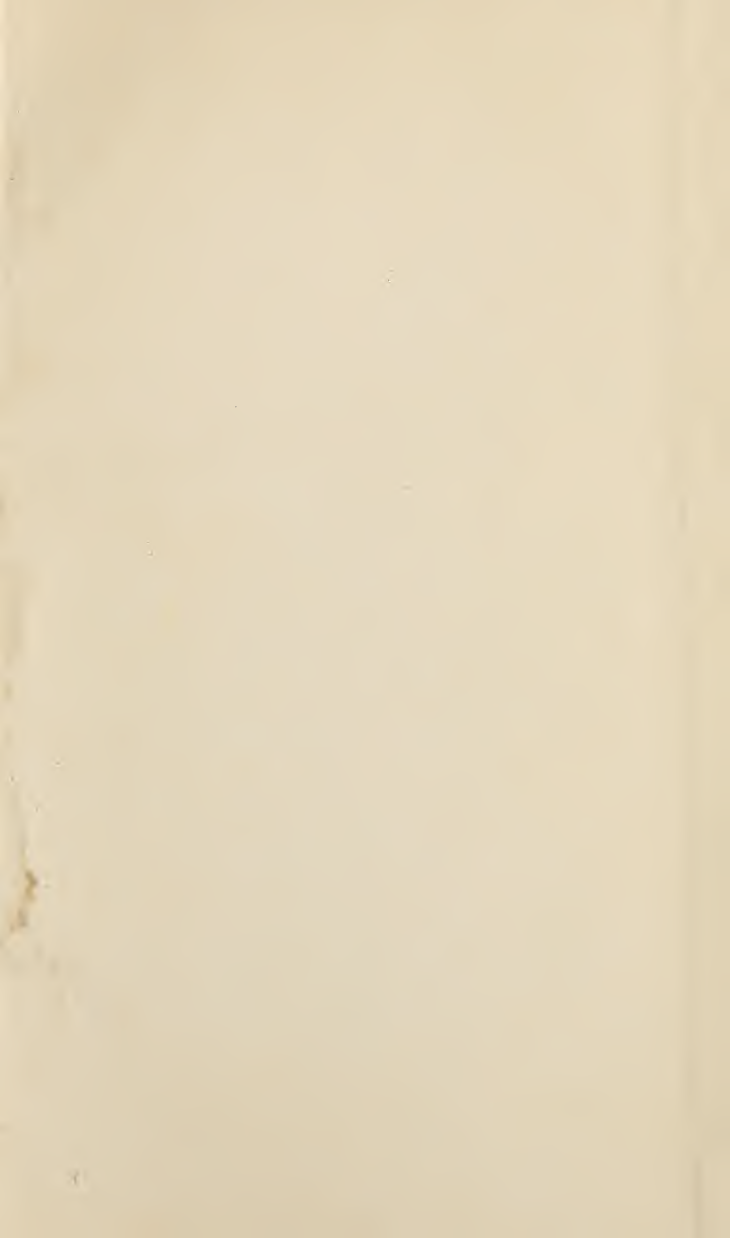
BESCHRIJVING
DER
WASHINGTONS- EN SANDWICH-
E I L A N D E N,
EN VAN HET
PITTCAIRN - EILAND.

EEN
LEESBOEK VOOR JONGE LIEDEN,
DIE HUNNE KENNIS TEN AANZIEN VAN LANDEN EN VOL-
KEN WENSCHEN UIT TE BREIDEN.

DOOR
N. ANSLIJN, N. Z.

MET ZES GEKLEURDE PLAATJES.

LIBRARY OF CONGRESS

0 019 969 515 0